



Brüssel, 27. märts 2023
(OR. en)

7557/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2021/0425(COD)

ENER 134
ENV 265
CLIMA 145
IND 122
RECH 94
COMPET 231
ECOFIN 256
CODEC 408

MÄRKUS

Saatja:	Alaliste esindajate komitee (COREPER I)
Saaja:	Nõukogu
Eelmise dok nr:	7160/23
Komisjoni dok nr:	15111/1/21 REV 1 + ADD 1 REV 1
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside ja maagaasi ning vesiniku siseturgude ühiseeskirju (uuesti sõnastatud) – Üldine lähenemisviis

Delegatsioonidele edastatakse lisas eespool nimetatud ettepaneku seitsmes muudetud versioon, et leppida transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogu 28. märtsi 2023. aasta istungil (energeetika) kokku üldine lähenemisviis.

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,

**mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside ja maagaasi ning vesiniku
siseturgede ühiseeskirju (EMPs kohaldatav tekst)**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust²,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

¹ ELT C 211, 19.8.2008, lk 23.

² ELT C 172, 5.7.2008, lk 55.

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/73/EÜ³ on oluliselt muudetud mitu korda⁴. Kuna kõnealusesse direktiivi on vaja teha uusi muudatusi, tuleks see selguse huvides uuesti sõnastada.
- (2) Liidus alates 1999. aastast järk-järgult välja kujundatud maagaasi siseturu eesmärk on pakkuda kõikidele Euroopa Liidu tarbijatele – nii kodanikele kui ka ettevõtjatele – tõelist valikuvõimalust, uusi ettevõtlusvõimalusi ja rohkem piiriülest kaubandust, et saavutada tõhususe kasv, konkurentsivõimelised hinnad ja kõrgemad teenindusstandardid ning toetada varustuskindlust ja säästlikkust.
- (3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/55/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/73/EÜ on andnud sellise maagaasi siseturu rajamisse olulise panuse.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94).

⁴ Vt III lisa A osa.

- (4) Komisjoni poolt 30. novembril 2016 esitatud paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ osana aitasid määrus (EL) 2019/943⁵ ja direktiiv (EL) 2019/944⁶ liikuda veelgi lähemale sellise elektrienergia siseturu arendamisele, mille keskmes on kodanikud ja mis aitab saavutada liidu eesmärki minna üle puhtale energiasüsteemile ja vähendada kasvuhoonegaaside heidet. Maagaasi siseturg peaks põhinema nendel samadel põhimõtetel ja eelkõige tagama tarbijate samaväärse kaitse.
- (5) Liidu eesmärk on kasvuhoonegaaside heidet vähendada. Ta on selle eesmärgi saavutamiseks vastu võtnud mitu algatust, sh energiasüsteemi lõimimise strateegia (**COM(2020) 299 final**) ja vesinikustrateegia (**COM(2020) 301 final**), mille komisjon avaldas 2020. aasta juulis ja milles oli kirjeldatud, kuidas ajakohastada energiaturge ja sh vähendada gaasiturgudega seotud süsinikuheidet, ning ka määruse (EL) 2018/1999 ja määruse (EL) 2021/1119. Käesolev direktiiv peaks aitame neid eesmärke saavutada, tagama varustuskindluse ja gaaside, sh vesiniku siseturu tõrgeteta toimimise.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54).

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

- (5a) **Käesolevat direktiivi tuleks vaadelda koostoimes muude poliitikameetmete ja õigusaktidega, eelkõige nendega, mille kohta on tehtud ettepanek Euroopa rohelse kokkuleppe raames. Paljude nende kavandatud õigusaktidega, näiteks liidu [heitkogustega kauplemise süsteemi, jõupingutuste jagamise määruse, taastuvenergia direktiivi, energiatõhususe direktiivi, ReFuelEU algatuste laiendamine ning energia maksustamise direktiivi kavandatud läbivaatamine, püütakse anda stiimuleid liidu majanduse CO₂ heite vähendamiseks ja tagada, et liidu majandus püsib trajektooriga, mis viib 2050. aastaks kliimaneutraalse Euroopa Liidu saavutamiseni, nagu on nõutud Euroopa kliimamääruses]. Käesoleva direktiivi peamine eesmärk ei ole aga ülemineku stimuleerimine, vaid selle võimaldamine ja hõlbustamine, tagades tõhusate gaasiturgude püsijäämise.**
- (6) Käesoleva direktiivi eesmärk on hõlbustada taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside lõimimist energiasüsteemi, võimaldades kaugeneda fossiilgaasi kasutamisest ja andes nendele uutele gaasidele olulise rolli ELi 2030. aasta kliimaeesmärkide saavutamisel ja 2050. aastaks kliimaneutraalsuseni jõudmisel. Direktiivi eesmärk on ka luua õigusraamistik, millega võimaldatakse kõigil turuosalistel võtta oma tegevuse kavandamisel arvesse fossiilgaasi rolli üleminekuetapis ja antakse vastavaid stiimuleid, et vältida seotuse mõju ja tagada fossiilgaasi kasutamise järkjärguline ja õigeaegne lõpetamine, eelkõige kõigis asjakohastes tööstussektorites ja kütte puhul.

(6a) Trajektoiril, millel Euroopa Liit peaks 2050. aastaks saavutama kliimaneutraalsuse, eeldatakse, et energia säästmine ja otsene elektrifitseerimine on paljudel juhtudel kõige kulu- ja energiatõhusam CO₂ heite vähendamise võimalus. Siiski jääb mitu lõppkasutusala, kus see ei pruugi olla teostatav või võib kaasa tuua suuremad kulud. Sellistel juhtudel võib olla asjakohane kasutada taastuvatest energiaallikatest toodetud või vähese CO₂ heitega gaase ja kütuseid, sealhulgas biometaan, ning taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega vesinikku. Seega eeldatakse, et Euroopa roheline kokkuleppe paketiga loodud stiimulid toovad kaasa põhjapaneva muutuse energianõudluse struktuuris üldiselt ja eelkõige gaaside nõudluse struktuuris. Näiteks seal, kus tänapäeval kasutatakse ruumide kütmiseks laialdaselt maagaasi, peaksid selle nõudluse tulevikus suures osas rahuldama muud energiakandjad, näiteks elektrilised kütteseadmed. Vesinikku kasutatakse tulevikus eeldatavasti peamiselt sektorites, mille CO₂ heidet on muidu raske vähendada. Kasutusala hulka kuuluvad mitmed tööstusprotsessid, kuid ka sellised transpordiliigid nagu raskeveokiga maanteed pidi toimuv kaugvedu, lennundus ja meretransport. Kuna täpsed CO₂ heite vähendamise trajektoolid, energiakandjate roll ja nende kasutusala sõltuvad ka kohalikest lähtepunktidest, rahalistest vahenditest ja oludest, ei tohiks neid üksikasjalikult ette näha. Tõhusad turud tagavad, et arvestades kohalikku rahastust ja olusid, on tarbijatel, keda motiveerivad muud poliitikavahendid, õigus valida CO₂ heite vähendamise võimalused, mis nende konkreetsel kasutuslal kõige paremini sobivad.

- (7) ELi vesinikustrateegias tunnistati, et kuna taastuvallikatest vesiniku tootmise potentsiaal on ELi liikmesriikides erinev, on avatud, konkurentsivõimelisel ja tõrgeteta piiriülest kauplemist võimaldaval ELi turul olulised eelised konkurentsi, taskukohasuse ja varustuskindluse seisukohast. Lisaks rõhutati selles, et liikumine likviidse turu suunas, kus vesinikuga kaubeldakse kaubapõhiselt, hõlbustaks uute tootjate turule sisenemist ja aitaks kaasa süsteemi tihedamale lõimimisele teiste energiakandjatega. See annaks usaldusväärseid hinnasignaale investeringuteks ja käitamisotsusteks. Käesolevas direktiivis sätestatud eeskirjad peaksid seega soodustama vesinikuturgude, vesinikuga kaubapõhise kauplemise ja likviidsete kauplemiskohtade tekkimist ning liikmesriigid peaksid kõrvaldama mis tahes liigsed tõkked. Tunnistades olemuslikke erinevusi, tuleks kehtivaid eeskirju, mis võimaldasid elektri- ja gaasiturgudel tõhusaid äritehinguid ja kauplemist, kohaldada liidu vesinikuturu suhtes asjakohases ulatuses ja sobiva ajakava raames.
- (8) Kooskõlas ELi vesinikustrateegiaga võetakse taastuvatest energiaallikatest toodetud vesinik eelduste kohaselt laiaulatuslikult kasutusele alates 2030. aastast, et vähendada CO₂ heidet teatavates sektorites alates lennundusest ja laevandusest kuni selliste tööstussektoriteni, kus on CO₂ heidet raske vähendada. Kõigi vesinikusüsteemiga ühendatud lõpptarbijate suhtes hakatakse kohaldama neid samu peamisi tarbijaõigusi, mida kohaldatakse maagaasisüsteemiga ühendatud lõpptarbijate suhtes, nt õigus tarnijat vahetada ja täpne arvel esitatav teave. Juhul, kui tarbijad on ühendatud vesinikuvõrguga, nt tööstustarbijad, hakatakse nende suhtes kohaldama samu tarbijakaitseõigusi nagu maagaasi tarbijate suhtes. Tarbijakaitse sätteid, mis on kavandatud kodumajapidamiste turul osalemise innustamiseks ja mis hõlmavad nt hinnavõrdlusvahendeid, aktiivseid tarbijaid ja kodanike energiakogukondi, vesinikusüsteemi puhul siiski ei kohaldata.

- (9) Kooskõlas ELi vesinikustrateegiaga on ELi prioriteet arendada vesiniku tootmist peamiselt sellistest taastuvatest energiaallikatest nagu tuule- ja päikeseenergia. Pikas perspektiivis on taastuvatest energiaallikatest toodetud vesinik parim lahendus ELi kliimaneutraalsus- ja nullsaaste-eesmärgi saavutamiseks ning sidusaim võimalus energiasüsteeme lõimida. Siiski võib vähese CO₂ heitega kütustel, nt vähese CO₂ heitega vesinikul olla energiapöördes oluline roll eriti lühikeses ja keskpikas perioodis, aidates olemasolevate kütuste heidet kiiresti vähendada ja toetades taastuvatest energiaallikatest toodetud kütuste, nt taastuvatest energiaallikatest toodetud vesiniku kasutuselevõttu. Sellise ülemineku toetamiseks on vaja kehtestada kasvuhoonegaaside heite vähendamise künnis vähese CO₂ heitega vesiniku ja sünteetiliste gaasiliste kütuste jaoks. See künnis peaks olema rangem vesiniku puhul, mida toodetakse rajatistest, mis alustavad tegevust alates 1. jaanuarist 2031, et võtta arvesse tehnoloogia arengut ja paremini stimuleerida vesiniku tootmisel tekkivate kasvuhoonegaaside heite vähendamise suunas liikumise dünaamilist protsessi. ELi energiasüsteemi lõimimise strateegias rõhutati vajadust võtta kasutusele kogu ELi hõlmav sertifitseerimissüsteem, mis hõlmaks ka vähese CO₂ heitega kütuseid, et liikmesriigid saaksid neid muude CO₂ heite vähendamise võimalustega võrrelda ja neid oma energiaallikate kogumis toimiva lahendusena arvesse võtta. Tagamaks, et vähese CO₂ heitega kütustel on muude alternatiivsete taastuvate energiaallikatega võrreldes sama mõju CO₂ heite vähendamisele, on oluline, et nende sertifitseerimisel kasutatakse sarnast meetodit, mis põhineb nende olelusringi jooksul tekkival kasvuhoonegaaside koguheel. See võimaldaks võtta kasutusele kogu ELi hõlmav sertifitseerimissüsteem, mis hõlmab kogu liidu energiaallikate kogumit. Arvestades, et vähese CO₂ heitega kütused ja vähese CO₂ heitega vesinik ei ole taastuvatest energiaallikatest toodetud kütused, ei saa nendega seotud mõisteid ja sertifitseerimist lisada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001⁷ läbivaatamise ettepanekusse. Seepärast täidetakse see lünk nende lisamisega käesolevasse direktiivi.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

- (10) Liidu kodanikele asutamislepinguga tagatud vabadused – muu hulgas kaupade vaba liikumine, asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus – on saavutatavad üksnes täiesti avatud turul, kus kõik tarbijad saavad vabalt valida tarnijaid ja kõik tarnijad saavad vabalt teenindada oma tarbijaid.
- (10a) **Täiesti avatud turu puhul peaks liikmesriikidel olema endiselt võimalik kavandada oma energiaallikate jaotust. Liikmesriigid võivad otsustada osa oma jaotussüsteemist strateegiliselt sulgeda ja seda strateegiliselt kohandada, et järk-järgult lõpetada kodumajapidamiste varustamine maagaasiga ning seeläbi tagada üleminek kestlikule ja tõhusale süsteemile.**
- (11) Direktiivi keskmes peaksid olema tarbijate huvid ning maagaasi- ja vesinikuettevõtjate keskeks kohustuseks peaks olema teenuse kvaliteet. Kehtivaid tarbijaõigusi ja õigust pääseda ligi [...] **energiateenustele** [...] ning energiaostuvõimetute kaitset, nagu on märgitud Euroopa sotsiaalõiguste samba teatises, on vaja tugevdada, need õigused tuleb tagada ja need peaksid olema läbipaistvamad. Tarbijakaitse peaks tagama, et kõik tarbijad laiemas liidu mastaabis saavad kasu konkurentsile rajatud gaasi turust. Tarbijaõiguste järgimist peaksid tagama liikmesriigid või reguleerivad asutused, kui liikmesriik on nii sätestanud.
- (12) Euroopa sotsiaalõiguste samba kohaselt on energia esmatähtis teenus, millele kõigil peaks olema juurdepääs, ning selles on kutsutud üles võtma abivajajate aitamiseks toetusmeetmeid (põhimõtte 20). ÜRO kestliku arengu eesmärgi nr 7 siht on tagada kõigile juurdepääs taskukohasele, usaldusväärsele, säästvale ja kaasaegsele energiale.

- (13) Avaliku teenusega seotud nõudeid ja neist tulenevaid ühiseid miinimumstandardeid on vaja veelgi tugevdada, et tagada kõikidele tarbijatele, eelkõige kaitsetumatele tarbijatele võimalus konkurentsist ja õiglastest hindadest kasu saada. Avaliku teenuse nõuded tuleks määratleda riigi tasandil, võttes arvesse siseriiklikke tingimusi; liikmesriigid peaksid siiski austama liidu õigust.
- (14) Liikmesriikidel peaks olema laialdane kaalutusõigus gaasiettevõtjatele üldistest majandushuvidest lähtuvate avaliku teenuse osutamise kohustuse kehtestamisel. Siiski tähendab avaliku teenuse osutamise kohustus tarnitava maagaasi hinnakujundusse sekkumise vormis turgu olemuslikult moonutavat meetet, mis toob sageli kaasa tasupuudujääkide kuhjumise, tarbijate valikuvõimaluste piiramise, nõrgemad stiimulid energia säästmiseks ja energiatõhususe suurendamiseks, madalama teenuste kvaliteedi, tarbijate vähesema kaasamise ja rahulolu, konkurentsi piiramise ning innovaatiliste toodete ja teenuste osakaalu vähenemise turul. Järelikult peaksid liikmesriigid oma kodanike jaoks taskukohaste maagaasitarnete säilitamiseks kasutama muid poliitikavahendeid, eelkõige suunatud sotsiaalpoliitika meetmeid. Riiklikku sekkumist tarnitava maagaasi hinnakujundusse tuleks kasutada üksnes avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks ning see peaks toimuma eritingimusi järgides. Täielikult liberaliseeritud, hästitoimiv maagaasi jaemüügiturg stimuleerib hinnapõhist ja muud konkurentsi olemasolevate tarnijate vahel ja meelitab uusi turuletulijaid, suurendades nii tarbijate valikuvõimalusi ja rahulolu.

- (15) Avaliku teenuse osutamise kohustust tarnitava maagaasi hinnakujundusse sekkumise vormis tuleks kasutada ilma, et rikutakse avatud turgude põhimõtet, sekkumise asjaolud ja sellest kasusaajad peaksid olema selgelt määratletud ning selle kestus peaks olema piiratud. Selleks, et vähendada avaliku teenuse osutamise kohustuse moonutavat mõju tarnitava maagaasi hinnakujundusse, peaksid sellist sekkumist rakendavad liikmesriigid võtma lisameetmeid, sealhulgas meetmeid hulgimüügituru hinnakujunduse moonutuste vältimiseks. Liikmesriigid peaksid tagama, et kõigil reguleeritud hindadest kasu saajatel oleks soovi korral võimalik täiel määral kasutada vabaturu pakkumisi. Selleks tuleks neid otse ja korrapäraselt teavitada vabaturu pakkumistest ja säästuvõimalustest ning neil tuleks aidata turupõhiseid pakkumisi kasutada ja neist kasu saada.
- (16) Riiklik sekkumine tarnitava maagaasi hinnakujundusse ei tohiks põhjustada tarbijate eri kategooriate vahelist otsest ristsubsideerimist. See tähendab, et hinnasüsteemid ei või panna teatavaid tarbijate kategooriaid selgelt kandma teisi tarbijate kategooriaid mõjutava hinnasekkumise kulusid. **Avaliku teenuse osutamise kohustused hinnakujunduses peaksid hõlmama üksnes maagaasi tarnimist, kuna kodumajapidamistelt ei eeldata vesiniku laialdast kasutamist kütteks. Vesinikuturg puudutab peamiselt tööstust, mis sellist riiklikku sekkumist ei vaja.**

(16a) Kui riik sekkub tarnitava maagaasi hinnakujundusse, on põhimõtteliselt tegemist turumoonutusega. Selliseid sekkumisi võib seega kasutada üksnes avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks ning need peaks toimuma eritingimusi järgides. Käesoleva direktiivi kohaselt võib reguleeritud hindu kohaldada energiaostuvõimetute ja kaitsetumate kodumajapidamiste puhul, sealhulgas kehtestada omahinnast madalamaid reguleeritud hindu, ning üleminekumeetmena kodumajapidamiste ja mikroettevõtjate puhul. Kriisi ajal, kui maagaasi hulgi- ja jaemüügihinnad märkimisväärselt tõusevad ning sellel on negatiivne mõju majandusele laiemalt, peaks liikmesriikidel olema lubatud laiendada reguleeritud hindade kohaldamist ajutiselt ka VKEdele. Nii kodumajapidamiste kui ka VKEde jaoks peaks liikmesriikidel olema ajutiselt lubatud kehtestada omahinnast madalamaid reguleeritud hindu, kui see ei tekita tarnijate vahel moonutusi ja tarnijatele hüvitatakse omahinnast odavama tarnimise kulud. Siiski tuleb tagada, et selline hindade reguleerimine oleks sihipärane ega looks stiimuleid tarbimise suurendamiseks. Seega tuleks sellise hindade reguleerimise suhtes kohaldada tingimusi. Need tingimused tuleks viia kooskõlla [direktiivis (EL) 2019/944] sätestatud elektrihindade reguleerimise suhtes kohaldatavate tingimustega. Kui sellised meetmed kujutavad endast riigiabi, ei piira selliseid meetmeid käsitlevad sätted ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist. Nõukogu, kes tegutseb komisjoni ettepaneku alusel, peaks määrama rakendusotsusega kindlaks, millal esineb maagaasi hinnakriis. Otsuses tuleks täpsustada ka selle kindlaksmääratud ajavahemiku kehtivus, mille jooksul reguleeritud hindade kohaldamist võib ajutiselt laiendada ja mis võib kesta kuni aasta. Nõukogule rakendusvolituste andmisel võetakse asjakohaselt arvesse selle otsuse poliitilist laadi, millega käivitatakse laiendatud võimalused riiklikuks sekkumiseks tarnitava maagaasi hinnakujundusse, mis nõuab erinevate poliitiliste kaalutluste delikaatset tasakaalustamist, ning samuti seda, milline on sellise otsuse horisontaalne mõju liikmesriikidele.

- (17) Tarbijad peaksid saada selget ja arusaadavat teavet oma õiguste kohta seoses energiasektoriga. Komisjon on pärast konsulteerimist asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas liikmesriikidega, reguleerivate asutustega, tarbijaorganisatsioonidega ja maagaasiettevõtjatega koostanud kättesaadava ja kasutajasõbraliku energiatarbija kontrollnimekirja, milles antakse tarbijatele praktilist teavet nende õiguste kohta. See energiatarbija kontrollnimekiri tuleks hoida ajakohasena, edastada kõigile tarbijatele ja teha avalikult kättesaadavaks.
- (18) Liikmesriigid peaksid võtma arvesse asjaolu, et edukaks üleminekuks on vaja täiendavalt investeerida gaasisektoris töötavate inimeste haridusse ja oskustesse, sh seoses taristu arendamisega. Sellekohane märke oleks energiatõhususe direktiivi läbivaatamise ettepanekuga (2021/0203 (COD)) kooskõlas.
- (19) Turueeskirjad peaksid vähese CO₂ heitega lahenduste kasuks otsustavaid tarbijaid kaitsma ja nende mõjuvõimu suurendama, et uusi taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaase saaks energiapöördesse täielikult lõimida.
- (20) Maagaasil on energiavarustuses endiselt keskne roll, kuna kodumajapidamised tarbivad ikka veel rohkem maagaasi kui elektrienergiat. Kuigi elektrifitseerimine on rohepöörde keskne element, tarbivad kodumajapidamised tulevikus ikkagi maagaasi, sh üha rohkem taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi.
- (21) Kuna maagaasisektorit ja sh maagaasi jaemüügiturgu ei käsitletud paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ raames, ei ole vastavaid tarbijate mõjuvõimu suurendamist ja kaitset käsitlevaid sätteid energiapöörde vajadustele vastavalt kohandatud ja olukord vastab rohkem kui kümne aasta tagusele ajale, mil võeti vastu kolmas energiapakett.

- (22) Tarbijad ei ole maagaasituruga rahul ja nende mõjuvõim ei ole suur ning uute taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside kasutuselevõtt on aeglane, mis kõik kajastab piiratud konkurentsi paljudes liikmesriikides. [...] Maagaasihinnad on viimasel kümnel aastal kodutarbijate jaoks suurenenud ja kodutarbijad maksavad maagaasi eest kaks-kolm korda rohkem kui tööstustarbijad.
- (23) Nagu elektrisektoris, on ka gaasisektoris turu paindlikkusmeetmed ja sobiv liidu tarbijaõiguste raamistik olulised tagamaks, et tarbijad saavad energiapöördes osaleda ja kasu taskukohastest hindadest, kõrgetest teenusestandarditest ning pakkumiste laiaast valikust, mis kajastavad tehnika arengut.
- (24) Üleminek fossiilgaasilt alternatiivsele taastuvatest energiaallikatest toodetud energiale leiab aset, kui taastuvatest energiaallikatest toodetud energia muutub tarbijate jaoks huvipakkuvaks, mittediskrimineerivaks valikuks, mis põhineb täiesti läbipaistval teabel ja mille puhul üleminekuga seotud kulud jaotuvad õiglaselt eri tarbijarühmade ja turuosaliste vahel.
- (25) Praeguste jaemüügituru lünkade täitmiseks on vaja kõrvaldada olemasolevad konkurentsi- ja tehnoloogilised tõkked, mis takistavad uute teenuste, teenuste parema taseme ja odavamate tarbijahindade kujunemist, tagades samal ajal energiaostuvõimetute ja kaitsetumate tarbijate kaitse.

- (26) Selleks et tagada kogu energiasektoris ühtlane kõrge tarbijakaitse tase ja suur mõjuvõim, peaks gaasiturgude CO₂ heite vähendamist käsitlevate õigusaktide õigusraamistik kajastama elektrituru sätteid, milles käsitletakse tarbijakaitset ja vajaduse korral mõjuvõimu suurendamist.
- (27) Sidususe ja tõhususe tagamiseks peaks selline kajastamine hõlmama kõiki tarbijakaitset ja mõjuvõimu suurendamist käsitlevaid sätteid, kui see on võimalik ja kui neid saab gaasituru vajadustele vastavalt kohandada. See peaks hõlmama nii põhilisi lepingulisi õigusi kui ka eeskirju, milles käsitletakse arvel esitatavat teavet, energiateenuseosutaja vahetamist, usaldusväärsete võrdlemisvahendite tagamist, kaitsetumaid ja energiaostuvõimetuid tarbijaid, piisavat andmekaitset nutiarvestite puhul ja andmehaldust ning tõhusat vaidluste kohtuvälist lahendamist.
- (28) Sätete sektoriülese ühtsuse tagamisel peaks riiklike haldusasutuste ja ettevõtjate koormus olema piiratud ja proportsionaalne, võttes aluseks paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ raames saadud kogemusi.
- (29) Gaasisektori ajakohastamisega peaks kaasnema märkimisväärne majanduslik **ja keskkonnakas**u, kuna suurenevad nii jaemüügituru konkurentsivõime kui ka ühiskondlik kasu, jaotuslik mõju ning tarbijate mõjuvõim, sh tugevnevad lepingupõhised õigused ning teave tarbimise ja energiaallikate kohta muutub paremini kättesaadavaks, mis võimaldab teha keskkonnasõbralikumaid valikuid. Taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi kasutuselevõtule peaksid kaasa aitama energiahuvikogukonnad.

- (30) Tarbijate kaasatuse oluline näitaja ning maagaasi- ja vesinikuturu konkurentsivõime suurendamise oluline vahend on teenuseosutaja vahetamine. Teenuseosutaja vahetamise määr on liikmesriikides jätkuvalt ebaühtlane ning teenuseosutaja vahetamist ei soodusta tarbijatel maksta tulevad väljumis- ja lõpetamistasud. Kuigi selliste tasude kaotamine võib piirata tarbija valikuid, kuna jäetakse välja tarbija lojaalsust premeerivad teenused, peaks nende kasutamise edasine piiramine suurendama tarbijate heaolu ja kaasamist ning turukonkurentsi.
- (31) Lühemad teenuseosutaja vahetamise tähtajad võivad innustada tarbijaid otsima paremaid energiapakkumisi ja vahetama tarnijat. Infotehnoloogia ulatuslikum kasutuselevõtt tähendab, et hiljemalt 2026. aastal peaks tehniliselt olema võimalik vahetusprotsess, mille puhul uue tarnija registreerimine turukorraldaja mõõtmispunktis peaks üldjuhul olema võimalik igal tööpäeval 24 tunni jooksul. Kõnealuseks kuupäevaks selle tagamine, et teenuseosutajat on tehniliselt võimalik 24 tunni jooksul vahetada, aitaks minimeerida teenuseosutaja vahetamiseks kuluvat aega ning see aitaks tõsta tarbijate kaasatust ja konkurentsi jaemüügiturul.

- (31a) **Võimalus gaasiteenuse osutajat 24 tunni jooksul vahetada kajastaks seda, mis kehtib juba elektriturul, millel on sarnased tagasüsteemi funktsioonid ja IT-andmebaasi nõuded. Teenuseosutaja vahetamise tähtaegade ühtlustamine mõlema sektori vahel oleks kasulik kõigile tarbijatele, eelkõige neile, kes on sõlminud kahte kütust hõlmavad lepingud. Tarbijate jaoks lühemad teenuseosutaja vahetamise tähtajad ei tohiks mõjutada tarnijate tasakaalustamiskohustusi.**
- (32) Mitmed tegurid takistavad tarbijatel nende jaoks eri allikatest kättesaadavale turuteabele juurdepääsemist, selle mõistmist ja selle põhjal tegutsemist. Sellepärast tuleks muuta pakkumised paremini võrreldavaks ja võimalikult vähendada teenuseosutaja vahetamist segavaid takistusi, piiramata seejuures asjatult tarbija valikuid.
- (33) Sõltumatud võrdlemisvahendid, sealhulgas veebisaidid, on väiksemate tarbijate jaoks tõhus vahend turul tehtavate energiapakkumiste eeliste hindamiseks. Võrdlemisvahendite puhul tuleks eesmärgiks seada olemasolevate pakkumiste võimalikult laia spektri hõlmamine ja turu võimalikult täielik katmine, et anda tarbijale esinduslik ülevaade. On väga tähtis, et väiksematel tarbijatel oleks juurdepääs vähemalt ühele võrdlemisvahendile ning et selliste vahenditega antav teave oleks usaldusväärne, erapooletu ja läbipaistev. Liikmesriigid võivad selleks ette näha kas ametiasutuse või eraettevõtja käitatava võrdlemisvahendi.
- (34) Lõpptarbijad peaksid saama taastuvatest energiaallikatest ise toodetud gaasi tarbida, salvestada ja müüa ning osaleda kõigil maagaasiturgudel, osutades süsteemile abiteenuseid, nt energia salvestamise kaudu. Liikmesriikidel peaks olema õigus kehtestada oma õiguses erinevad sätted üksikult ja ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate maksude ja lõivude kohta.

- (35) Tunnistades teatavate energiaga seotud kodanikualgatuste võimalikku rolli energiasüsteemi CO₂ heite vähendamisel, tuleks neid maagaasiturul liidu tasandil tunnustada kodanike energiakogukondadena. Need kogukonnad peaksid hõlbustama maagaasisüsteemis taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi kasutamist. Selleks et tagada neile toetav raamistik, õiglane kohtlemine, ja võrdsed tingimused, tuleks sätestada täpselt määratletud õigused ja kohustused, mis põhimõtteliselt kajastaksid direktiivi (EL) 2019/944 kohaste kodanike energiakogukondade liikmeskonna struktuuri, juhtimisnõudeid ja eesmärki.
- (35a) Direktiivi (EL) 2018/2001 kohased taastuvenergiakogukonnad ning direktiivi (EL) 2019/944 ja käesoleva direktiivi kohased kodanike energiakogukonnad võivad aidata kaasa taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi tootmisele, hoiustamisele ja tarnimisele, aidates vähendada energiasüsteemi CO₂ heidet. Eelkõige saavad taastuvenergiakogukonnad aidata kaasa kohaliku ringmajanduse arengule, eriti maapiirkondades. Kodanike energiakogukonnad saavad aidata kaasata erakapitali investeeringuid energiavarustuse CO₂ heite vähendamisesse ning [...] võimestada põllumajandusettevõtteid ja külasid koguma põllumajandusest ja olmejäätmetest metaani ning tarnima seda kodumajapidamistele kohalikus piirkonnas või linnades [...]. On vaja tagada võrdsed võimalused, et kodanike ja taastuvenergiakogukondade poolt taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasid, näiteks biometaani, saaks integreerida maagaasisüsteemi.**

(36) [...]

(36a) Sätted kodanike energiakogukondade kohta ei tohiks välistada teisi selliseid kodanikualgatusi nagu direktiivi (EL) 2018/2001 kohased taastuvenergiakogukonnad või eraõiguslikest lepingutest tulenevad kodanikualgatused. Kodanike energiakogukonna liikmesus peaks olema avatud kõikidele lõpptarbijatele, eriti kodutarbijatele [...]. On asjakohane, et väikeettevõtjad, kohalikud omavalitsused ja füüsilised isikud [...] säilitavad tõhusa kontrolli, [...] nagu on määratletud [...] käesolevas direktiivis, ja seega otsustava mõju otsustusprotsessile. Liikmesriigid peaksid vähendama ohtu, et otsustusprotsessile avaldavad otsustavat mõju eraettevõtjad, kes tegelevad suuremahulise ettevõtlusega ja kelle jaoks energietika[...]sektor on peamine majandustegevuse valdkond, välistades nende osalemise ja nende hääletamise ning piirates seda, kui palju [...] aktsiaid ja ärilepinguid neil võib olla. Selliste eraettevõtjate hulka ei [...] peaks kuuluma riigi omandis olevad äriühingud. [...]. Selleks et veelgi vähendada suurettevõtjate otsustava mõju ohtu, peaksid liikmesriigid jälgima nende algatuste vastavust käesolevas direktiivis sätestatud juhtimis- ja osalemiskriteeriumidele, et tagada, et tõhus kontroll on vastavalt käesolevale direktiivile [...] kohalikel ametiasutustel, kodanikel ja väikeettevõtjatel.

- (37) Arved ja arvetel esitatav teave on oluline vahend lõpptarbijate teavitamiseks ja nende mõjuvõimu suurendamiseks. Siiski valmistavad arved endiselt tarbijatele kõige rohkem muret ja on üks peamisi kaebuste allikaid, mis aitab kaasa tarbijate püsivale rahulolematusele ja vähesele kaasatusele elektrisektoris. Arvel esitatavat teavet käsitlevad gaasisektori sätted jäävad maha elektrienergiasektoris tarbijatele antud õigustest. Seepärast on vaja need sätted kooskõlla viia ja näha gaasisektoris ette miinimumnõuded arvete ja arvetel esitatava teabe jaoks, et tarbijatel oleks juurdepääs läbipaistvale ja hõlpsasti mõistetavale teabele. Arvetel tuleks lõpptarbijatele esitada teavet nende tarbimise ja kulude kohta, hõlbustades seega pakkumiste võrdlemist ja tarnija vahetamist, ja ka teavet nende tarbijaõiguste (nagu nt vaidluste kohtuvälise lahendamise) kohta. Lisaks peaksid arved olema vahendiks, millega tarbijaid aktiivselt turule kaasata, et tarbijad saaksid hallata oma tarbimist ja teha keskkonnasõbralikuma valiku. **Oluline on anda tarbijatele põhjalikku ja täpset teavet, et nad oleksid teadlikud oma keskkonnamõjust ja saaksid seega väljendada oma eelistust kõige säästvamatele energiakandjatele.**
- (38) Tegelikul gaasitarbimisel põhineva arvetel esitatava täpse teabe korrapärane esitamine, mida hõlbustab nutiarvestuse kasutamine, on oluline, et aidata tarbijatel kontrollida oma gaasitarbimist ja kulusid. Siiski peaks tarbijatel, eriti kodutarbijatel, olema võimalik kasutada tegelike maksete tegemiseks paindlikke võimalusi.

- (39) Tarbijate varustamisel on üheks võtmeteguriks juurdepääs objektiivsetele ja läbipaistvatele tarbimisandmetele. Seetõttu peaks tarbijatel olema juurdepääs oma tarbimisandmetele ja nendega seotud hindadele ja teenuste maksumusele, et nad saaksid kutsuda konkurente [...] selle teabe alusel pakkumisi tegema. Tarbijatel peaks olema ka õigus saada nõuetekohast teavet oma energiatarbimise kohta. Ettemaksed ei tohiks panna nende kasutajaid ebaproportsionaalselt ebasoodsasse olukorda, sest [...] erinevad maksesüsteemid peaksid olema mittediskrimineerivad. Piisava sagedusega tarbijatele esitatavad andmed energiakulude kohta peaksid motiveerima energiat kokku hoidma, kuna need annavad tarbijatele vahetut tagasisidet energiatõhususse tehtud investeeringute ja käitumismuudatuste mõju kohta.
- (40) Kui riiklikul tasandil otsustatakse maagaasi nutiarvestisüsteemi kasutuselevõttu, peaks olema võimalik, et selline otsus põhineks majanduslikul hinnangul. Majanduslikus hinnangus tuleks võtta arvesse pikaajalist kasu, mida nutiarvestisüsteemi kasutamine annab tarbijatele ja kogu väärtusahelale. Kui nimetatud hinnangust nähtub, et selliste arvestisüsteemide kasutuselevõtt on majanduslikult mõistlik ja kulutõhus ainult tarbijatele, kes tarbivad teatava hulga maa gaasi, siis peaks liikmesriikidel olema võimalik seda kasutuselevõtu puhul arvesse võtta. Siiski tuleks tehnoloogia kiire arengu tõttu majanduslik hinnang korrapäraselt läbi vaadata selle lähte-eelduste olulise muutumise korral või vähemalt iga nelja aasta tagant.

- (41) Selleks et aidata lõpptarbijatel aktiivselt turul osaleda, tuleks kasutuselevõetavate nutiarvestisüsteemide puhul nõuetekohaselt arvesse võtta asjakohaste olemasolevate standardite kasutust, sh neid, mis võimaldavad andmemudeli ja rakenduskihi tasandi koostalitlust, ning parimaid tavaid ja andmevahetuse arendamise tähtsust ning tulevasi ja uuenduslikke energiateenuseid. Peale selle ei tohiks kasutuselevõetavad nutiarvestisüsteemid takistada tarnija vahetamist, need peaksid olema varustatud asjakohaste funktsioonidega, mis võimaldavad tarbijal saada õigel ajal juurdepääsu oma tarbimisandmetele, need peaksid võimaldama muuta oma energiatarbimist ja saada sellest kasu ning vähendada oma kulusid.
- (42) Liikmesriik, kes maagaasisüsteemi puhul nutiarvestisüsteemi süsteemselt kasutusele ei võta, peaks võimaldama tarbijatel saada taotluse alusel **ja seotud kulude kandmise korral** kasu nutiarvesti paigaldamisest õiglastel ja mõistlikel tingimustel ning tagama neile kogu asjakohase teabe.
- (43) Pärast nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttu on liikmesriikides praeguseks juba välja töötatud või arendatakse erinevaid andmehalduse mudeleid. Olenemata andmehalduse mudelist on oluline, et liikmesriigid kehtestaksid läbipaistvad normid, mille järgi oleksid andmed mittediskrimineerivatel tingimustel kättesaadavad, ning et nad tagaksid kõrgeimal tasemel küberturvalisuse ja andmekaitse ning andmekäitlejate erapooletuse.

- (44) Parem tarbijakaitse tagatakse seeläbi, et kõikidele tarbijatele on kättesaadavad tõhusad vaidluste lahendamise võimalused. Liikmesriigid peaksid nägema ette kaebuste käsitlemise kiire ja tõhusa korra.
- (45) Liikmesriigid peaksid võtma asjakohaseid meetmeid, näiteks sotsiaalkindlustussüsteemis toetuste pakkumine, et tagada vajalik tarnimine kaitsetumatele tarbijatele, või energiatõhususe parandamise toetuse ettenägemine, et lahendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999⁸ artikli 3 lõike 3 punkti d kohaselt kindlaks tehtud energიაostuvõimetuse probleemid, sealhulgas vaesuse laiemas kontekstis. Kõnealused meetmed võiksid erineda olenevalt liikmesriikides valitsevatest asjaoludest ning hõlmata gaasiarvete tasumisega seotud sotsiaal- või energiapoliitika meetmeid, investeerimist eluasemega seotud energiatõhususe meetmetesse või tarbijakaitset, näiteks kaitsemeetmeid lahtiühendamise vastu.
- (46) Kooskõlas määrusega (EL) 2018/1999 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/944⁹ esitati komisjoni **14. oktoobri 2020. aasta soovitus, mis käsitleb energიაostuvõimetust**,¹⁰ soovituslikud suunised¹¹ asjakohaste energიაostuvõimetuse mõõtmise näitajate kohta ja mõiste „märkimisväärne arv energიაostuvõimetuid kodumajapidamisi“ määratlemiseks.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

¹⁰ **ELT L 357, 27.10.2020, lk 35.**

¹¹ [...]

- (47) Halduslubade andmise protsessi lihtsustamine ja täiustamine ning lube välja andvate pädevate asutuste otsuste tegemise selge ajapiirang peaks tagama, et vesiniku toomise rajatised ja vesinikusüsteemi taristu saab asjakohases tempos kasutusele võtta. Liikmesriikidel tuleks paluda esitada eduaruanne. Selliste lubade (nt litsentsid, load, kontsessioonid või heakskiidud) säilitamine, mis on riigi õiguse kohaselt antud olemasolevate maagaasitorujuhtmete ja muude võrguvarade ehitamiseks, muutub vajalikuks siis, kui gaasitorujuhtmetes transporditav gaasiline energiakandja muutub maagaasist (puhtaks) vesinikuks. **Lubade säilitamine ei tohiks mõjutada vesinikutaristu tehniliste ohutusnõuete kehtivust ega pädevate asutuste võimalust jälgida selliste nõuete täitmist ning võtta asjakohaseid ja proportsionaalseid meetmeid täitmise tagamiseks, sealhulgas säilitatud lubade võimalik tühistamine, kui see on põhjendatud.** See peaks hoidma ära liigsed viivitused olemasolevatele maagaasitorujuhtmetele ja muudele võrguvaradele uue otstarbe andmisel, et vesinikku transportida. Tuleks vältida seda, et vesinikusüsteemi taristu lubade andmise tingimused oleksid oluliselt erinevad, v.a, kui see on piisavalt põhjendatud. Tehnilised ohutuskalutlused õigustaksid olemasolevate lubade säilitamise või uute andmise puhul diferentseeritud lähenemisviisi kasutamist. Lubade väljastamise korda käsitlevaid sätteid tuleks kohaldada ilma et see piiraks liidu ja rahvusvahelist õigust, sh keskkonna ja inimeste kaitset käsitlevaid sätteid. Kui see on põhjendatud erakorraliste asjaoludega, peaks lubade väljastamise korra tähtaegu olema võimalik pikendada ühe aasta võrra.

- (48) Taotlejatele haldusliku kontaktpunkti kaudu juhiste andmine kogu loa taotlemise ja andmise haldusmenetluse jooksul on mõeldud vähendada keerukust projektiarendajate jaoks ning suurendama tõhusust ja läbipaistvust. Tõhusust peaks aitama suurendada ka see, et taotlejad saavad asjakohaseid dokumente digitaalselt esitada ja taotlejate jaoks on koostatud käsiraamat. Liikmesriigid peaksid tagama, et lubade väljastamise korda rakendavad ametiasutused aitavad aktiivselt kõrvaldada allesjäänud tõkkeid, sealhulgas selliseid mitterahalisi tõkkeid nagu ametiasutuste ebapiisavad digitaalsed ja inimressursid üha suureneva arvu loataotluste menetlemisel.
- (49) Kui võrke ei eraldata tegelikult tootmis- ja tarnetegevustest („tegelik eraldamine“), on oht, et võrke mitte üksnes ei kasutata diskrimineerival viisil, vaid vertikaalselt integreeritud ettevõtjatel puudub ka stiimul oma võrkudesse piisavalt investeerida.
- (50) Olemasolevad õiguslikud ja funktsionaalsed eraldamiseeskirjad, mis on sätestatud direktiivis 2003/55/EÜ, ei ole aga tegelikkuses viinud ülekandesüsteemi haldurite eraldamiseni. Seetõttu kutsus Euroopa Ülemkogu oma 8. ja 9. märtsi 2007. aasta kohtumisel komisjoni üles välja töötama õigusaktide eelnõud, et tagada tarne- ja tootmistegevuse tegelik eraldamine võrkude haldamisest.

- (51) Tõhusa eraldamise tagab üksnes see, kui kaotatakse vertikaalselt integreeritud ettevõtjate motivatsioon diskrimineerida konkurente võrgule juurdepääsul ja investeerimisel. Omandisuhete eraldamine ehk võrgu omaniku määramine võrguhalduriks ja tema sõltumatus ükskõik millistest tarne- ja tootmishuvidest, on tõhus ja kindel viis lahendada huvide konflikti ja tagada varustuskindlus. Seetõttu märkis Euroopa Parlament oma 10. juuli 2007. aasta resolutsioonis gaasi ja elektri siseturu väljavaadete kohta, et ülekande omandisuhete eraldamine on kõige tõhusam vahend, et edendada investeeringuid taristusse mittediskrimineerival viisil, uute turulesisenejate õiglast juurdepääsu võrgule ning turu läbipaistvust. Omandisuhete eraldamise tingimustes peaksid liikmesriigid seoses sellega tagama, et samal isikul või samadel isikutel ei ole õigust kontrollida tootmise või tarnimisega tegelevaid ettevõtjaid ning kontrollida samal ajal mõnd ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi või teostada selle suhtes mis tahes õigusi. Ülekandesüsteemi või ülekandesüsteemi halduri kontrollimise õigus peaks, vastupidi, välistama võimaluse kontrollida tootmise või tarnimisega tegelevaid ettevõtjaid või teostada nende suhtes mis tahes õigusi. Nendes piirides peaks tootmise või tarnimisega tegeleval ettevõtjal olema võimalik omada vähemusosalust ülekandesüsteemi halduris või ülekandesüsteemis.
- (52) Igasugune eraldamissüsteem peaks tõhusalt kõrvaldama mis tahes huvide konflikti tootjate, tarnijate ja ülekandesüsteemi haldurite vahel, et luua stiimuleid vajalikeks investeeringuteks ning tagada uutele turulesisenejatele juurdepääs läbipaistva ja tõhusa reguleerimiskorra alusel, ega tohiks luua reguleerivate asutuste jaoks liigselt koormavat reguleerimiskorda.

- (53) Kontrolli mõiste määratlus peaks käesoleva direktiivi tähenduses olema sama kui nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määruses (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus)¹².
- (54) Võttes arvesse vertikaalseid seoseid elektri- ja gaasisektori vahel, tuleks eraldamist käsitlevaid sätteid kohaldada mõlema sektori suhtes, **nagu on üksikasjalikult täpsustatud käesoleva direktiivi vastavates artiklites.**
- (55) Erinevalt vesinikusektorist saaks vertikaalselt integreeritud ettevõtjate tekkimist ära hoida nii, et esmajärjekorras sätestatakse eelnevalt selged eeskirjad. See on soovitatav võrreldes kulukate tagantjärgi kehtestatavate eraldamismõuetega, mille rakendamine võtaks aega.

¹² ELT L 24, 29.1.2004, lk 1.

- (56) Omandisuhete eraldamise tingimustes ei tohiks võrgu haldamise täieliku sõltumatuse tagamiseks tarne- ja tootmishuvidest ning mis tahes konfidentsiaalse teabe vahetamise vältimiseks sama isik olla ühel ajal nii ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi kui ka mis tahes tootmis- või tarnefunktsiooni täitva ettevõtja juhatuse liige. Samal põhjusel ei tohiks sama isik nimetada ametisse ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi juhatuste liikmeid ja kontrollida tootmis- või tarneettevõtjat või teostada tema suhtes mis tahes õigusi.
- (57) Tarne- ja tootmishuvidest sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute ülekandesüsteemi haldurite loomine võimaldab vertikaalselt integreeritud ettevõtjatel säilitada võrguvarade omandi ja tagada samal ajal huvide tegelik eraldamine, tingimusel et sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu ülekandesüsteemi haldur täidab kõiki süsteemihalduri ülesandeid ning et kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad ja ulatuslikud regulatiivsed kontrollimehhanismid.
- (58) Seepärast tuleks juhul, kui seisuga 3. september 2009 oli ülekandesüsteemi omav ettevõtja vertikaalselt integreeritud ettevõtja osa, anda liikmesriikidele võimalus valida, kas eraldada omandisuhted või luua tarne- ja tootmishuvidest sõltumatud süsteemihaldurid või ülekandesüsteemi haldurid.

- (59) Vertikaalselt integreeritud ettevõtjate aktsionäride huvide täielikuks tagamiseks peaks liikmesriikidel olema võimalik valida, kas teostada omandisuhete eraldamine otsese loovutamise teel või jagada integreeritud äriühingu aktsiad võrgu omaniku aktsiateks ja allesjääva tarne- ja tootmisettevõtja aktsiateks, tingimusel et omandisuhete eraldamisest tulenevad nõuded on täidetud.
- (60) Sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute ülekandesüsteemi haldurite puhul tuleks lahenduste täielik tõhusus tagada konkreetsete lisaeeskirjadega. Sõltumatuid ülekandesüsteemi haldureid käsitlevad eeskirjad loovad asjakohase õigusraamistiku, ausa konkurentsi, piisavate investeeringute, uute turulesisenejate juurdepääsu ja gaasiturgude integreerimise tagamiseks. Tegelik eraldamine sõltumatuid ülekandesüsteemi haldureid käsitlevate sätete alusel peaks põhinema kahel sambal, millest esimese alla kuuluvad organisatsioonilised meetmed ja ülekandesüsteemi haldurite juhtimisega seotud meetmed ning teine hõlmab investeeringuid, uute tootmisvõimsuste võrku ühendamist ja piirkondliku koostöö kaudu turgude integreerimist. Muu hulgas tuleks ülekandesüsteemi halduri sõltumatus tagada teatavate „järelemõtlemisaegade“ kaudu, mille jooksul vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei täida ühtegi juhtimis- või muud olulist funktsiooni, mis võimaldab juurdepääsu samale teabele, millele oleks juurdepääs juhtival ametikohal.

- (61) Konkurentsi arendamiseks gaasi siseturul peaks suurtel mitte-kodutarbijatel, kes tegelevad suuremahulise ettevõtlusega, olema võimalik valida endale tarnijad ja sõlmida lepingud mitme tarnijaga, et tagada oma varustatus gaasiga. Selliseid tarbijaid tuleks kaitsta ainuõiguse klausli eest, mille mõju seisneb konkureerivate ja/või täiendavate pakkumiste välistamises.
- (62) Liikmesriigil peaks olema õigus valida omandisuhete täielik eraldamine oma territooriumil. Kui liikmesriik on seda õigust kasutanud, ei [...] peaks olema ettevõtjal õigust valida sõltumatu süsteemihalduri või sõltumatu ülekandesüsteemi halduri loomist. Lisaks ei tohiks tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvad ettevõtjad otseselt ega kaudselt kontrollida täieliku omandisuhete eraldamise valinud liikmesriigi ülekandesüsteemi haldurit ega teostada tema üle mingeid õigusi.
- (63) Maagaasi siseturul eksisteerivad erinevad turukorralduse vormid. Meetmed, mida liikmesriigid võivad võrdsete võimaluste tagamiseks võtta, peaksid põhinema ülekaalukal üldisel huvil. Komisjoniga tuleks konsulteerida seoses meetmete kooskõla tagamisega ELi toimimise lepingu ja liidu õigusaktidega.

- (64) Tegelik eraldamise käigus tuleks järgida avaliku ja erasektori vahelise mittediskrimineerimise põhimõtet. Seetõttu ei tohiks samal isikul olla võimalik üksi või koos teistega kontrollida nii ülekandesüsteemi haldurite või ülekandesüsteemide kui ka tarne- või tootmisettevõtjate organite koosseisu, hääletamist ega otsuseid ega teostada nende suhtes mis tahes õigusi, rikkudes eeskirju, mis käsitlevad omandisuhete eraldamist või sõltumatu süsteemihalduri olemasolu. Seoses omandisuhete eraldamise ja sõltumatu süsteemihalduri olemasoluga peaks kahel eraldiseisval riigiasutusel olema võimalik kontrollida ühelt poolt tootmis- ja tarnegevust ning teiselt poolt ülekandetegevust, tingimusel et liikmesriik suudab tõendada selle nõude täitmist.
- (65) Tarne- ja tootmisgevuse täielik tegelik eraldamine võrgu haldamisest peaks kehtima kogu liidus nii liidu äriühingute kui ka liiduväliste äriühingute suhtes. Selle tagamiseks, et võrgu haldamine ning tootmis- ja tarnegevused oleksid kogu liidus üksteisest sõltumatud, tuleks anda reguleerivatele asutustele volitus keelduda eraldamiseskirjadele mittevastavate ülekandesüsteemi haldurite sertifitseerimisest. Omandisuhete eraldamise eeskirjade järjekindla täitmise tagamiseks kogu liidus peaksid reguleerivad asutused sertifitseerimisotsuste langetamisel võtma komisjoni arvamust täiel määral arvesse. Lisaks peaks komisjon selleks et tagada liidu rahvusvaheliste kohustuste täitmine ning solidaarsus ja energiajulgeolek kogu liidus, esitama arvamuse kolmandast riigist või kolmandatest riikidest pärit isiku või isikute poolt kontrollitava ülekandesüsteemi omaniku või ülekandesüsteemi halduri suhtes tehtud sertifitseerimisotsuste kohta.

- (66) Vesiniku torustikud peaksid olema olulised vahendid vesiniku tõhusaks transportimiseks nii maismaal kui ka avamerel. Tulenevalt nende ehitamisega kaasnevatest suurtest kapitalikuludest, võivad vesinikutorustikud kujutada endast loomulikke monopole. Maagaasiturgude reguleerimisel saadud kogemused on näidanud seda, kui oluline on tagada avatud ja mittediskrimineeriv juurdepääs torustikele, et säilitada konkurents kaubaturul. Seepärast tuleks liidus vesiniku maismaa- ja avamerevõrkude suhtes kohaldada selliseid võrkude käitamise väljakujunenud põhimõtteid nagu kolmandate isikute juurdepääs.
- (67) Vesinikuvõrkude käitamine peaks olema eraldatud energia toomise ja tarnimisega seotud tegevusest, et vältida võrguettevõtjate huvide konflikti riski. Vesinikuvõrkude omandiõiguse ning energia tootmise ja tarnimise osaluste struktuurne eraldamine tagab selliste huvide konflikti puudumise. Liikmesriigid peaksid saama tugineda alternatiivsele integreeritud vesinikuvõrgu haldurite eraldamise mudelile **selliste maagaasi ülekandesüsteemi haldurite puhul, kelle suhtes kohaldatakse sõltumatute ülekandesüsteemi haldurite eraldamise mudelit, ja olemasolevate vertikaalselt integreeritud vesinikuvõrkude puhul. Liikmesriigid peaksid ka lubama kasutada sõltumatu vesinikuvõrgu halduri [...] mudelit**, et vesinikuvõrkude vertikaalselt integreeritud omanikud saaksid säilitada oma võrkude omandiõiguse, tagades samal ajal selliste võrkude mittediskrimineeriva käitamise pärast 2030. aastat.

(68) Kuigi vesiniku- ja gaasi- või elektrivõrkude ühine käitamine võib luua sünergiaid ja peaks seega lubatud olema, peaks vesinikuvõrgu käitamisega seotud tegevus olema korraldatud eraldiseisva õigussubjekti raames, et tagada läbipaistvus rahastamise ja juurdepääsutariifide kasutamise osas.

(69) [...]

- (70) Selleks et tagada reguleeritud tegevusega seotud kulude ja rahaliste vahendite läbipaistvus, peaks vesinikuvõrgu käitamisega seotud tegevus olema muudest võrgu käitamisega seotud tegevustest teiste energiakandjate puhul eraldatud, vähemalt õigusliku vormi ja võrguettevõtjate raamatupidamisarvestuse osas. **Vesinikuvõrgu haldurite juriidilise eraldamise eesmärgil tuleks pidada piisavaks tüürettevõtja või eraldiseisva juriidilise isiku loomist gaasi ülekande- või jaotussüsteemi halduri kontserni struktuuris, ilma et oleks vaja funktsionaalselt eraldada juhtimine või eraldada juhtkond või töötajad. Sellega saavutatakse reguleeritud tegevusega seotud kulude ja rahaliste vahendite läbipaistvus, kaotamata seejuures sünergiat ja kulueeliseid, mida mitme võrgu käitamine võib anda. Võttes arvesse nende kaugust ja turu piiratud suurust, tuleks juriidilise eraldamise nõuet kohaldada Eesti, Läti ja Leedu suhtes alles alates 2031. aastast. [...]**
- (71) Kolmandatele isikutele tuleks anda juurdepääs vesinikuvõrkudele, et tagada vesinikutarnete turul konkurents ja võrdsed tingimused. Kolmandate isikute reguleeritud juurdepääs reguleeritud juurdepääsu tariifide alusel peaks pikas perioodis olema vaikimisi norm. Selleks et tagada ettevõtjate jaoks vajalik paindlikkus ja vähendada vesinikuturu käivitusetapis halduskulusid, peaks liikmesriikidel olema võimalus lubada läbiraakimistel põhinevat kolmandate isikute juurdepääsu kuni 2030. aastani.

- (72) Ainult osa looduslikult esinevatest maa-alustest maagaasi hoiustamiseks kasutatavatest hoidlatest, näiteks soolakaevandustest, põhjaveekihtidest ja ammendatud gaasiväljadest, saab kasutada ka vesiniku hoiustamiseks. Selliste suuremahuliste maa-aluste vesinikuhoiulate kättesaadavus on piiratud ja need paiknevad liikmesriigiti ebaühtlaselt. Võttes arvesse nende võimalikku positiivset mõju vesinikustranspordile ja vesinikuturgude toimimisele, peaks sellistele suuremahulistele maa-alustele vesinikuhoiulatele juurdepääsu suhtes lõppkokkuvõttes kohaldama kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu, et tagada turuosalistele võrdsed tingimused. **Vesinikuturu käivitusetapis peaks liikmesriikidel aga olema paindlikkus kasutada ka läbirääkimistel põhineva juurdepääsu korda.**
- (72a) Eeldatavasti hakatakse vesinikku ja vesiniku derivaate (nagu ammoniaak või vedelad orgaanilised vesiniku kandjad) [...] liitu importima ja liidus transportima. Ei ole aga veel teada, mis viisil ja millises vormis vesinikku [...]transportima hakatakse, samas kui tõenäoliselt hakkavad kõrvuti eksisteerima ja omavahel konkureerima erinevad viisid ja vormid. Käesolevas direktiivis nähakse ette gaasilise vesiniku taristut ja turge reguleeriv õigusraamistik. Üksnes juhul, kui muud vesiniku vormid või selle derivaadid ja neid käitlevad rajatised on asjakohased gaasilise vesiniku konkurentsivõimelise turu tekke tagamiseks, tuleks käesolevas direktiivis määratleda nende roll ja nende suhtes kohaldada võidavad õigusnormid.

- (73) Veeldatud vesiniku või veeldatud ammoniaagi gaasiliseks vesinikuks muundamise terminalid on üks vesiniku importimise viis, kuid nad konkureerivad muude vesiniku transportimise viisidega. Kuigi kolmandate isikute juurdepääs sellistele terminalidele tuleks tagada, peaks liikmesriikidel olema võimalus kehtestada läbirääkimistel põhineva kolmandate isikute juurdepääsu süsteem, et vähendada ettevõtjate ja reguleerivate asutuste halduskulusid. **Sellise veeldatud vesiniku või veeldatud ammoniaagi hoiustamine, mis on seotud terminaliga ja millele on antud juurdepääs, peaks olema proportsionaalne terminali suutlikkusega vesinikku muundada ja seda võrku juhtida.**
- (73a) **Liikmesriigid võivad otsustada määruses (EL) 2021/1119 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks või muudel tehnilistel põhjustel gaasi kasutamise lõpetada. Nende poliitiliste eesmärkide saavutamiseks on oluline näha ette selge õigusraamistik, mis võimaldab võrgu kasutajatele juurdepääsu andmisest keeldumist ja nende võimalikku lahtiühendamist. Järjepidevuse ja läbipaistvuse huvides võib võrgu kasutajatele juurdepääsu andmisest keelduda või neid võrgust lahti ühendada üksnes juhul, kui tegemist on taristuga, mille tegevus lõpetatakse kooskõlas võrgu arengukavadega, ja jaotustasandil peab see samuti vastama tegevuse heakskiidetud lõpetamisele. Samal ajal tuleks võtta asjakohaseid meetmeid võrgu kasutajate kaitsmiseks sellistes olukordades ning samuti on oluline, et juurdepääsu andmisest keeldumise ja lahtiühendamise otsuste suhtes kohaldataks reguleerivate asutuste poolt välja töötatud objektiivseid, läbipaistvaid ja mittediskrimineerivaid kriteeriume.**
- (74) Olemasolevatel vertikaalselt integreeritud vesinikuvõrkudel [...] **peaks olema õigus taotleda erandeid käesoleva direktiivi nõuetest, tingimusel et neid võrke ei laiendata märkimisväärselt ja seni, kuni selline erand ei avalda kahjulikku mõju konkurentsile, vesinikutaristule või turu arengule.**

- (75) Kohalikud vesinikuklastrid peaksid olema Euroopa vesinikumajanduse olulised osad. Selliste klastrite suhtes võiks vesinikuturu käivitusetapis kohaldada lihtsustatud õigusnõudeid [...] , eelkõige mis puudutab omandisuhete eraldamise kohaldamist selliseid klastreid varustavate võrkude suhtes. Vastavad lihtsustatud õigusnõuded peaksid võtma arvesse ka vajadust regulatiivse paindlikkuse järele vesinikutootjate ja üksiktarbijate vaheliste torujuhtme kaudu toimivate otseühenduste ning tööstuslike vesinikutarbijate uue otstarbega või uute kohalike jaotusvõrkude kaudu varustamise puhul.
- (76) Kolmandaid riike hõlmavaid ühendustorusid saaks kasutada vesiniku importimiseks või eksportimiseks. Käesoleva direktiivi kohaldamine kolmandatesse riikidesse viivate ja sealt tulevate vesinikutorujuhtmete suhtes peaks piirduma liikmesriikide territooriumiga. Kolmandaid riike hõlmavate vesiniku ühendustorude käitamise eeskirjad [...] tuleks sätestada liidu ja ühendatud kolmanda riigi või kolmandate riikide vahelises [...]rahvusvahelises lepingus. Sellist rahvusvahelist lepingut ei tohiks pidada vajalikuks, kui vesiniku ühendustoruga ühendatud või ennast ühendada kavatsev liikmesriik peab [...] asjaomase kolmanda riigi või asjaomaste kolmandate riikidega läbirääkimisi ja sõlmib valitsustevahelise kokkuleppe kooskõlas käesolevas direktiivis sätestatud volituste andmise menetlusega, et tagada sidus õigusraamistik ja selle järjepidev kohaldamine kogu taristu suhtes.

- (77) Selleks et tagada Euroopa vesinikuvõrkude tõhus käitamine, peaksid vesinikuvõrgu haldurid vastutama vesiniku transportimise võrgu käitamise, hoolduse ja arendamise eest, tehes tihedat koostööd teiste vesinikuvõrgu halduritega ja ka teiste süsteemihalduritega, kellega nende võrgud on ühendatud või kellega nende võrke ühendada saab, sh selleks, et hõlbustada energiasüsteemi integreerimist.
- (78) **Liikmesriikide pädevad asutused peaksid tegema ühele vesinikuvõrgu haldurile või piiratud arvule vesinikuvõrgu halduritele ülesandeks luua piisavalt piiriülest suutlikkust vesiniku transpordiks [...], et rahuldada kogu majanduslikult mõistlik ja tehniliselt võimalik nõudlus sellise suutlikkuse järele, võimaldades seega turu integreerimist.**
- (78a) **Kooskõlas liidu vesinikustrateegiaga tuleks keskenduda puhta vesiniku transpordile ja kasutamisele. Sellega seoses peaks tulevane vesinikusüsteem transportima, hoiustama ja käitlema mitte maagaasivõrku segatud vesinikku, vaid kõrge puhtusastmega vesinikku, võttes arvesse vesiniku lõppkasutajate kvaliteedinõudeid. Vesinikusüsteemi suhtes tulevikus kohaldatavad vesiniku kvaliteedi standardid määravad täiendavalt kindlaks üldiselt vastuvõetavad vesiniku puhtusetasemed. Euroopa standardiorganisatsioonid peaksid tehnilise standardimise käigus määratlema vastuvõetavate vesiniku puhtusetasemete vahemiku ja muud asjakohased vesiniku kvaliteedinäitajad (nt saasteainete osas).**

- (79) Mõnel juhul (nt puhastamine) võib olla sõltuvalt muu hulgas vesinikuvõrkude topograafilistest näitajatest ja vesinikuvõrkudega ühendatud lõppkasutajate arvust olla vajalik, et vesinikuvõrgu haldurid juhivad vesiniku kvaliteeti. Seepärast võivad reguleerivad asutused teha vesinikvõrgu halduritele ülesandeks tagada oma võrgus vesiniku kvaliteedi tõhus juhtimine, kui see on süsteemi juhtimiseks vajalik. Sellise tegevuse elluviimisel peaksid vesinikuvõrgu haldurid järgima kohaldatavaid vesiniku kvaliteedi standardeid.
- (80) Kui maagaasi süsteemihaldurid või vesinikuvõrgu haldurid keelduvad juurdepääsu saamise või ühendamise taotlustest ebapiisava suutlikkuse tõttu, tuleks keeldumist nõuetekohaselt põhjendada ja ettevõtjatel peab olema kohustus oma süsteemi täiustada, et võimaldada taotletud ühendusi või juurdepääsu, kui see on majanduslikult kasulik.
- (81) Tuleks kõrvaldada maagaasi siseturu väljakujundamise takistused, mis tulenevad sellest, et liidu turueeskirju ei kohaldata kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele gaasi ülekandeturudele. On vaja tagada, et vähemalt kahte liikmesriiki ühendavatele gaasi ülekandeturudele kohaldatavaid õigusnorme kohaldatakse liidu piires ka kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele gaasi ülekandeturudele. See peaks tagama õigusraamistiku ühtsuse liidus, vältides samas konkurentsi moonutamist liidu energia siseturul ja negatiivset mõju varustuskindlusele. See peaks suurendama ka läbipaistvust ja tagama õiguskindluse turuosalistele, eelkõige gaasi taristusse investeerijatele ja võrgukasutajatele kohaldatavate õigusnormide suhtes.

- (82) Liikmesriigid ja energiaühenduse asutamislepingu¹³ lepinguosalisel peaksid tegema tihedat koostööd kõikides küsimustes, mis on seotud integreeritud gaasituruga väljaarendamise ja selle CO₂ heite vähendamisega, ega tohiks võtta meetmeid, mis seavad ohtu gaasiturude edasise integreerimise või liikmesriikide ja lepinguosaliste varustuskindluse. Siia hulka võiks kuuluda koostöö, mida tehakse hoiustamisvõimsuse valdkonnas ja ekspertide kutsumiseks asjakohastes piirkondlikes gaasivarustusriske käsitlevatesse töörühmadesse.
- (83) Torujuhtmeid, mis ühendavad kolmandas riigis asuva nafta või maagaasi tootmise paika liikmesriigis asuva tööstusettevõttega või lõpliku maabumisterrina, tuleks käsitleda tootmisetapi torustikuna. Torujuhtmeid, mis ühendavad liikmesriigis asuva nafta või maagaasi tootmise paika kolmandas riigis asuva tööstusettevõttega või lõpliku maabumisterrina, ei tuleks käesoleva direktiivi kohaldamisel käsitleda tootmisetapi torustikuna, kuna sellised torujuhtmed tõenäoliselt ei mõjuta märkimisväärselt energia siseturuga.
- (84) Ülekandesüsteemi halduritel peaks olema õigus sõlmida kolmanda riigi ülekandesüsteemi haldurite või muude isikutega tehnilisi kokkuleppeid, mis käsitlevad ülekandesüsteemide käitamist ja nende vahelisi ühendusi, tingimusel et selliste kokkulepete sisu on kooskõlas liidu õigusega.
- (85) Ülekandesüsteemi haldurite või muude isikute vahelised tehnilised kokkulepped ülekandeturude käitamise kohta peaksid jääma jõusse, tingimusel et need on kooskõlas liidu õiguse ja reguleerivate asutuste asjakohaste otsustega.

¹³ ELT L 198, 20.7.2006, lk 18.

- (86) Tehnilise kokkuleppe olemasolu korral ei nõua käesolev direktiiv liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel rahvusvahelise lepingu või liidu ja kolmanda riigi vahel lepingu sõlmimist gaasi asjaomase ülekandetoru käitamise kohta.
- (87) Käesoleva direktiivi kohaldamine kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele gaasi ülekandetorudele peaks piirduma liikmesriikide territooriumiga. Gaasi avamere ülekandetorude suhtes tuleks käesolevat direktiivi kohaldada selle liikmesriigi territoriaalmeres, kus asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt.
- (88) Käesoleva direktiivi kohaselt peaks olema võimalik, et ülekandetorude käitamist käsitlevad liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelised kehtivad lepingud jäävad jõusse.
- (89) Mis puudutab selliseid kolmandate riikidega sõlmitud lepinguid või nende osasid, mis võivad mõjutada liidu ühiseeskirju, siis tuleks kehtestada sidus ja läbipaistev kord, mille kohaselt antakse liikmesriigile tema taotluse korral luba sõlmida kolmanda riigiga leping, mis käsitleb selle liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelise ülekandetoru või tootmisetapi torustiku käitamist, või luba seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada. See kord ei tohiks lükata edasi käesoleva direktiivi rakendamist ega mõjutada liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust ning seda tuleks kohaldada kehtivate ja uute lepingute suhtes.

- (90) Kui on ilmne, et lepingu sisu kuulub osaliselt liidu ja osaliselt liikmesriigi pädevusse, on oluline tagada tihe koostöö kõnealuse liikmesriigi ja liidu institutsioonide vahel.
- (91) Selleks et tagada käesoleva direktiivi ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused võtta vastu otsused, millega antakse liikmesriigile luba sõlmida kolmanda riigiga leping, seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, või keeldutakse seda luba andmast. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011¹⁴.

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

- (92) Energiavarustuse kindlus on avaliku julgeoleku oluline osa ning seega tihedalt seotud gaasi siseturu tõhusa toimimisega ja liikmesriikide isoleeritud gaasiturude integratsiooniga. Gaas saab liidu kodanikeni jõuda üksnes võrgu kaudu. Toimivad avatud gaasiturud ning eelkõige gaasivõrgud ning muud gaasiga varustamisega seotud varad on avaliku julgeoleku, majanduse konkurentsivõime ja liidu kodanike heaolu seisukohalt võtmetähtsusega. Seetõttu tuleks kolmandatest riikidest pärit isikutel lubada omada kontrolli ülekandesüsteemi või ülekandesüsteemi halduri üle üksnes siis, kui nad täidavad liidus kohaldatavaid tegeliku eristamise nõudeid. Ilma et see piiraks liidurahvusvaheliste kohustuste täitmist, leiab liit, et gaasi ülekandesüsteemide sektor on liidu jaoks väga oluline ning seepärast on vaja täiendavaid kaitsemeetmeid seoses liidu energiavarustuse kindluse tagamisega, et hoida ära ohtu avalikule korrale ja julgeolekule liidus ning liidu kodanike heaolule. Liidu energiavarustuse kindluse tagamine nõuab eelkõige võrgu haldamise sõltumatuse hindamist, liidu ja üksikute liikmesriikide sõltuvuse hindamist kolmandatest riikidest pärit energiatarne ning konkreetse kolmanda riigi sise- ja väliskaubanduse ning energiasektori investeeringute käsitlemist. Seetõttu tuleks varustuskindlust hinnata vastavalt iga konkreetse juhtumi tegelikele asjaoludele ning samuti rahvusvahelisest õigusest, eelkõige liidu ja asjaomase kolmanda riigiga sõlmitud rahvusvahelistest lepingutest tulenevatele õigustele ja kohustustele. Vajaduse korral peaks komisjon esitama liiduenergiavarustuse kindlust puudutavaid soovitusi kolmandate riikidega läbirääkimiste pidamiseks asjaomaste lepingute üle või lisama vajalikud küsimused kõnealuste kolmandate riikidega peetavate muude läbirääkimiste päevakorda.

- (93) Tuleks võtta täiendavad meetmed, et tagada läbipaistvad ja mittediskrimineerivad tariifid juurdepääsul transpordile. Tariifid peaksid olema võrdsetel alustel kohaldatavad kõigile kasutajatele. Kui gaasihoidla, torujuhtmete pakett või abiteenus on saadaval piisavalt tiheda konkurentsiga turul, võiks juurdepääs sellele olla rajatud läbipaistvale ja mittediskrimineerivale turupõhisele mehhanismile.
- (94) On vaja tagada hoidlate haldurite sõltumatus, et parandada kolmandate isikute juurdepääsu gaasihoidlatele, mis on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et tagada tarbijate varustamiseks tõhus võrgule juurdepääs. Seepärast on vajalik, et gaasihoidlaid haldaksid eraldi juriidilised isikud, kellel on gaasihoidlate haldamiseks, kasutamiseks ja arendamiseks vajalike varade suhtes tegelik otsustusõigus. Tuleb tagada ka kolmandatele isikutele pakutavate hoiustamismahtude suurem läbipaistvus, seades liikmesriikidele kohustuse kehtestada ja avalikustada mittediskrimineeriv ja selge raamistik, mis määrab kindlaks gaasihoidlatele kohaldatava asjakohase reguleeriva korra. See kohustus ei tohiks nõuda uut otsust juurdepääsukorra kohta, vaid peaks parandama gaasihoidlatele juurdepääsu korra läbipaistvust. Tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse nõuded on eriti olulised strateegiliste andmete puhul või siis, kui gaasihoidlal on vaid üks kasutaja.

- (95) Mittediskrimineeriv juurdepääs jaotusvõrgule määrab edaspidi tarbijatele juurdepääsu jaemüügi tasandil. Kolmandate isikute juurdepääsu ja investeringutega seotud diskrimineerimise ulatus on aga jaotusvõrgu tasandil vähem oluline kui ülekandesüsteemi tasandil, kus ülekoormus ja tootmishuvide mõju on üldiselt suurem kui jaotusvõrgu tasandil. Et näha ette jaemüügi tasandil võrdsed tingimused, tuleks jaotussüsteemi haldurite tegevust jälgida, et takistada neid ära kasutamast nende vertikaalset integratsiooni seoses nende konkurentsiseisundiga turul, eelkõige väikeste kodu- ja mittekodutarbijate suhtes.
- (96) Liikmesriigid peaksid võtma konkreetseid meetmeid, et aidata kaasa **biometaani või tehniliselt ja ohutult maagaasisüsteemi juhitavate ja selle kaudu transporditavate muud liiki gaaside [...]** laiemale kasutusele, ning nende tootjatele tuleks tagada mittediskrimineeriv juurdepääs gaasivõrgule, tingimusel et see juurdepääs on pidevalt vastavuses asjakohaste tehniliste eeskirjade ja ohutusnõuetega **ning kui käesolevas direktiivis ei ole sätestatud teisiti.**

- (97) Taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tootjad on tihti ühendatud jaotusvõrku. Selleks et hõlbustada nende gaaside kasutuselevõttu ja turule integreerimist, on oluline saada takistusteta juurdepääs hulgimüügiturule ja asjaomastele virtuaalsetele kauplemiskohtadele. Hulgimüügiturul osalemise määrab sisend-väljundsüsteemide määratlemise viis. Mitmes liikmesriigis ei kuulu jaotusvõrguga ühendatud tootjad sisend-väljundsüsteemi. Seepärast tuleks taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside juurdepääsu hulgimüügiturule hõlbustada, nähes ette sisend-väljundsüsteemi määratluse, **mis võimaldab hõlmata jaotusvõrke**, ja lõppkokkuvõttes tagades, et **kõigil** tootmisrajatistel **on juurdepääs turule, olenemata sellest, kas need on** ühendatud jaotus- **või ülekandevõrku** [...]. Peale selle on määrusega [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021)[...] **804**)] ette nähtud, et jaotussüsteemi haldurid ja ülekandesüsteemi haldurid peavad koostööd tegema, et võimaldada vastassuunavoogusid jaotusvõrgust ülekandevõrku või alternatiivseid viise, et hõlbustada taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside turule integreerimist.
- (98) Vältimaks väikeste jaotussüsteemi haldurite liigset rahalist ja halduskoormust, peaksid liikmesriigid vajalikel juhtudel suutma vabastada asjaomased ettevõtjad juriidilisest eraldumisnõudest.

- (99) Kui suletud jaotussüsteemi kasutatakse selleks, et tagada spetsiifilisi talitusnorme nõudvate integreeritud energiatarnete optimaalne tõhusus, või suletud jaotussüsteemi säilitatakse peamiselt süsteemi omaniku kasutuseks, peaks jaotussüsteemi halduri ja süsteemi kasutajate vahelise suhte erilise iseloomu tõttu olema võimalik vabastada jaotussüsteemi haldur kohustustest, mis kujutaksid endast tarbetut halduskoormust. Tööstus-, äri- või ühisteenuste kompleksid, nagu rongijaamad, lennujaamad, haiglad, suured kämpingud integreeritud rajatistega või keemiatööstuse kompleksid võiksid oma tegevuse eripära tõttu hõlmata suletud jaotussüsteeme.
- (100) Taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside suuremas mahus integreerimine maagaasisüsteemi hakkab mõju avaldama Euroopas [...] transporditava ja tarbitava gaasi kvaliteedile. Selleks et tagada maagaasisüsteemi tõhus toimimine, peaksid ülekandesüsteemi haldurid oma rajatistes vastutama gaasi kvaliteedi juhtimise eest. Kui taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside võrku juhtimine toimub jaotustasandil ja on vaja juhtida nende mõju gaasi kvaliteedile, võivad reguleerivad asutused teha ülekandesüsteemi haldurid oma rajatistes vastutavaks gaasi kvaliteedi juhtimise eest. Gaasi kvaliteedi juhtimise ülesannete täitmisel peaksid ülekande- ja jaotussüsteemi haldurid järgima kohaldatavaid gaasi kvaliteedi standardeid.

- (101) Energeetikasektori reguleerivatel asutustel peaks maagaasi siseturu nõuetekohaseks toimimiseks olema võimalik teha otsuseid kõikides reguleerimisküsimustes ning nad peaksid olema muudest avalikest ja erahuvidest täiesti sõltumatud. Reguleerivale asutusele eraldatud eelarve kasutamise sõltumatusega seotud sätteid tuleks rakendada raamistikus, mille määravad eelarvet käsitlevad siseriiklikud õigusaktid ja eeskirjad. Liikmesriigid aitavad kohase rotatsioonisüsteemiga kaasa reguleeriva asutuse sõltumatusele mis tahes poliitilistest ja majanduslikest huvidest, ent seejuures peaks liikmesriikidel olema lubatud võtta arvesse inimressursside olemasolu ja nõukogu suurust.
- (102) Selleks et tagada tegelik turulepääs kõigile turuosalistele, sealhulgas uutele tulijatele, on vaja mittediskrimineerivaid ja kulusid kajastavaid tasakaalustusmehhanisme. Selle saavutamiseks tuleks kehtestada tasakaalustusnõuetega seoses vajalikud läbipaistvad turupõhised gaasi tarnimise ja ostmise mehhanismid. Reguleerivad asutused peaksid aktiivselt tagama, et tasakaalustavad hinnad oleksid mittediskrimineerivad ja kajastaksid kulusid. Samal ajal tuleks tagada sobivad stiimulid, et süsteemi ohustamata tasakaalustada gaasi sisse- ja väljavoolu.

- (103) Reguleerivad asutused peaksid saada kindlaks määrata ja heaks kiita tariife või tariifide arvestamise aluseks olevat metoodikat kas ülekandesüsteemi halduri, jaotussüsteemi halduri(te) või maagaasi veeldusjaamade halduri ettepaneku alusel, või võrguhalduri ja võrgu kasutajate kooskõlastatud ettepaneku alusel. Nende ülesannete täitmisel peaksid reguleerivad asutused tagama, et ülekande ja jaotamise tariifid oleksid mittediskrimineerivad ja kajastaksid kulusid, ning võtma arvesse nõudluse juhtimise abil säästetud võrgu pikaajalisi piirkulusid.
- (104) Reguleerivad asutused peaksid tihedas koostöös Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametiga (ACER), mis asutati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega [...] **(EL) 2019/942** [...],¹⁵ edendama avatud, konkurentsivõimelist, turvalist ja keskkonnakestlikku vesinikusiseturgu, kus piiriüleseid vooge ei takistata. Reguleerivatel asutustel peaks vesinikusiseturu nõuetekohaseks toimimiseks olema võimalik teha otsuseid kõikides asjakohastes reguleerimisküsimustes.

¹⁵ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22).**[...]

- (105) Energeetikasektori reguleerivatel asutustel peaks olema õigus teha maagaasiettevõtjate või vesinikuettevõtjate suhtes siduvaid otsuseid ning määrata maagaasiettevõtjatele või vesinikuettevõtjate, kes oma kohustusi ei täida, tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda pädevalt kohtult nimetatud ettevõtjatele selliste karistuste määramist. Energeetikasektori reguleerivatele asutustele peaks samuti konkurentsieeskirjade kohaldamisest olenemata andma õiguse teha otsuseid asjakohaste meetmete kohta, millega tagatakse kasu tarbijatele seeläbi, et tõhustatakse maagaasi ja vesiniku siseturu nõuetekohaseks toimimiseks vajalikku konkurentsi. Gaasituru vabastamisprogrammide loomine on üheks võimalikuks meetmeks, millega edendada tõhusat konkurentsi ja tagada turu nõuetekohane toimimine.
- (106) Energeetikasektori reguleerivatele asutustele peaks samuti andma volitused aidata tagada avaliku teenuse kõrge tase vastavalt turu avamisele, et kaitsta kaitsetumaid tarbijaid ja saavutada tarbijakaitsemeetmete täielik tõhusus. Need sätted ei tohiks piirata komisjoni õigusi konkurentsieeskirjade kohaldamisel, sealhulgas liidu mõõtmega ühinemiste läbivaatamisel, ega siseturgu käsitlevate eeskirjade kohaldamisel, nagu näiteks kapitali vaba liikumine. Sõltumatu asutus, kellele reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud isik võib otsuse edasi kaevata, võiks olla kohus või muu kohtuliku kontrolli pädevusega asutus.

- (107) Reguleerivate asutuste volituste ühtlustamine peaks hõlmama võimet pakkuda gaasiettevõtjatele stiimuleid ning määrata [...] ettevõtjatele tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda pädevalt kohtult selliste karistuste määramist. Lisaks peaksid reguleerivatel asutustel olema volitused nõuda ettevõtjatelt vajalikku teavet, teostada asjakohaseid ja piisavaid uurimisi ning lahendada vaidlusi.
- (108) Reguleerivad asutused ja ACER peaksid läbipaistvuse tagamiseks andma vesinikuturu kohta teavet, sh selliste aspektide kohta nagu pakkumine ja nõudlus, transporditaristu, teenuse kvaliteet, piiriülene kauplemine, investeringud, tarbijahinnad, turu likviidsus.
- (109) Ülekandesüsteemi halduritel on oluline roll gaasivõrkudesse tehtavate kulutõhusate investeringute tagamisel. Selleks et optimeerida kavandamist kõigi energiakandjate lõikes ja ületada eri riikides ja ELi üleselt võrgu kavandamisel kasutatavate lähenemisviiside erisused, kehtestatakse täiendavad järjepideva kavandamise meetmed. Võrgu kavandamisel peaks arvesse võtma ka maagaasi ja elektri ning vesiniku üha suuremat omavahelist seotust.

- (110) Võrgu arengukava arendamisel on oluline, et taristuettevõtjad võtaksid arvesse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet,¹⁶ eriti stsenaariumide ühise kavandamise puhul kasutatavat eeldatavat tarbimist.
- (111) Energiasüsteemi integreerimise strateegias rõhutatakse seda, kui oluline on energiasüsteemi kooskõlastatud kavandamine ja toimimine CO₂ heite vähendamise eesmärkide saavutamisel. Seepärast on vaja koostada võrgu arengukava, mis põhineb sektoriüleselt koostatud ühisel stsenaariumil. Säilitades ikka veel eraldi valdkondlikud kavad, peaksid taristuettevõtjad tegema tööd integreerituse suurendamiseks, võttes arvesse süsteemi vajadusi, mis lähevad konkreetsetest energiakandjatest kaugemale.
- (112) Võrgu arengukavad on taristu puuduste kindlakstegemisel olulised ning need annavad teavet selle kohta, millist taristut on vaja ehitada või kasutuselt kõrvaldada, ja selle kohta, millist saaks kasutada muul otstarbel, nt vesiniku transportimiseks. See kehtib võrguettevõtjate valitud eraldamismudelitest olenemata.
- (113) Võrgu arengukavas teabe esitamine sellise taristu kohta, mille saab kasutuselt kõrvaldada, võib tähendada kas seda, et taristut ei kasutata enam, see demonteeritakse või seda kasutatakse muul otstarbel, nt vesiniku transportimiseks. Sellise taristut hõlmava suurema läbipaistvuse puhul võetakse arvesse, et taristule uue otstarbe andmine on suhteliselt odavam kui uue taristu ehitamine ja see peaks võimaldama kulutõhusat üleminekut.

¹⁶ Komisjoni 28. septembri 2021. aasta soovitus „Energiatõhususe esikohale seadmine – põhimõtete rakendamine. Suunised ja näited põhimõtte rakendamise kohta otsuste tegemise protsessis energiasektoris ja mujal“, COM (2021) 7014 final.

- (114) Liikmesriikides, kus arendatakse vesinikuvõrku, peaks vesinikutaristu arendamise kohta aruannete esitamine tagama, et vesinikusüsteemi ehitamine põhineb realistlikel ja tulevikku suunatud nõudlusproгноosidel, sh elektrisüsteemi seisukohast vajalikel võimalikel vajadustel. Kui liikmesriigid otsustavad lubada vastavaid teenustasusid kui uue vesinikutaristu kaasrahastamise viise, peaks aruanne toetama reguleerivat asutust nende tasude hindamisel. Aruanne tuleks esitada reguleerivale asutusele korrapäraselt, nagu reguleeriv asutus otsustab. Võttes arvesse, et vesinikuturg on käivitusetapis, tuleks siiski vältida, et aruandekohustus on ebaproportsionaalne ja pidevalt muutuv.
- (115) Võrgu arengukavas sisalduv teave peaks võimaldama prognoosida tariifidele avalduvat mõju, võttes aluseks reguleeritavate varade kavandamise ja kasutuselt kõrvaldamise, nagu on märgitud käesoleva direktiivi artiklis 51.
- (116) Liikmesriigi tasandil riikliku võrgu arengukava esitamise asemel peaks liikmesriikidel olema lubatud koostada piirkondlik võrgu arengukava, mis hõlmab rohkem kui üht liikmesriiki ja mis on kooskõlas gaasituru vabatahtliku piirkondliku integreerimisega.
- (117) Erinevalt elektrist peaks maagaasi osatähtsus vähenema, mis mõjutab ka nõudlust taristuinvesteeringute järele. Seepärast tuleb võrgu arengukavaga tasakaalustada konkurentsiprobleeme ja hoida ära varade kasutuskõlbmatuks muutumist. Järelikult ei peaks omandiõiguse alusel eraldatud ülekandesüsteemi haldurid olema hõlmatud artikli 51 lõikega 7.

(118) Tuleks tugevalt toetada investeeringuid uude olulisse taristusse, tagades samas gaaside siseturu nõuetekohase toimimise. [...]. T[...]arne- ja tootmishuve omavatel ettevõtjatel peaks olema võimalik nende projektide puhul teha ajutiselt osadest või kõigist eraldamiseeskirjadest erandeid. Ajutiste erandite tegemise võimalust tuleb varustuskindlusega seotud põhjustel võimaldada eelkõige liidus asuvate uute torujuhtmete puhul, millega transporditakse gaasi kolmandatest riikidest liitu. Direktiivi 2003/55/EÜ ja direktiivi 2009/73/EÜ (koos muudatustega) kohaselt antud vabastused ja erandid peaksid kehtima kuni määratud tähtaja lõpuni, nagu on otsustatud antud vabastusotsuses või erandiotsuses.

- (119) Liidus on vaja liikuda ühendatud vesinikuturgude suunas ja hõlbustada seega piiriülesesse vesinikutaristusse investeerimist. **Pärast 2030. aasta detsembrit, kui [...] kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsukorda kohaldatakse kõigis liikmesriikides terviklikult ja kui puuduvad piiriülesed transporditariifid, peaks kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu korra kohane rahaliste hüvitiste süsteem andma turuosalistele stiimuleid piiriüleste ühenduste arendamiseks.**
- (120) Turu usaldusväärsust, selle likviidsust ja turuosaliste arvu on vaja suurendada ning seepärast tuleb tugevdada regulatiivset järelevalvet gaasivarustusega tegelevate ettevõtjate üle. Sellised nõuded ei tohiks piirata finantsturge käsitleva liidu õiguse kohaldamist, vaid peaksid olema sellega kooskõlas. Asjaomastel turgudel toimuvast parema ülevaate saamiseks on vajalik energeetikasektori ja finantsturgude reguleerivate asutuste koostöö. **Liikmesriikidel peaks olema võimalik seada maagaasitarneettevõtjate rahaline usaldusväärsus kriteeriumiks, mille alusel anda luba maagaasi müügiks, sealhulgas edasimüügiks. Selline kriteerium peaks olema täiesti läbipaistev ja mittediskrimineeriv.**

- (121) Maagaasi imporditakse liitu peamiselt ja üha enam kolmandatest riikidest. Liidu õigusaktid peaksid arvesse võtma maagaasi omadusi, nagu teatud struktuuriline jäikus, mis tuleneb tarnijate kontsentratsioonist, pikaajalistest lepingutest või järgmise etapi likviidsuse puudumisest. Seepärast on vaja rohkem läbipaistvust, sealhulgas hinnakujunduses.
- (122) Enne kui komisjon võtab vastu suunised, milles määratletakse täpsemalt raamatupidamisnõuded, peaksid [...] ACER ja komisjoni otsusega 2009/77/EÜ¹⁷ loodud Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee nõu pidama ja komisjoni nende sisu osas nõustama. [...] Samuti peaksid ACER ja Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee tegema koostööd seoses täpsema uurimise ja nõustamisega küsimuses, kas gaasitarnelepingute alusel ja maagaasi tuletisinstrumentidega tehtud tehingute suhtes tuleks kohaldada kauplemiseelseid ja/või -järgseid läbipaistvusnõudeid ning missugused peaksid need nõuded kohaldamise korral olema.
- (123) Liikmesriik või reguleeriv asutus, kui liikmesriik on nii sätestanud, peaks julgustama katkestatavate tarnelepingute väljatöötamist.

¹⁷ ELT L 25, 29.1.2009, lk 18.

- (124) Liikmesriigid peaksid tagama, et vajalikke kvaliteedinõudeid arvesse võttes oleks gaasivõrgule mittediskrimineeriv juurdepääs ka [...] **biometaanil** ja teistel gaasiliikidel, tingimusel et see juurdepääs on jätkuvalt vastavuses tehniliste eeskirjade ja ohutusnõuetega. Need eeskirjad ja nõuded peaksid tagama, et nimetatud gaase saab tehniliselt ohutult sisestada maagaasivõrku ja transportida selle kaudu, ning et need käsitleksid ka nimetatud gaaside keemilisi omadusi.
- (125) Pikaajalised lepingud on liikmesriikide gaasivarustuses olulisel kohal. Siiski ei peaks need takistama taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside turule sisenemist, mistõttu ei saa fossiilgaasi tarnimise lepingud kesta pärast 2049. aastat. Sellised lepingud peaksid alati olema kooskõlas käesoleva direktiivi eesmärkidega ning on kooskõlas ELi toimimise lepingu ja konkurentsieskirjadega. Pikaajalisi lepinguid tuleb arvestada ettevõtjate tarne- ja transpordimahu planeerimisel.
- (126) Liidu avalike teenuste osutamise kõrgete standardite säilitamiseks tuleks komisjoni korrapäraselt teavitada kõikidest meetmetest, mida liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi eesmärkide saavutamiseks. Komisjon peaks korrapäraselt avaldama aruande, milles analüüsitakse avalike teenuste eesmärkide saavutamiseks liikmesriigi tasandil võetud meetmeid ning võrreldakse nende tõhusust, et anda soovitusi siseriiklikul tasandil võetavate meetmete kohta saavutamaks avalike teenuste kõrgeid standardeid.

- (127) Käesoleva direktiivi põhiolemus on arvestada avaliku teenuse osutamise nõuetega ning seetõttu on tähtis, et käesolevas direktiivis käsitletakse kõigis liikmesriikides järgitavaid ühiseid miinimumstandardeid, milles arvestatakse üldise kaitse, varustuskindluse, keskkonnakaitse ja samaväärse konkurentsitaseme eesmärgi kõigis liikmesriikides. On oluline, et avalike teenustega seotud nõudeid saaks tõlgendada siseriiklikul tasandil, võttes arvesse siseriiklikke tingimusi ja järgides liidu õigust.
- (128) Peaks olema võimalik, et liikmesriikide sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse saavutamiseks võetavad meetmed sisaldaksid eelkõige piisavaid majanduslikke stiimuleid, mille puhul vajaduse korral kasutatakse kõiki olemasolevaid siseriiklikke ja liidu vahendeid. Peaks olema võimalik, et need vahendid hõlmaksid vastutusmehhanisme, mis tagaksid vajaliku investeeringu.

- (129) Kui liikmesriikide võetavad meetmed avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks on **ELi toimimise lepingu** [...] artikli 107 lõike 1 kohaselt tõlgendatavad riigiabina, siis tuleb vastavalt **ELi toimimise lepingu** [...] artikli 108 lõikele 3 teavitada neist komisjoni.
- (130) Turuhindadega tuleks anda õigeid stiimuleid võrgu arendamiseks.
- (130a) Teatavatel liikmesriikidel peaks nende maagaasiturgude ajaloolise eripära ja küpsusastme tõttu olema võimalus teha erandeid käesoleva direktiiviga kehtestatud erisätetest, et vältida põhjendamatut karistamist ja soodustada maagaasiturgude tõhusat arengut nendes riikides. See kehtib konkreetselt Luksemburgi suhtes selle turu eripära tõttu ning kõigi selliste liikmesriikide suhtes, kes ei ole veel ühendatud mõne teise liikmesriigi ühendatud võrguga või kes ei ole veel saanud esimest kaubanduslikku tarnet oma esimese pikaajalise maagaasitarnelepingu alusel. Selleks et tagada liidu õiguse ühetaoline kohaldamine, peaksid erandid liikmesriikidele, kes ei ole veel ühendatud mõne teise liikmesriigi ühendatud võrguga või kes ei ole veel saanud esimest kaubanduslikku tarnet oma esimese pikaajalise maagaasitarnelepingu alusel, olema ajutist laadi, kuni need liikmesriigid suudavad täita kõrgemaid nõudeid turu avamise ja ELi integreeritud gaasisüsteemiga ühendatuse osas. Selliste erandite puhul peaks erand hõlmama ka kõiki neid käesoleva direktiivi sätteid, mis seonduvad mis tahes sättega, millest erand tehakse, või mis eeldavad sellise sätte eelnevat kohaldamist.
- (131) Liikmesriikidele peaks olema ülitähtis edendada ausat konkurentsi ja eri tarnijate lihtsat turulepääsu, et võimaldada tarbijatel saada gaaside liberaliseeritud siseturu võimalustest täielikult kasu.

- (132) Et toetada varustuskindlust ja säilitada samal ajal liikmesriikidevahelist solidaarsust, eelkõige energiavarustuskriisi korral, on oluline sätestada piirkondliku koostöö raamistik solidaarsuse vaimus. Selline koostöö võib tugineda eelkõige turupõhistel mehhanismidel, kui liikmesriik nii otsustab. Selline koostöö piirkondliku ja kahepoolse solidaarsuse edendamiseks ei tohiks panna turuosalistele ebaproportsionaalselt suurt koormust või tekitada nende vahel diskrimineerimist.
- (133) Maagaasi siseturu rajamiseks peaksid liikmesriigid toetama oma riigisiseste turgude integratsiooni ning süsteemihaldurite vahelist liidu tasandi ja piirkondliku tasandi koostööd, mis hõlmab ka liidusveel ikka eksisteerivad isoleeritud gaasivõrgud.
- (134) Vabatahtlikul piirkondlikul turuintegratsioonil, eriti turgude ühinemistel, võib olla mitmesuguseid eeliseid, sõltuvalt turgude iseärasustest. Turgude integreerimine võib anda võimaluse taristu parimaks kasutamiseks, tingimusel et see ei mõjuta negatiivselt naaberturge, nt piiriüleste tariifide suurenemise näol. Samuti on see konkurentsivõime, likviidsuse ja kauplemiste suurendamise võimalus, millest saavad kasu piirkonna lõpptarbijad, kuna see pakuks huvi tarnijatele, kes turu väiksuse tõttu ei oleks muidu huvitatud. Turgude integreerimine võimaldab ka luua suuremaid piirkondi, millel on juurdepääs rohkematele tarneallikatele. Selline mitmekesistumine võiks mõjutada hulgimüügituru hindu tänu allikatevahelisele suuremale konkurentsile ja see võiks ka suurendada varustuskindlust, kui uues ühinenud piirkonnas puudub sisemine võimsuse piiratus. Turgude integreerimine võiks veelgi toetada maagaasituru üleminekut, sh taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside kasutuselevõttu. Liikmesriigid, reguleerivad asutused ja ülekandesüsteemi haldurid peaksid tegema piirkondliku integratsiooni hõlbustamiseks koostööd.

- (135) Tõelise maagaasi siseturu arendamine liiduühendatud võrgu kaudu peaks olema selle direktiivi üks peamisi eesmärke ning seetõttu peaksid piiriüleseid ühendusi ja piirkondlikke turge käsitlevad reguleerimisküsimused olema reguleerivate asutuste üks peamisi ülesandeid, mida nad vajaduse korral täidavad tihedas koostöös ACERiga.
- (136) Käesoleva direktiivi üks põhieesmärk peaks olema ka tõelise siseturu ühise korra tagamine ja laialdane gaasiga varustatus. Moonutamata turuhinnad annaksid sellega seoses stiimuli piiriüleseks kaubanduseks, viies samas hindade lähenemiseni.
- (137) Reguleerivad asutused peaksid teavitama turgu ka selleks, et komisjon saaks täita oma ülesannet jälgida ja kontrollida maagaasi siseturgu ning selle lühikese, keskmise ja pika aja arengut, sealhulgas selliseid aspekte nagu pakkumine ja nõudlus, edastamise ja jaotamise taristu, teenuse kvaliteet, piiriülene kaubandus, ülekoormuse juhtimine, investeringud, hulgimüük ja tarbijahinnad, turu likviidsus, edusammud keskkonnakaitse ja tõhususe alal. Reguleerivad asutused peaksid teatama konkurentsiasutustele ja komisjonile nendest liikmesriikidest, kus hinnad takistavad konkurentsi ja turu nõuetekohast toimimist.

- (138) Kuna käesoleva direktiivi eesmärgi, nimelt hästitoimiva maagaasi ja vesiniku siseturu rajamist, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada [...], kuid pigem saab seda selle ulatuse või mõju tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (139) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 715/2009¹⁸ alusel võib komisjon vastu võtta suuniseid või võrgueeskirju vajaliku ühtlustamistaseme saavutamiseks. Sellised suunised või võrgueeskirjad, mis on siduvad ja mis võetakse vastu komisjoni **rakendus**määrustena, kujutavad endast ka käesoleva direktiivi teatavate sätete puhul kasulikku vahendit, kuna neid saab vajaduse korral kiiresti kohandada.
- (140) Komisjonile tuleks eelkõige anda volitus vastu võtta vajalikud suunised, et tagada käesoleva direktiivi eesmärgi saavutamiseks vajalik minimaalne ühtlustamistase.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 715/2009 maagaasi ülekandevõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1775/2005 (ELT L 211, 14.8.2009, lk 36).

- (141) Kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni 28. septembri 2011. aasta ühise poliitilise deklaratsiooniga selgitavate dokumentide kohta kohustuvad liikmesriigid põhjendatud juhtudel lisama ülevõtmismeetmeid käsitlevale teatele ühe või mitu dokumenti, milles selgitatakse seost direktiivi osade ja ülevõtvate liikmesriigi õigusaktide vastavate osade vahel. Käesoleva direktiivi puhul leiab seadusandja, et selliste dokumentide esitamine on põhjendatud, eriti pärast Euroopa Kohtu otsust kohtuasjas C-543/17 (komisjon vs. Belgia).
- (142) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Seepärast tuleks käesolevat direktiivi tõlgendada ja kohaldada kooskõlas kõnealuste õiguste ja põhimõtetega, ning eelkõige harta artiklis 8 tagatud õigusega isikuandmete kaitsele. On oluline, et isikuandmete töötlemine käesoleva direktiivi alusel toimuks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679¹⁹.

¹⁹ ELT L 119, 4.5.2016, lk 1.

- (143) Selleks et tagada käesoleva direktiivi eesmärgi saavutamiseks vajalik minimaalne ühtlustamise tase, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte seoses teatavate konkreetsete valdkondade mitteolemuslike osadega, mis on käesoleva direktiivi eesmärkide saavutamise seisukohast olulise tähtsusega. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes²⁰ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (144) Selleks et tagada käesoleva direktiivi ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et määrata kindlaks koostalitlusvõime nõuded ning kehtestada mittediskrimineeriv ja läbipaistev andmete juurdepääsu kord. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas määrusega (EL) nr 182/2011.
- (145) Kohustus võtta käesolev direktiiv liikmesriigi õigusesse üle piirdub sätetega, mida on võrreldes varasema direktiiviga oluliselt muudetud. Muutmata sätete ülevõtmise kohustus tuleneb varasemast direktiivist.

²⁰ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

- (146) Selleks et tagada käesoleva direktiivi sätete sujuv ja tõhus rakendamine, toetab komisjon liikmesriike **Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/240²¹ loodud** tehnilise toe instrumendiga, millega antakse vajaduspõhiseid tehnilisi eksperditeadmisi, et kavandada ja rakendada reforme, sh selliseid, millega edendatakse konkurentsivõimelist maagaasi ja vesiniku siseturgu, võimaldatakse taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside turule integreerimist ning tihendatakse ülekandesüsteemi ja jaotussüsteemi haldurite vahelist koostööd ja kooskõlastamist. Selline tehniline tugi hõlmab näiteks haldussuutlikkuse suurendamist, õigusraamistike ühtlustamist ja asjakohaste parimate tavade jagamist.
- (147) Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide kohustusi, mis on seotud III lisa B osas osutatud direktiivide liikmesriigi õigusesse ülevõtmise ja kohaldamise tähtpäevadega,

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/240, millega luuakse tehnilise toe instrument (*ELTL 57, 18.2.2021, lk 1*).

I peatükk

Reguleerimisese, kohaldamisala ja mõisted

Artikkel 1

Reguleerimisese ja kohaldamisala

1. Käesolevas direktiivis kehtestatakse ühiseeskirjad artikli 2 punkti [...]3 kohaste gaaside ülekandmiseks, jaotamiseks, tarnimiseks ja hoiustamiseks, kasutades kõnealuse artikli punktis [...]4 määratletud maagaasisüsteemi. Selles sätestatakse eeskirjad, mis on seotud kõnealuse sektori korraldamise ja toimimisega, juurdepääsuga turule, gaaside maagaasisüsteemis ülekandmise, jaotamise, tarnimise ja hoiustamise lubade väljastamise ning võrkude kasutamise nõuete ja korraga.
2. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse maagaasi transportimise, tarnimise ja hoiustamise eeskirjad ning eeskirjad maagaasisüsteemi muutmiseks taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaasidel põhinevaks süsteemiks.

3. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse eeskirjad vesiniku transportimiseks, tarnimiseks ja hoiustamiseks vesinikusüsteemis. Selles sätestatakse eeskirjad, mis on seotud kõnealuse sektori korraldamise ja toimimisega, juurdepääsuga turule, võrgulubade ning vesiniku tarnimise ja hoiustamise lubade väljastamise ning süsteemide käitamise nõuete ja korraga.
4. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse eeskirjad, mille alusel järk-järgult arendada liiduülest ühendatud vesinikusüsteemi, mis aitab vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet, **sealhulgas** sektorites, kus CO₂ heite vähendamine on keeruline, ja aitab seega ELi energiasüsteemi CO₂ heidet vähendada.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (1) „maagaas“ – kõik peamiselt metaanist koosnevad gaasid, sh [...] biometaan, või muud liiki gaasid, mida saab tehniliselt ja ohutult juhtida maagaasisüsteemi ja selle kaudu transportida;
- (2) „taastuvatest energiaallikatest toodetud gaas“ – biogaas, nagu on määratletud direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 28, sh biometaan, ning muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest toodetud gaasilised kütused, nagu on määratletud kõnealuse direktiivi artikli 2 punktis 36;
- (3) „gaasid“ – maagaas ja vesinik;
- (4) „maagaasisüsteem“ või „maagaasivõrk“ – taristusüsteem, sh torujuhtmed, veeldatud maagaasi terminalid ja gaasihoidlad, mille kaudu transporditakse gaase, mis koosnevad peamiselt metaanist ja mille hulka kuulub [...] biometaan, või muud liiki gaase, mida saab tehniliselt ja ohutult juhtida maagaasitorujuhtmete süsteemi ja selle kaudu transportida;

- (5) „vesinikusüsteem“ – taristusüsteem, sh vesinikuvõrgud, vesinikuhoiud ja vesinikuterminid, mis sisaldab kõrge puhtusastmega vesinikku **kooskõlas selle [...] süsteemi suhtes kohaldatavate vesiniku kvaliteedi standarditega**;
- (6) „vesinikuhoiud“ – kõrge puhtusastmega vesiniku hoidmiseks kasutatav rajatis:
- a) kaasa arvatud vesinikutermini see osa, mida kasutatakse vesiniku hoiustamiseks, kuid välja arvatud selle tootmistevõimeks kasutatav osa[...] ja eranditult vesinikuvõrgu haldurite poolt nende ülesannete täitmisel kasutatavad hoiud;
 - b) kaasa arvatud suured, eelkõige maa-alused, vesinikuhoiud, kuid välja arvatud hõlpsalt jäljendatavad [...] vesinikuhoiud;

- (6a) **„vesinikuhoidla haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab vesiniku hoiustamise ülesannet ja vastutab vesinikuhoidla käitamise eest;**
- (7) „vesinikutorujuhtmete pakett“ – kõrge puhtusastmega vesiniku hoiustamine surveastmest teel vesinikuvõrkudes, välja arvatud vesinikuvõrgu haldurite poolt nende ülesannete täitmisel kasutatavad hoidlad;
- (8) „vesinikuterminal“ – rajatis, mida kasutatakse veeldatud vesiniku [...] või veeldatud ammoniaagi [...] **mahalaadimiseks ja** gaasiliseks vesinikuks muundamiseks, et juhtida see vesinikuvõrku **või maagaasisüsteemi**, või gaasilise vesiniku veeldatud vesinikuks muundamiseks **ja selle pealelaadimiseks**, sh abiteenused ja ajutine hoiustamine, mis on vajalikud muundamisprotsessiks ja seejärel vesinikuvõrku juhtimiseks, kuid mitte ükski hoiustamiseks kasutatav vesinikuterminali osa;
- (8a) **„vesinikuterminali haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb veeldatud vesiniku või veeldatud ammoniaagi mahalaadimise ja gaasiliseks vesinikuks muundamisega, et juhtida see vesinikuvõrku või maagaasisüsteemi, või gaasilise vesiniku veeldatud vesinikuks muundamise ja pealelaadimisega ning kes vastutab vesinikuterminali käitamise eest;**
- (9) „vesiniku kvaliteet“ – vesiniku puhtus ja saasteained kooskõlas vesinikusüsteemi vesiniku kvaliteedi standarditega;
- (10) „vähese CO₂ heitega vesinik“ – vesinik, mille energiasisaldus tuleneb muudest kui taastuvatest energiaallikatest ja mis vastab kasvuhuonegaaside heite vähendamise 70 % künnisele **võrreldes direktiivi (EL) 2018/2001 V lisas sätestatud fossiilkütuste võrdlusväärtusega EF(t);**

- (11) „vähese CO₂ heitega gaas“ – gaasilised kütused, mis on direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punktis 35 määratletud ringlussevõetud süsinikupõhised kütused, vähese CO₂ heitega vesinik ja sünteetilised gaasilised kütused, mille energiasisaldus tuleneb vähese CO₂ heitega vesinikust ja mis vastavad kasvuhoonegaaside heite vähendamise 70 % künnisele **võrreldes direktiivi (EL) 2018/2001 V lisas sätestatud fossiilkütuste võrdlusväärtusega EF(t)**;
- (12) „vähese CO₂ heitega kütused“ – direktiivi (EL) 2018/2001 artiklis 2 määratletud ringlussevõetud süsinikupõhised kütused, vähese CO₂ heitega vesinik ja sünteetilised gaasilised ja vedelkütused, mille energiasisaldus tuleneb vähese CO₂ heitega vesinikust ja mis vastavad kasvuhoonegaaside heite vähendamise 70 % künnisele **võrreldes direktiivi (EL) 2018/2001 V lisas sätestatud fossiilkütuste võrdlusväärtusega EF(t)**;
- (13) „vesinikuettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab vähemalt üht järgmistest ülesannetest: vesiniku tootmine, transportimine, tarnimine, ostmine või hoiustamine või vesinikuterminali käitamine ning kes vastutab nende ülesannetega seotud kaubanduslike, tehniliste ja/või hooldusküsimuste eest, välja arvatud lõpptarbijaid;
- (14) „maagaasiettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kelle ülesanne on maagaasi, sealhulgas veeldatud maagaasi tootmine, ülekanndmine, jaotamine, tarnimine, ostmine või hoiustamine, ning kes vastutab nende ülesannetega seotud kaubanduslike, tehniliste või hooldusküsimuste eest, v.a lõpptarbijaid;

- (15) „tootmisetapi torustik“ – torujuhe või torustik, mida kasutatakse ja/või ehitatakse osana nafta või maagaasi tootmisest või mida kasutatakse maagaasi edastamiseks ühest või mitmest sellise tootmise paigast tööstusettevõttesse, terminali või lõplikku maabumisterminali;
- (16) „ülekanne“ – maagaasi transportimine, välja arvatud tarnimine, torustiku kaudu, mis koosneb peamiselt kõrgsurvetorudest, mis ei ole tootmisetapi torustik ega kõrgsurvetorustiku osa, mida kasutatakse maagaasi kohalikuks jaotamiseks tarbijatele;
- (17) „ülekandesüsteemi haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab ülekande ülesannet ja vastutab ülekandesüsteemi kasutamise eest, tagades selle hoolduse ja vajadusel ülekandesüsteemi ehitamise teatud paikkonnas, ning vajadusel gaasivõrkude vastastikuse ühendamise teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust maagaasi transportimise järele;
- (18) „jaotamine“ – maagaasi transportimine kohalike või piirkondlike torustike kaudu tarbijatele, välja arvatud tarnimine;
- (19) „jaotussüsteemi haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab gaasi jaotamise ülesannet ja vastutab jaotussüsteemi kasutamise eest, tagades selle hoolduse ja vajadusel jaotussüsteemi ehitamise teatud paikkonnas, ning vajadusel gaasivõrgu vastastikuse ühendamise teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust maagaasi jaotamise järele;

- (20) „vesinikuvõrk“ – torustik, mida kasutatakse kõrge puhtusastmega vesiniku transportimiseks, et seda tarbijatele edastada, välja arvatud tarnimine;
- (21) „vesiniku transportimine“ – vesiniku transportimine vesinikuvõrgu kaudu, et seda tarbijatele edastada, välja arvatud tarnimine, olenemata survest, geograafilisest katvusest või võrku ühendatud tarbijate rühmast;
- (22) „vesinikuvõrgu haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab vesiniku transportimise ülesannet ja vastutab vesinikuvõrgu kasutamise eest, tagades selle hoolduse ja vajaduse korral vesinikuvõrgu ehitamise teatavas paikkonnas, ning vajaduse korral vesinikuvõrkude vastastikuse ühendamise teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust vesiniku transportimise järele;
- (23) „tarnimine“ – maagaasi, sealhulgas veeldatud maagaasi, või vesiniku, sealhulgas veeldatud vesiniku, **ning vesinikukandjate, sealhulgas ammoniaagi, metanooli või vedelate orgaaniliste vesiniku kandjate** müük, kaasa arvatud edasimüük tarbijatele;
- (24) „tarneettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab tarneülesannet;
- (25) „gaasihoidla“ – maagaasi hoidmiseks kasutatav rajatis, mis kuulub ja/või mida kasutab maagaasiettevõtja, kaasa arvatud selle veeldatud maagaasi hoidmiseks kasutatav osa, kuid välja arvatud selle tootmistegevuseks kasutatav osa ja välja arvatud ka eranditult ülekandesüsteemi halduri poolt nende ülesannete täitmisel kasutatav osa;

- (26) „hoidlate haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab maa gaasi hoiustamise ülesannet ja vastutab gaasihoidla kasutamise eest;
- (27) „maagaasi veeldusjaam“ – terminal, mida kasutatakse maagaasi veeldamiseks või veeldatud maagaasi impordiks, mahalaadimiseks ja taasgaasistamiseks, k.a taasgaasistamiseks ja selle järel ülekandesüsteemi toimetamiseks vajalikud abiteenused ja ajutised hoidlad, kuid v.a kõik hoidlatena kasutatavad veeldatud maagaasi terminalide osad;
- (28) „maagaasi veeldusjaamade haldur“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab maagaasi veeldamise või impordi, mahalaadimise ja taasgaasistamise ülesannet ning vastutab maagaasi veeldusjaama kasutamise eest;
- (29) „võrk“ – ülekandevõrk, jaotusvõrk, maagaasi veeldusjaamad või gaasihoidlad, mis kuuluvad või mida kasutab maagaasiettevõtja, sealhulgas torujuhtmete pakett ja selle abiteenuste rajatised ning sidusettevõtjate rajatised, mida vajatakse juurdepääsuks ülekandele, jaotamisele ja veeldatud maagaasi käsitlemisele;
- (30) „abiteenused“ – kõik teenused, mida on vaja juurdepääsuks ülekandevõrkudele, jaotusvõrkudele, maagaasi veeldusjaamadele või hoidlatele ning nende käitamiseks, kaasa arvatud koormuse tasakaalustamise, segamise, **eraldamise** ja vääriskaaside lisamise seadmed, mis ei hõlma eranditult ülekandesüsteemi haldurite poolt nende ülesannete täitmisel kasutatavaid rajatisi;
- (31) „maagaasitorujuhtmete pakett“ – maagaasi hoiustamine survestamise teel gaasi ülekande- ja jaotussüsteemides, mis ei hõlma ülekandesüsteemi haldurite ülesannete täitmisel kasutatavaid rajatisi;

- (32) „ühendatud võrk“ – mitu omavahel ühendatud võrku;
- (33) „ühendustoru“ – ülekandetoru, mis ületab kas maa või õhu kaudu liikmesriikide vahelist piiri ja mille otstarve on ühendada kõnealuste liikmesriikide siseriiklikke ülekandevõrke, või liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheline ülekandetoru kuni liikmesriikide territooriumini või kõnealuse liikmesriigi territoriaalmereni;
- (34) „vesiniku ühendustoru“ – vesinikuvõrk, mis ületab kas maa või õhu kaudu liikmesriikide vahelist piiri **ja mille otstarve on ühendada kõnealuste liikmesriikide siseriiklikke vesinikuvõrke**, või liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheline **vesinikuvõrk** kuni liikmesriikide territooriumini või kõnealuse liikmesriigi territoriaalmereni;
- (35) „otsetoru“ – ühendatud võrku täiendav maagaasitorujuhe;
- (36) „integreeritud maagaasiettevõtja“ – vertikaalselt või horisontaalselt integreeritud ettevõtja;

- (37) „vertikaalselt integreeritud ettevõtja“ – maagaasiettevõtja või maagaasiettevõtjate rühm või vesinikuettevõtja või vesinikuettevõtjate rühm, mille üle samal isikul või samadel isikutel on otsene või kaudne kontroll ja kus asjaomase ettevõtja või ettevõtjate kontserni vähemalt üks ülesanne on maagaasi ülekandmine, jaotamine, vesiniku transportimine, vesinikutermini käitamine, maagaasi veeldamine või maagaasi või vesiniku hoiustamine ning teine ülesanne maagaasi või vesiniku tootmine või tarnimine;
- (38) „horisontaalselt integreeritud ettevõtja“ – ettevõtja, kelle vähemalt üks ülesanne on maagaasi tootmine, ülekanne, jaotamine, tarnimine või hoiustamine, ja teatav ülesanne väljaspool maagaasisektorit;
- (39) „sidusettevõtja“ – sidusettevõtja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL²² artikli 2 punkti 12 tähenduses või samale aktsionärile kuuluv ettevõtte;
- (40) „võrgukasutaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tarnib gaasi võrku või kellele võrgust gaasi tarnitakse;
- (41) „tarbija“ – gaaside hulgimüüja või lõpptarbija ja gaase ostev maagaasi- või vesinikuettevõtja;

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/34/EL teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ (ELT L 182, 29.6.2013, lk 19).

- (42) „kodutarbija“ – tarbija, kes ostab gaase oma majapidamise tarbeks;
- (43) „mitte-kodutarbija“ – tarbija, kes ostab gaase, et tarvitada neid väljaspool oma majapidamist;
- (44) „lõpptarbija“ – tarbija, kes ostab gaase oma tarbeks;
- (45) „hulgimüüja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes ostab gaase nende edasimüügiks kas oma asukohavõrgust või väljastpoolt seda, välja arvatud ülekande- ja jaotussüsteemi haldurid;
- (46) „mikroettevõtja“ – äriühing, kus töötab vähem kui 10 inimest ja mille aastakäive ja/või aastane bilansimaht ei ületa 2 miljonit eurot;
- (47) „väikeettevõtja“ – äriühing, kus töötab vähem kui 50 inimest ja mille aastakäive ja/või aastane bilansimaht ei ületa 10 miljonit eurot;

- (48) „turvalisus“ – nii maagaasi varustuskindlus kui ka tehniline ohutus;
- (49) „gaasitarneleping“ – gaasidega varustamist käsitlev leping, kuid mitte gaasi tuletisinstrument;
- (50) „gaasi tuletisinstrument“ – finantsinstrumentide turge käsitleva direktiivi 2014/65/EL²³ I lisa C jao punktides 5, 6 või 7 nimetatud finantsinstrument, mis on seotud gaasiga;
- (51) „kontroll“ – õigused, lepingud või muud vahendid, mis kas eraldi või ühiselt ning vastavaid asjaolusid või õigusnorme arvestades annavad võimaluse ettevõtjat otsustavalt mõjutada, eelkõige tulenevalt:
- a) omandiõigusest või õigusest osaliselt või täielikult kasutada ettevõtja vara;
 - b) õigustest või lepingutest, mis võimaldavad otsustavalt mõjutada ettevõtja organite koosseisu, hääletamist või otsuseid;
- (52) „pikaajaline leping“ – tarneleping, mis kestab kauem kui aasta;[...]

²³ ELT L 173, 12.6.2014, lk 349–496.

- (53) „sisend-väljundsüsteem“ – [...] maagaasi [...] juurdepääsumudel, mille puhul võrgukasutajad reserveerivad võimsusega seotud õigusi sisse- ja väljavoolupunktides eraldi. Sisend-väljundsüsteem hõlmab ülekandesüsteemi ja võib hõlmata jaotussüsteeme või jaotussüsteemide osi. [...];
- (54) „tasakaalustusala“ – [...] süsteem, mille suhtes on kohaldatav konkreetne tasakaalustuskord ja mis [...] hõlmab ülekandesüsteemi ja võib hõlmata jaotussüsteeme või selliste jaotussüsteemide osi[...];
- (55) „virtuaalne kauplemispunkt“ – mittefüüsiline kauplemispunkt sisend-väljundsüsteemis, kus gaas vahetab omanikku, ilma et oleks vaja reserveerida [...] võimsust;
- (55a) „võrgu kasutaja“ – süsteemihalduri klient või potentsiaalne klient ning süsteemihaldurid ise niivõrd, kuivõrd neil on tarvis täita oma funktsioone maagaasi ja vesiniku transpordil;

- (56) „sissevoolupunkt“ – punkt, mille võimsust saavad reserveerida [...] sisend-väljundsüsteemile juurdepääsu pakkuvad [...] võrgu kasutajad;
- (57) „väljavoolupunkt“ – punkt, mille võimsust saavad reserveerida võrgu kasutajad [...], kes lasevad gaasil sisend-väljundsüsteemist välja voolata;
- (58) „ühenduspunkt“ – füüsiline või virtuaalne punkt, milles on ühendatud kõrvuti asuvate piirkondade sisend-väljundsüsteemid või milles on sisend-väljundsüsteem ühendatud võrkudevahelise ühendusega, eeldusel et võrgu kasutajad saavad reserveerida ühenduspunktide võimsust;
- (59) „virtuaalne ühenduspunkt“ ühtse võimsusteenuse pakkumise eesmärgil ühtseks tervikuks liidetud kaks või mitu ühenduspunkti, mis ühendavad kõrvuti asuvate piirkondade ühtesid ja samu sisend-väljundsüsteeme;
- (60) „turuosaline“ – füüsiline või juriidiline isik, kes toodab, ostab või müüb gaase või pakub hoiustamisteenuseid, sh annab kauplemissuhted ühel või mitmel gaasiturul, sealhulgas tasakaalustamisenergia turgudel;
- (61) „lepingu lõpetamise tasu“ – tasu või trahv, mille tarnija või turuosaline määrab tarbijale gaasivarustus- või teeninduslepingu lõpetamise eest;

- (62) „vahetustasu“ – tasu või trahv, mille tarnija, turuosaline või võrguettevõtja otse või kaudselt määrab tarbijale tarnija või turuosalise vahetamise eest, sealhulgas lepingu lõpetamise tasud;
- (63) „arvel esitatav teave“ – lõpptarbijale arvel esitatud teave, välja arvatud maksenõue;
- (64) „tavaarvesti“ – analoogarvesti või elektrooniline arvesti, mis ei suuda samal ajal andmeid edastada ja vastu võtta;
- (65) „nutiarvestisüsteem“ – elektrooniline süsteem, mis on võimeline mõõtma võrku saadetud gaasi ja võrgust tarbitud gaasi ja mis [...] suudab elektroonilist sidet kasutades edastada ja vastu võtta andmeid teavitamise, seire ja kontrolli eesmärgil;
- (66) „koostalitlusvõime“ – nutiarvestuse puhul kahe või enama energia- või kommunikatsioonivõrgu, -süsteemi, -seadme, -rakenduse või -komponendi võime töötada koos ning vahetada ja kasutada teavet, et täita vajalikke funktsioone;

- (67) „uusimad kättesaadavad“ – nutiarvestuse puhul andmed, mis esitatakse ajavahemikus, mis vastab riigi turu lühimale tasakaaluarvelduse ajavahemikule;
- (68) „parim võimalik tehnika“ – nutiarvestuse puhul seoses andmekaitse ja -turvalisusega kõige tõhusamad, paremini väljaarendatud ja praktiliselt sobivad meetodid, mis põhimõtteliselt loovad aluse andmekaitset ja -turvalisust käsitlevate liidu õigusnormide järgimisele;
- (69) „energiaostuvõimetus“ – energiaostuvõimetus, nagu see on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2021/0203 COD artikli 2 punktis 49;
- (70) [...]
- [...]

[...]

[...]

(70a) „kodanike energiakogukond“ – juriidiline isik, nagu see on määratletud direktiivi (EL) 2019/944 artikli 2 punktis 11, kes tegutseb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi turul;

(71) „aktiivne tarbija“ – maagaasi lõpptarbija või ühiselt toimiv maagaasi lõpptarbijate rühm, kes tarbib või hoiustab taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, mis on toodetud tema kindlaksmääratud piirides asuvates valdustes või muudes valdustes, kui see on liikmesriigis lubatud, või kes müüb omatoodetud taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi maagasisüsteemi kasutades või osaleb **paindlikkus- või** energiatõhususkavades, tingimusel et selline tegevus ei kujuta endast tema peamist äri- või kutsetegevust.

II peatükk

Turukorralduse üldeeskirjad

Artikkel 3

Konkurentsivõimelised, tarbijakesksed, paindlikud ja mittediskrimineerivad gaaside turud

1. Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad võivad vabalt osta gaase oma valitud tarnijalt ja tarbijatel võib olla korraga rohkem kui üks maagaasi- või vesinikuvarustusleping, tingimusel et nõutavad ühendused ja mõõtmispunktid on olemas.
2. Liikmesriigid tagavad, et nende õiguses ei takistata tarbetult piiriülest gaasidega kauplemist, gaasidega kauplemise likviidsust, tarbijate osalemist, investeerimist, eelkõige investeerimist taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaasidesse või, energia salvestamist liikmesriikide vahel ning tagavad, et gaaside hinnad kajastaksid tegelikku nõudlust ja pakkumist.

3. Liikmesriigid peavad tagama, et gaaside siseturul ei oleks tarbetuid takistusi turule sisenemisel ja sealt väljumisel, turul kauplemisel ja tegutsemisel.
4. Liikmesriigid tagavad, et energiaettevõtjate suhtes kohaldatakse läbipaistvaid, proportsionaalseid ja mittediskrimineerivaid õigusnorme, tasusid ja kohtlemist, eelkõige hulgiturgudele juurdepääsu, andmetele juurdepääsu, vahetamisprotsessi ja arvete esitamise korra ning kui see on kohaldatav, lubade osas.
5. Liikmesriigid tagavad, et gaaside siseturul tegutsevad kolmandate riikide turuosalisel järgivad kohaldatavat liidu ja liikmesriikide õigust, **sealhulgas keskkonna ja ohutuse valdkonnas**.

Artikkel 4

Turupõhised tarnehinnad

1. Tarnijad võivad vabalt määrata hinna, millega nad tarnivad gaase tarbijatele. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada tarnijate vahel tõhus konkurents.
2. Liikmesriigid tagavad energiaostuvõimetute ja kaitsetumate kodutarbijate kaitse artikli 25 kohaselt sotsiaalpoliitika või muude meetmetega kui riiklik sekkumine tarnitavate gaaside hinnakujundusse.
3. Erandina lõigetest 1 ja 2 võivad liikmesriigid kasutada riiklikku sekkumist energiaostuvõimetutele ja kaitsetumatele kodutarbijatele tarnitava maagaasi hinnakujunduse puhul. Riiklikule sekkumisele kehtivad lõigetes 4 ja 5 sätestatud tingimused.
4. Riiklik sekkumine tarnitava maagaasi hinnakujundusse peab vastama järgmistele tingimustele:
 - a) sekkumine taotleb üldist majanduslikku kasu ega lähe kaugemale sellest, mis on vajalik sellega taotletava üldise majandusliku kasu saamiseks;
 - b) sekkumine on selgelt määratletud, läbipaistev, mittediskrimineeriv ja kontrollitav;
 - c) sekkumine tagab kõikidele liidu maagaasiettevõtjatele võrdse juurdepääsu tarbijatele;
 - d) sekkumine on ajaliselt piiratud ja sellest kasu saavate isikute suhtes proportsionaalne;
 - e) sekkumine ei too turuosalistele diskrimineerival viisil kaasa lisakulusid.

5. Liikmesriik, kes kasutab käesoleva artikli lõike 3 kohaselt riiklikku sekkumist tarnitava maagaasi hinnakujundusse, peab järgima ka määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punkti d ja artiklit 24 sõltumata sellest, kas asjaomases liikmesriigis on märkimisväärne arv energiaostuvõimetuid kodumajapidamisi.
6. Ülemineku perioodil, mille eesmärk on luua tarnijate vahel maagaasivarustuslepingute alane tõhus konkurents ning saavutada täielikult toimiv turupõhine maagaasi jaehinnakujundus kooskõlas lõikega 1, võivad liikmesriigid kasutada riiklikku sekkumist nendele kodutarbijatele [...], kelle suhtes ei kohaldata lõike 3 kohast riiklikku sekkumist, **ja mikroettevõtjatele** tarnitava maagaasi hinnakujundusse.
7. Lõike 6 kohane riiklik sekkumine peab vastama lõikes 4 esitatud kriteeriumidele ning
- a) sellele peavad lisanduma meetmed, mille eesmärk on saavutada tõhus konkurents, ning nende meetmetega saavutatud edusammude hindamise metoodika;
 - b) see tuleb määrata kindlaks metoodika abil, millega tagatakse tarnijate mittediskrimineeriv kohtlemine;
 - c) see peab olema kehtestatud kulusid ületaval hinnatasemel, mis võimaldab tõhusat hinnakonkurentsi;
 - d) see peab olema korraldatud selliselt, et see vähendaks võimalikult palju negatiivset mõju maagaasi hulgimüügiturule;
 - e) sellega tuleb tagada, et kõigil riiklikust sekkumisest kasu saavatel isikutel on võimalik valida vabaturu pakkumisi ja neid teavitatakse otse vähemalt kord kvartalis vabaturu pakkumistest ja säästuvõimalustest ning et neile pakutakse abi, et üle minna turupõhisele pakkumisele;

- f) **sellega tuleb tagada, juhul kui liikmesriik jätkab nutiarvestisüsteemide [...] kasutuselevõttu [...] vastavalt artiklile [...] 16, et kõiki riiklikust sekkumisest kasu saavaid isikuid [...] teavitatakse otse nutiarvestite paigaldamise võimalusest ja neile antakse vajalikku abi;**
- g) see ei tohi tuua kaasa otsest ristsubsideerimist tarbijate vahel, kellele tarnitakse vabaturuhindade alusel, ja nende vahel, kellele tarnitakse reguleeritud tarnehindade alusel.

8. Liikmesriigid teatavad lõigete 3 ja 6 kohaselt võetud meetmetest komisjonile ühe kuu jooksul pärast nende vastuvõtmist ja nad võivad hakata neid viivitamatult kohaldama. Teatamisel tuleb lisada selgitus, miks muude vahenditega ei olnud võimalik taotletavat eesmärki rahuldavalt saavutada, kuidas on täidetud lõigetes 4 ja 7 sätestatud nõuded ning kuidas mõjutavad teavitatud meetmed konkurentsi. Teates kirjeldatakse meetmest kasusaajaid, meetme kestust ja sellest mõjutatud kodutarbijate arvu ning selgitatakse, kuidas reguleeritud hind kindlaks määrati.

9. Liikmesriigid esitavad 15. märtsiks 2025 ja pärast seda iga kahe aasta tagant komisjonile lõimitud riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannearuannete osana aruandeid käesoleva artikli rakendamise kohta ning käesoleva artikli kohase riikliku sekkumise vajalikkuse ja proportsionaalsuse kohta ning hinnangu edusammude kohta, mida on tehtud tarnijate vahel tõhusa konkurentsi saavutamisel ja turupõhiste hindade üleminekul. Liikmesriigid, kes kohaldavad kooskõlas lõikega 6 reguleeritud hindu, annavad aru lõikes 7 sätestatud tingimuste täitmisest, sealhulgas tingimuste täitmisest tarnijate poolt, kes peavad riiklikku sekkumist kohaldama, ning reguleeritud hindade mõjust kõnealuste tarnijate rahalisele olukorrale.
10. Komisjon vaatab maagaasi turupõhise jaehinnakujunduse saavutamise eesmärgil käesoleva artikli rakendamise läbi ning esitab sellekohase aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule, esitades asjakohasel juhul koos sellega või hiljem ka seadusandliku ettepaneku. Kõnealuse aruande võib esitada direktiivi (EL) 2019/944 artikli 5 rakendamise aruandega koos. Seadusandlik ettepanek võib sisaldada reguleeritud hindade kasutamise lõppkuupäeva.

Artikkel 4a

Juurdepäas taskukohasele energiale maagaasi hinnakriisi ajal

1. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal rakendusotsusega kuulutada välja piirkondliku või kogu liitu hõlmava maagaasi hinnakriisi, kui on täidetud direktiivi (EL) 2019/944 artikli 66a lõikes 1 sätestatud tingimused. Otsuses, millega kuulutatakse välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav maagaasi hinnakriis, täpsustatakse kõnealuse otsuse kehtivusaeg, mis võib olla kuni üks aasta.
2. Kui komisjon leiab, et lõikes 1 osutatud tingimused on täidetud, esitab ta ettepaneku kuulutada välja maagaasi hinnakriis, sealhulgas asjaomase otsuse kavandatava kehtivusaja.
3. Nõukogu võib komisjoni ettepanekut kvalifitseeritud häälteenamusega muuta.
4. Kui nõukogu on lõike 1 kohaselt kuulutanud välja kriisi, võivad liikmesriigid kriisi kestuse jooksul ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 66a lõikes 3 osutatud tingimustel kohaldada sihipärast riiklikku sekkumist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, kodumajapidamistele ja gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid käsitlevas määruses (EL) 2017/1938 määratletud esmase sotsiaalteenuse osutajatele tarnitava maagaasi hinnakujundusse.
5. Lõike 2 kohase hinnakujundusse sekkumise ning artikli 4 lõikes 6 osutatud kodutarbijate ja mikroettevõtjate puhul võib erandkorras ja ajutiselt kehtestada omahinnast madalama hinna kriisi kestuse ajaks ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 66a lõikes 4 osutatud tingimustel.
6. Käesoleva artikli kohaldamisel käsitatakse kõiki direktiivis (EL) 2019/944 sisalduvaid viiteid elektrienergiale viidetena maagaasile.

Avaliku teenuse osutamise kohustused

1. Liikmesriigid tagavad oma institutsioonilise korra alusel ja võttes asjakohaselt arvesse subsidiaarsuse põhimõtet, kuid ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, et maagaasiettevõtjad ja vesinikuettevõtjad tegutseksid käesoleva direktiivi põhimõtteid järgides konkurentsivõimelise, turvalise ja looduskeskkonda säästva gaaside turu rajamise nimel ning et ettevõtjate vahel ei tehtaks vahet seoses nende õiguste ja kohustustega.
2. Liikmesriigid võivad ELi toimimise lepingu asjakohaseid sätteid, eelkõige artiklit 106 täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada maagaasi- ja vesinikuettevõtjatele avaliku teenuse osutamise kohustused, mis võivad olla seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse ja kvaliteediga ning keskkonnakaitsega, sealhulgas energiatõhususe, taastuvenergia ja kliimakaitsega, **ning [...] tarnitava maagaasi hinnaga [...]**. Need kohustused peavad olema selgelt sõnastatud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning tagama liidu maagaasiettevõtjatele ja vesinikuettevõtjatele võrdse juurepääsu liikmesriikide tarbijatele.

3. Gaasivarustuskindlusega seotud avaliku teenuse osutamise kohustus [...] peab vastama määruse (EL) 2017/1938 artikli 6 kohasele gaasivarustuskindluse normile ning olema sidus kõnealuse määruse artikli 7 lõike 3 kohase riikliku riskihindamisega, nagu on esitatud kõnealuse määruse artikli 9 lõike 1 punktide c, d ja k kohaselt koostatavates ennetavates tegevuskavades. **Avaliku teenuse osutamise kohustused, mis lähevad kaugemale sellest, mis on vajalik määruse (EL) 2017/1938 artikli 6 järgimise tagamiseks, peavad vastama määruse (EL) 2017/1938 artikli 8 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele.**
4. Kui liikmesriik annab tasuks käesolevas artiklis sätestatud kohustuste täitmise eest rahalist või muud liiki hüvitisi, tehakse seda mittediskrimineerivalt ja läbipaistvalt.
5. Käesoleva direktiivi jõustumisel teavitavad liikmesriigid komisjoni kõigist avaliku teenuse osutamise kohustuste täitmisega seoses võetud meetmetest, sealhulgas tarbija- ja keskkonnakaitse meetmed, ning nende võimalikust mõjust riigisisesele ja rahvusvahelisele konkurentsile, olenemata sellest, kas need meetmed nõuavad või ei nõua erandi tegemist käesolevast direktiivist. Seejärel teavitatakse komisjoni iga kahe aasta tagant kõigist nende meetmete muutustest, olenemata sellest, kas need nõuavad või ei nõua erandi tegemist käesolevast direktiivist.

Piirkondliku koostöö ja integratsiooni edendamine

1. Liikmesriigid ja reguleerivad asutused teevad omavahel koostööd, et integreerida oma siseriiklikud turud ühel või mitmel piirkondlikul tasandil, et liikuda piirkondlike turgude suunas, kui liikmesriigid ja reguleerivad asutused nii otsustavad, ja liikuda veelgi täielikult liberaliseeritud siseturu rajamise suunas. Eelkõige edendab ja hõlbustab reguleeriv asutus, kui liikmesriik on nii sätestanud, või liikmesriik maagaasi ülekandesüsteemi haldurite ja vesinikuvõrgu haldurite piirkondliku tasandi koostööd, sealhulgas piiriülestes küsimustes, et rajada konkurentsivõimeline gaaside siseturg, ning tugevdab oma õigusliku, reguleeriva ja tehnilise raamistiku järjepidevust ning soodustab liidusveel eksisteerivate isoleeritud gaasivõrkude integreerimist. Sellise piirkondliku koostööga hõlmatud geograafilised piirkonnad sisaldavad koostööd geograafilistes piirkondades, mis on määratud kindlaks vastavalt **uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) 804)** artikli 28 lõikele 3. Selline koostöö võib hõlmata teisi geograafilisi piirkondi. Kui komisjon leiab, et liidu tasandi eeskirjad on olulised, et lõimida gaasiturge piirkondlikult, annab ta asjakohaseid **mittesiduvad** suuniseid, võttes arvesse nende turgude iseärasusi ja mõju naaberturgudele.

2. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ACER) teeb koostööd reguleerivate asutuste ja ülekandesüsteemi haldurite **ning vesinikuvõrgu halduritega**, et tagada piirkondlike õigusraamistike omavaheline ja piirkondlik kooskõla eesmärgiga rajada konkurentsivõimeline gaaside siseturg. Kui ACER on seisukohal, et kõnealuseks koostööks on vaja siduvaid eeskirju, teeb ta asjakohased soovitused.
3. Kui vertikaalselt integreeritud ülekandesüsteemi haldurid osalevad sellise koostöö rakendamiseks loodud ühisettevõttes, siis kehtestab ja rakendab nimetatud ühisettevõtte nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva ja konkurentsivastase käitumise vältimiseks. Nõuetele vastavuse programmis sätestatakse töötajate konkreetset kohustused diskrimineeriva ja konkurentsivastase käitumise vältimise eesmärgi saavutamiseks. Programm esitatakse heakskiitmiseks ACERile. Programmi nõuetele vastavust jälgivad sõltumatult vertikaalselt integreeritud ülekandesüsteemi halduri järelevalveametnikud.

Lubade väljastamise kord

1. Kui maagaasirajatiste, vesinikutootmisrajatiste ja vesinikusüsteemi taristu ehitamiseks ja käitamiseks on vaja luba (näiteks tegevusluba, luba, kontsessioon, nõusolek või heakskiit), annavad liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused vastavalt lõigetele 2 kuni 10 loa selliste rajatiste, taristu, torustike ja nende juurde kuuluvate seadmete ehitamiseks ja/või käitamiseks oma territooriumil. Liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused võivad samadel alustel anda loa gaaside tarnijatele ja hulgimüüjatele.
2. Kui liikmesriikides kehtib lubade andmise kord, tuleb neil sätestada objektiivsed ja mittediskrimineerivad nõuded, mida peavad täitma gaaside tarnimiseks või maagaasirajatiste, vesinikutootmisrajatiste või vesinikutaristu ehitamiseks ja/või kasutamiseks või luba taotlevad ettevõtjad. Lubade andmise mittediskrimineerivad nõuded ja kord avalikustatakse. Liikmesriigid tagavad, et selliste rajatiste, taristu, torujuhtmete ja nende juurde kuuluvate seadmete jaoks lubade andmise menetluse käigus võetaks vajaduse korral arvesse antud projekti tähtsust gaaside siseturu jaoks.

- 2a. **Maagaasitarnijate puhul võivad liikmesriigid loa andmise kriteeriumina hinnata taotlejate rahalist usaldusväärsust ja tehnilist suutlikkust. Selline kriteerium peaks olema täiesti läbipaistev ja mittediskrimineeriv.**
3. Lõikes 1 osutatud tegevuseks lubade andmise menetluste ja sh pädevate asutuste kõigi asjaomaste menetluste kestus ei ületa kaht aastat. Kui see on põhjendatud erakorraliste asjaoludega, võib nimetatud kaheaastast tähtaega ühe aasta võrra pikendada.
4. Liikmesriigid hindavad, milliseid **riiklikke** seadusandlikke ja muid kui seadusandlikke meetmeid on vaja lubade väljastamise korra täiustamiseks, sh keskkonnamõju hindamise menetlustega seotud mis tahes protseduurilised sammud. Liikmesriigid esitavad Euroopa Komisjonile sellise hindamise tulemuste aruande oma lõimitud riikliku energia- ja kliimakava osana, millele on osutatud määruse (EL) 2018/1999 artiklis 3 ning artiklites 7–12 ja kooskõlas seal esitatud korraga, ning lõimitud riikliku energia- ja kliimaalase eduaruande osana vastavalt määruse (EL) 2018/1999 artiklile 17.
5. Lõikes 3 sätestatud tähtaegu kohaldatakse, ilma et see piiraks liidu keskkonnaõiguse kohaseid kohustusi, kohtulikku edasikaebamist, õiguskaitsevahendeid ega muid kohtumenetlusi ning alternatiivseid vaidluste lahendamise mehhanisme, sh kaebemenetlusi, kohtuvälist edasikaebamist ja õiguskaitsevahendeid, ning neid tähtaegu võib pikendada selliste menetluste kestuse võrra.

6. Liikmesriigid loovad või määravad ühe või mitu kontaktpunkti. Need kontaktpunktid annavad taotluse korral taotlejale lõikes 1 osutatud tegevuse alaseid juhiseid ja annavad abi kogu loa taotlemise ja andmise haldusmenetluse jooksul seni, kuni pädevad asutused menetluse lõpus loa väljastavad. Taotlejal ei ole kogu menetluse kestel vaja võtta ühendust rohkem kui ühe kontaktpunktiga.
7. Liikmesriigid tagavad, et riigi õiguse kohaselt maagaasi[...]süsteemi taristu [...] ehitamiseks ja käitamiseks antud load **kehtivad ka [...] vesinikusüsteemi taristu suhtes[...]. [...] See ei piira liikmesriikide õigust need load tühistada, kui vesinikutaristu ei vasta liidu või liikmesriigi õiguses vesinikusüsteemi taristule sätestatud tehnilise ohutuse normidele.**
- [...]
8. Liikmesriigid tagavad, et maagaasitorujuhtmete ja muude võrguvarade ehitamist ja käitamist käsitlevad olemasolevad [...]maakasutusõigused [...] **kehtivad ka vesiniku transportimiseks kasutatavate torujuhtmete ja muude võrguvarade suhtes.**

- 8a. Kui taristu omandiõigus antakse sama ettevõtja piires üle, et täita artikli 63 nõudeid, antakse ka selle taristuga seotud load üle uuele omanikule.**
9. Liikmesriigid tagavad, et loa andmisest keeldutakse objektiivsetel ja mittediskrimineerivatel põhjustel, millest taotlejale teatatakse. Keeldumise põhjustest teatatakse ka komisjonile. Liikmesriigid kehtestavad korra, mille alusel taotleja saab keeldumise peale edasi kaevata.
10. Ilma et see piiraks artikli 30 kohaldamist, võivad liikmesriigid selliste piirkondade arendamiseks, kuhu on alles hakatud maagaasi tarnima, ja võrgu üldise toimimise tõhustamiseks keelduda uute lubade andmisest maagaasi jaotustorustike ehitamiseks ja kasutamiseks teatavas piirkonnas, kui selliseid torustikke on sinna juba ehitatud või lubatakse ehitada ja kui olemasolevat või kavandatud mahtu ei ole veel täiel määral kasutusele võetud.

Taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega kütuste sertifitseerimine

1. **Taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega kütuste sertifitseerimisel nõuavad liikmesriigid ettevõtjatelt direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 25 lõikes 2 ja artiklis 29 taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside suhtes kehtestatud tingimustele vastavuse tõendamist. Kõnealustele [...] säästlikkuse ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise kriteeriumidele vastavust tõendatakse kooskõlas kõnealuse direktiivi artikliga 30 [...].**
2. Tagamaks, et kasvuhoonegaaside heite vähenemine, mis tuleneb taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega kütuste kasutamisest, on vähemalt 70 % kooskõlas artikli 2 punktide 10 ja 12 [...] kohaste määratlustega, nõuavad liikmesriigid, et ettevõtjad peavad näitama sellest künnisest ja käesoleva artikli lõikes 5 osutatud meetodi alusel kehtestatud nõuetest kinnipidamist. Sel eesmärgil nõuavad nad, et ettevõtjad kasutaksid massibilansisüsteemi kooskõlas direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 30 lõigetega 1 ja 2.
3. Liikmesriigid peavad tagama, et ettevõtjad esitavad usaldusväärset teavet lõike 2 kohase kasvuhoonegaaside heite 70 % künnise ja lõike 5 kohase kasvuhoonegaaside heite vähendamise meetodi järgmise kohta ning et ettevõtjad teevad asjaomasele liikmesriigile taotluse korral kättesaadavaks teabe aluseks olevad andmed. Liikmesriigid nõuavad, et ettevõtjad tagaksid esitatava teabe asjakohasele standardile vastava sõltumatu auditeerimise ning esitaksid tõendid auditi tegemise kohta. Auditi käigus kontrollitakse, kas ettevõtjate kasutatavad süsteemid on täpsed, usaldusväärsed ja pettusekindlad.

4. Lõikes 2 sätestatud kohustusi kohaldatakse sellest olenemata, kas vähese CO₂ heitega kütused on toodetud liidus või on imporditud. Vähese CO₂ heitega kütuste või vähese CO₂ heitega vesiniku geograafilist päritolu ja lähteaineid käsitlev teave iga kütusetarnija puhul tehakse käitajate, tarnijate või asjaomaste pädevate asutuste veebisaitidel tarbijale kättesaadavaks ning seda ajakohastatakse igal aastal.
5. **12 kuu jooksul alates käesoleva direktiivi jõustumisest [...] võtab komisjon kooskõlas artikliga 83 vastu delegeeritud õigusaktid, millega täiendatakse käesolevat direktiivi, täpsustades vähese CO₂ heitega kütuste kasutamisest tuleneva kasvuhoonegaaside heite vähendamise hindamise meetodi. Selle meetodi puhul tagatakse, et ära hoitud heitkogustele vastavaid arvestusühikuid ei anta CO₂ eest, mille kogumise eest on juba saadud arvestusühikuid mõne muu õigusnormi alusel, ning et meetod on kooskõlas muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest valmistatud vedelate ja gaasiliste transpordikütuste ning ringlussevõetud süsinikupõhiste kütuste kasutamisest tuleneva kasvuhoonegaaside heite vähendamise hindamise meetodiga.**

6. Komisjon võib otsustada, et vabatahtlikud riiklikud või rahvusvahelised kavad, millega kehtestatakse vähese CO₂ heitega kütuste või vähese CO₂ heitega vesiniku tootmise standardid, annavad täpset teavet CO₂ heite vähendamise kohta käesoleva artikli kohaldamise eesmärgil ja annavad tunnistust [...] lõikes 5 osutatud meetodi järgmisest.
- Komisjon võtab otsused vastu [...] üksnes juhul, kui kõnealune kava vastab asjakohastele usaldusväärsuse, läbipaistvuse ja sõltumatu auditeerimise standarditele kooskõlas määruses (EL) 2022/996 taastuvtoorainest toodetud kütuste sertifitseerimise kohta sätestatud nõuetega.**
7. Kui ettevõtja esitab tõendid või andmed, mis on saadud vastavalt kavale, mida on lõike 6 kohaselt tunnustatud, ei nõua liikmesriik temalt täiendavaid tõendeid vastavuse kohta nendele kavaga hõlmatud nõuete kohta, millega seoses komisjon on seda kava tunnustanud.
8. Liikmesriikide pädevad asutused teevad järelevalvet selliste sertifitseerimisasutuste üle, kes teevad sõltumatut auditit vabatahtliku kava alusel. Sertifitseerimisasutused esitavad pädevate asutuste taotluse korral kogu asjakohase teabe, mis on vajalik auditi järelevalve tegemiseks, sealhulgas auditite täpse kuupäeva, kellaaja ja koha. Kui liikmesriigid leiavad nõuetele mittevastavusi, teavitavad nad sellest viivitamata vabatahtlikku kava.

9. Liikmesriigi taotlusel, mis võib tugineda ettevõtja taotlusele, uurib komisjon olemasolevate tõendite alusel, kas käesolevas artiklis sätestatud kasvuhoonegaaside heite vähendamise nõudeid, käesoleva artikli lõike 5 kohaselt loodud meetodit ning artikli 2 punktides **10**..., **11** ja **12**... sätestatud kasvuhoonegaaside heite vähendamise künniseid on järgitud. Kuue kuu jooksul alates sellise taotluse saamisest, otsustab komisjon, kas asjaomased liikmesriigid:
- a) võivad vähese CO₂ heitega kütuste puhul kasvuhoonegaaside heite vähendamise nõude järgimist tunnistavaid juba esitatud tõendeid aktsepteerida; või
 - b) erandina lõikest 7 nõuavad vähese CO₂ heitega kütuste allika tarnijatelt lisatõendeid kasvuhoonegaaside heite vähendamise nõuete ja kasvuhoonegaaside heite 70 % künnise järgmise kohta.

10. Samuti nõuavad liikmesriigid, et asjaomased ettevõtjad sisestaksid liidu andmebaasi **või liidu andmebaasiga ühendatud riiklikesse andmebaasidesse** teavet tehtud tehingute ning **taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside ja** vähese CO₂ heitega kütuste säästlikkuse näitajate kohta kooskõlas [direktiivi (EL) 2018/2001 artiklis 28] **taastuvkütustele** kehtestatud nõuetega. **Kui vähese CO₂ heitega gaaside saadetise tootmiseks on välja antud päritolutagatised, kohaldatakse nende suhtes samu norme, mis on sätestatud [direktiivi (EL) 2018/2001 artiklis 28] taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside tootmiseks välja antud päritolutagatiste kohta.**
11. **Komisjon võtab käesoleva artikli lõike 6 kohased otsused vastu rakendusaktidega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 84 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega. Sellised otsused kehtivad kuni viis aastat.**

[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]
[...]

Tehnilised eeskirjad

Reguleerivad asutused, kui liikmesriigid on nii sätestanud, või liikmesriigid tagavad, et määratletakse tehnilised ohutusnõuded ning koostatakse ja tehakse üldkättesaadavaks tehnilised eeskirjad, mis kehtestavad maagaasi veeldusjaamade, gaasihoidlate ning muude ülekande- ja jaotussüsteemide, otsetorude ja ka vesinikusüsteemiga ühendamise projekteerimise ja kasutamise tehnilised miinimumnõuded. Need tehnilised eeskirjad peavad tagama võrkude koostalitlusvõime ning olema objektiivsed ja mittediskrimineerivad. ACER võib teha vajaduse korral asjakohaseid soovitusi nende eeskirjade koostööla saavutamiseks. Neist eeskirjadest teatatakse komisjonile vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535²⁴ artiklile 5.

Kui see on kohane, nõuavad **reguleerivad asutused, kui liikmesriigid on nii sätestanud, või** liikmesriigid, et nende territooriumil asuvad ülekande- ja jaotussüsteemi haldurid ning vesinikuvõrgu haldurid avaldaksid tehnilised normid kooskõlas artikliga 9, eelkõige seoses võrguühenduste normidega, mis sisaldavad nõudeid gaasi kvaliteedi, lõhnastamise ja surve kohta. Liikmesriigid nõuavad samuti, et ülekande- ja jaotussüsteemi haldurid avaldaksid taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi võrguga liitumise tariifid, mis põhinevad objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel.

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1).

III PEATÜKK

TARBIJATE MÕJUVÕIMU SUURENDAMINE JA TARBIJAKAITSE NING JAEMÜÜGITURUD

Artikkel 10

Põhilised lepingulised õigused

1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidel lõpptarbijatel [...] on õigus saada tarnijalt gaase tarnijaga sõlmitud lepingu kohaselt, olenemata sellest, millises liikmesriigis on tarnija registreeritud, tingimusel et tarnija järgib kohaldatavaid kauplemise, [...] tasakaalustamise **ja varustuskindluse eeskirju ning artikli 7 lõikest 2 tulenevaid nõudeid**. Liikmesriigid võtavad sellega seoses kõik vajalikud meetmed tagamaks, et haldusmenetlustega ei diskrimineerita tarnijaid, kes on teises liikmesriigis juba registreeritud.
2. Ilma et see piiraks tarbijakaitset käsitlevate liidu õigusnormide, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ kohaldamist, tagavad liikmesriigid, et lõpptarbijatel on käesoleva artikli lõigetes 3–11[...] sätestatud õigused.

3. Lõpptarbijatel on õigus sõlmida tarnijaga leping, milles esitatakse:
- a) tarnija nimi ja aadress;
 - b) osutatavad teenused, pakutava teenuse kvaliteedi tase ja ühenduse esmakordse sisseseadmise aeg;
 - c) pakutavate hooldusteenuste liigid;
 - d) ajakohase teabe saamise viisid kõigi kohaldatavate tasude, hooldustasude ning seotud toodete ja teenuste kohta;
 - e) lepingu kestus, lepingu ja teenuste osutamise, sealhulgas seotud toodete ja teenuste, pikendamise ja lõpetamise tingimused ning teave selle kohta, kas lepingu tasuta lõpetamine on lubatud;
 - f) võimalikud hüvitised ja tagasimakse kord juhul, kui teenuse kvaliteet ei vasta kokkulepitule, sealhulgas ebatäpne arve või arve hilinenud esitamine;
 - g) artikli 24 kohase vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluse algatamise kord;
 - h) tarbijaõigusi käsitlev teave, sealhulgas kaebuste käsitlemine ja kogu käesolevas lõikes osutatud teave, mis edastatakse selgelt arvel või vesiniku- või maagaasiettevõtja veebilehel.

Tingimused peavad olema õiglased ja eelnevalt hästi teada. Igal juhul tuleb see teave esitada enne lepingu sõlmimist või kinnitamist. Kui leping sõlmitakse vahendaja kaudu, peab teave **käesolevas lõikes sätestatud küsimuste kohta** samuti olema kättesaadav enne lepingu sõlmimist.

Peamiste lepingutingimuste kokkuvõtte esitatakse lõpptarbijatele hästi märgatavalt ning täpselt ja selges sõnastuses. **Komisjon esitab selle kohta mittesiduvad suunised.**

4. Lõpptarbijaid teavitatakse õigel ajal kõigist kavandatavatest lepingutingimuste muudatustest ning õigusest teate saamisel leping lõpetada. Tarnijad teatavad nende lõpptarbijatele läbipaistval ja arusaadaval viisil otse kõigist tarnehinna kohandamistest, samuti kohandamise põhjustest ja eeltingimustest ning selle ulatusest hiljemalt kaks nädalat ja kodutarbijate puhul üks kuu enne kohandamise jõustumist. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel oleks vabadus lepingud lõpetada, kui nad ei nõustu neile tarnija poolt teatatud uute lepingutingimustega või tarnehinna kohandamisega.
5. Tarnijad annavad lõpptarbijatele läbipaistvat teavet gaasidega seotud teenustele juurdepääsu ja nende kasutamise suhtes kohaldatavate hindade, tasude ja üldtingimuste kohta.
6. Tarnijad pakuvad lõpptarbijatele laia makseviiside valikut. Makseviisid ei tohi olla tarbijate suhtes asjatult diskrimineerivad. Erinevused tasudes, mis on seotud makseviisi või ettemaksusüsteemiga, peavad olema objektiivsed, mittediskrimineerivad ja proportsionaalsed ega tohi ületada otseseid kulusid, mida makse saaja seoses konkreetse makseviisi või ettemaksusüsteemi kasutamisega kandis, kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366²⁵ artikliga 62.
7. Kodutarbijaid, kes saavad kasutada ettemaksusüsteemi, ei seata ettemaksusüsteemi kohaldamise korral ebasoodsamasse olukorda.

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ, 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 337, 23.12.2015).

8. Tarnijad pakuvad lõpptarbijatele õiglasi ja läbipaistvaid üldtingimusi, mis peavad olema selged ja üheselt mõistetavad ega tohi hõlmata mittelepingulisi tõkkeid tarbijaõiguste teostamisele, näiteks ülemäärase lepingulise dokumentatsiooni kasutamist. Tarbijaid tuleb kaitsta ebaõiglaste või eksitavate müügiviiside eest.
9. Lõpptarbijatel on õigus sellele, et tarnijad osutavad teenuseid ja käsitlevad kaebusi heal tasemel. Tarnijad käsitlevad kaebuseid lihtsal, õiglasel ja kiirel viisil.
10. Tarnijad annavad maagaasi kodutarbijatele piisavalt varakult enne kavandatud lahtiühendamist asjakohast teavet muude võimaluste kohta [...], **et lahtiühendamist vältida**. Selliste muude võimaluste hulka võib kuuluda teabe andmine lahtiühendamise vältimiseks pakutava toetuse, ettemaksesüsteemide, energiaauditite, energiakonsultandi teenuste, alternatiivsete maksekavade, võlanõustamise või lahtiühendamise moratoriumide kohta ning need võimalused ei tohi tuua lahtiühendamisega silmitsi seisva tarbija jaoks kaasa lisakulusid.
11. Tarnijad annavad lõpptarbijale tarnija vahetuse korral lõpparve hiljemalt kuue nädala jooksul pärast vahetuse toimumist.

Vahetamisõigus ja õigusnormid vahetamisega seotud tasude kohta

1. Tarbijatel on õigus vahetada gaasitarbijaid või turuosalisi. Liikmesriigid tagavad, et tarbijal, kes täidab lepingulisi kohustusi ja soovib vahetada tarnijat või turuosalist, on õigus seda teha maksimaalselt kolme nädala jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. Hiljemalt **1. jaanuaril 2026[...]** ei tohi tarnija või turuosalise vahetamise tehniline protsess kesta kauem kui 24 tundi ning seda peab olema võimalik teha igal tööpäeval.
2. Liikmesriigid tagavad, et õigus vahetada tarnijat või turuosalist oleks tarbijatele tagatud hinna, töömahu ja ajakulu poolest mittediskrimineerival viisil.
3. Liikmesriigid tagavad, et vähemalt kodutarbijatelt ning väikeettevõtjatelt ei nõuta gaaside puhul vahetamistasu. Siiski võivad liikmesriigid lubada tarnijal või turuosalisel nõuda lepingu lõpetamise tasu tarbijalt, kes tahtlikult lõpetab kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepingu enne tähtaja saabumist, tingimusel et selline tasu on:
 - a) osa lepingust, mille tarbija on vabatahtlikult sõlminud; ning
 - b) tarbijale selgelt esitatud enne lepingu sõlmimist.

Kõnealused tasud peavad olema proportsionaalsed ega tohi olla suuremad kui otsene majanduslik kahju, mida tarnija või turuosaline kannab tulenevalt sellest, et tarbija lõpetab lepingu.[...] **Teenuspaketi korral peab tarbijatel olema võimalik lepingu teenuseid eraldi lõpetada.** [...] Otsese majandusliku kahju tõendamise koormis lasub tarnijal või turuosalisel. Lepingu lõpetamise tasu lubatavust jälgib reguleeriv asutus või muu pädev ametiasutus.

4. Gaaside kodutarbijatel on õigus osaleda kollektiivsetes vahetamiskavades. Liikmesriigid eemaldavad kõik kollektiivsete vahetamiskavade regulatiivsed ja haldustõkked ning loovad tarbijakaitset tagava raamistiku, et vältida kuritarvitusi.
5. **Liikmesriigid tagavad, et tarbijatele [...] antakse õigus lõpetada oma gaasitarnelepingud lühikese etteteatamisajaga.**

Artikkel 11a

Tarbijate õigused ja kaitse seoses maagaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamisega

Kui artikli 34 lõike 4 kohane võrgu kasutajate lahtiühendamine on lubatud, tagavad liikmesriigid, et:

- a. [...] mõjutatud võrgukasutajate ja muude asjaomaste sidusrühmadega, eelkõige tarbijaorganisatsioonidega, on konsulteeritud;
- b. võrgu kasutajaid ja asjaomaseid sidusrühmi teavitatakse piisavalt aegsasti lahtiühendamise kavandatud kuupäevast ja sellega seotud edasistest sammudest;
- c. lõpptarbijatel on juurdepääs säästvaid küttevõimalusi käsitlevale teabele ja asjakohastele nõuannetele direktiivi (EL) .../... [uuesti sõnastatud energiatõhususe direktiiv] artikli 21 kohaselt kehtestatud ühtse kontaktpunkti kaudu;
- d. maagaasi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise kavandamisel ja elluviimisel võetakse nõuetekohaselt arvesse kaitsetumate tarbijate või energiaostuvõimetute tarbijate erivajadusi.

Maagaasi pakkumiste võrdlemisvahendid

1. Liikmesriigid tagavad, et vähemalt maagaasi kodutarbijatel ja [...] mikroettevõtjatel, **kelle eeldatav aastane tarbimine jääb alla 100 000 kWh**, on tasuta juurdepääs vähemalt ühele vahendile, millega saab tarnijate pakkumisi, sh teenuspakette võrrelda. Tarbijaid teavitatakse selliste vahendite kättesaadavusest nende arvetel või koos arvetega või muul viisil. Need vahendid peavad vastama vähemalt järgmistele nõuetele:
 - a) need on turuosalistest sõltumatud ning tagavad, et *maagaasiettevõtjaid* koheldakse otsingutulemustes võrdselt;
 - b) selgelt on märgitud, kes on nende omanikud ning kes on füüsilised või juriidilised isikud, kes vahendit käitavad ja kontrollivad, samuti teave vahendite rahastamise kohta;
 - c) nendes esitatakse selged ja objektiivsed kriteeriumid, millel võrdlus põhineb, sh teenused, ja need kriteeriumid avaldatakse;
 - d) need on selge ja üheselt mõistetava sõnastusega;
 - e) nendes antakse täpset ja ajakohastatud teavet ning esitatakse teabe viimase ajakohastamise aeg;

- f) need on kättesaadavad puuetega inimestele, olles tajutavad, kasutatavad, mõistetavad ja töökindlad;
- g) need tagavad tõhusa meetodi avaldatud pakkumistes esitatud ebaõigest teabest teatamiseks;
- h) nad teevad võrdlusi, piirdudes isikuandmete küsimisel andmetega, mis on võrdluseks hädavajalikud.

Liikmesriigid tagavad, et vähemalt üks vahend annab ülevaate kogu maagaasi turust. Juhul kui turust annavad ülevaate mitu vahendit, peavad need vahendid sisaldama võimalikult mitmesuguseid gaasipakkumisi, mis hõlmavad märkimisväärset osa turust, ning juhul kui need vahendid ei anna ülevaadet kogu turust, antakse vahendites selle kohta enne tulemuste kuvamist selget teavet.

- 2. Vahendeid võib kasutada mis tahes üksus, sealhulgas eraettevõtja ning ametiasutus või -organ.
- 3. Liikmesriigid võivad nõuda, et lõikes 1 osutatud võrdlemisvahendid hõlmaksid võrreldavaid kriteeriume, mis on seotud tarnijate pakutavate teenustega.

4. Liikmesriik määrab pädeva asutuse, kes vastutab usaldusmärgi väljastamise eest võrdlemisvahenditele, mis vastavad lõikes 1 sätestatud nõuetele, ning kes tagab, et usaldusmärgi saanud võrdlemisvahendid vastaksid jätkuvalt nendele nõuetele. Kõnealune asutus peab olema turuosalistest ja võrdlemisvahendite käitajatest sõltumatu.
5. Igale turuosaliste pakkumiste võrdlemise vahendile on võimalik taotleda usaldusmärki vastavalt käesolevale artiklile vabatahtlikul ja mittediskrimineerival alusel.
6. Erandina lõigetest 4 ja 5 võib liikmesriik otsustada võrdlemisvahenditele usaldusmärgi väljastamist mitte ette näha, kui lõikes 1 sätestatud nõuetele vastavat võrdlemisvahendit pakub ametiasutus või -organ.

Aktiivsed tarbijad maagaasiturul

1. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad võivad tegutseda aktiivse tarbijana, ilma et nende suhtes kohaldataks ebaproportsionaalseid või diskrimineerivaid tehnilisi nõudeid, haldusnõudeid, -menetlusi ja -tasusid ning võrgutasusid, mis ei ole kulupõhised.
2. Liikmesriigid tagavad, et:
 - a) aktiivsetel tarbijatel on õigus tegutseda otse;
 - b) aktiivsetel tarbijatel on õigus müüa taastuvatest energiaallikatest ise toodetud maagaase maagaasisüsteemi kasutades;
 - c) aktiivsetel tarbijatel on õigus osaleda energiatõhususe **ja nõudluse muutmise** kavades;
 - d) aktiivsetel tarbijatel on õigus delegeerida nende tegevuseks vajalike seadmete haldamine, sealhulgas paigaldamine, käitamine, andmete töötlemine ja hooldus kolmandale isikule, ilma et seda kolmandat isikut käsitataks aktiivse tarbijana;
 - e) aktiivsed tarbijad maksavad kulupõhiseid, läbipaistvaid ja mittediskrimineerivaid võrgutasusid, millega tagatakse, et nad panustavad süsteemi üldkulude jagamisse piisavalt ja tasakaalustatud viisil;
 - f) aktiivsed tarbijad vastutavad rahaliselt sellise tasakaalustamatuse eest, mille nad maagaasisüsteemis põhjustavad, või delegeerivad oma tasakaalustamiskohustuse vastavalt [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] 804)] artikli 3 punktile e.

3. Liikmesriigid võivad oma õiguses kohaldada erinevaid õigusnorme üksikult ja ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate suhtes, tingimusel et kõiki käesoleva artikli kohaseid õigusi ja kohustusi kohaldatakse kõikide aktiivsete tarbijate suhtes. Ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate erinev kohtlemine peab olema proportsionaalne ja nõuetekohaselt põhjendatud.
4. Liikmesriigid tagavad, et taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi hoidlaid omavate aktiivsete tarbijate suhtes kehtib järgmine:
- a) neil on õigus võrguühendusele mõistliku aja jooksul pärast sellekohase taotluse esitamist, kui on täidetud kõik vajalikud tingimused, näiteks tasakaalustamiskohustus;
 - b) nende suhtes ei kohaldata topelttasusid, sealhulgas võrgutasusid, nende valdusesse jääva taastuvatest energiaallikatest toodetud hoiustatava gaasi eest;
 - c) nende suhtes ei kohaldata ebaproportsionaalseid litsentsimisnõudeid ega -tasusid;
 - d) neil on lubatud osutada mitut teenust korraga, kui see on tehniliselt teostatav.

Artikkel 14

Kodanike energiakogukonnad *maagaasiturul*

1. Liikmesriigid [...] **võivad** kehtestada kodanike energiakogukondi toetava õigusraamistiku.
2. **Kui liikmesriigid kehtestavad lõikes 1 osutatud tugiraamistiku, tagavad nad, et: [...]**
 - a) osalemine kodanike energiakogukonnas on avatud ja vabatahtlik;
 - b) kodanike energiakogukonna liikmetel, aktsionäridel ja osanikel on lubatud kogukonnast välja astuda, mispuhul kohaldatakse artiklit 11;

- c) kodanike energiakogukonna liikmed, aktsionärid ja osanikud ei kaota kodutarbija või aktiivse tarbija õigusi ja kohustusi;
- d) asjaomane jaotusvõrguettevõtja teeb reguleeriva asutuse hinnangul õiglase hüvitise eest koostööd kodanike energiakogukondadega, et hõlbustada taastuvatest energiaallikatest toodetud [...]gaaside ülekandeid kodanike energiakogukondades;
- e) kodanike energiakogukondade suhtes kohaldatakse mittediskrimineerivaid, õiglasi, proportsionaalseid ja läbipaistvaid menetlusi ja tasusid, sealhulgas võrguühendus-, registreerimis- ja litsentsitasusid, samuti läbipaistvaid, mittediskrimineerivaid ja kulupõhiseid võrgutasusid, mis tagavad, et kogukonnad panustavad piisavalt ja tasakaalustatud viisil maagaasisüsteemi üldkulude jagamisse.

3. Kui liikmesriigid kehtestavad lõikes 1 osutatud tugiraamistikku, võivad nad selles tugiraamistikus tagada, et: [...]:

- a) kodanike energiakogukonnad on avatud piiriüleseks osalemiseks;
- b) kodanike energiakogukondadel on õigus käesoleva artikli lõikes 4 sätestatud tingimustel omada, luua, osta või rentida jaotusvõrke ja neid iseseisvalt hallata;
- c) kodanike energiakogukondade suhtes kohaldatakse artikli 28 lõikes 2 sätestatud erandeid.

4. Kui liikmesriigid kehtestavad lõikes 1 osutatud tugiraamistiku, tagavad nad, et:[...]

- a) kodanike energiakogukondadel on võimalik pääseda mittediskrimineerival viisil juurde kõikidele maagaasiturgudele;
- b) kodanike energiakogukondi koheldakse mittediskrimineerivalt ja proportsionaalselt seoses nende tegevusega, õiguste ja kohustustega lõpptarbijana, tootjana või tarnijana, jaotusvõrguettevõtjana või turuosalisena;
- c) kodanike energiakogukonnad vastutavad rahaliselt sellise tasakaalustamatuse eest, mille nad maagaasisüsteemis põhjustavad, või delegeerivad oma tasakaalustamiskohustuse vastavalt [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artikli 3 punktile e;
- d) kodanike energiakogukondi koheldakse samamoodi nagu aktiivseid tarbijaid vastavalt artikli 13 lõike 2 punktile e ja lõike 4 punktidele a, c ja d;
- e) kodanike energiakogukondadel on võimalik korraldada kodanike energiakogukonna omandis olevates tootmisüksustes taastuvatest energiaallikatest toodetud gaaside kogukonnasisest jagamist kooskõlas käesolevas artiklis sätestatud muude nõuetega ja tingimusel, et kogukonna liikmed säilitavad oma õigused ja kohustused lõpptarbijatena.

Esimese lõigu punkti e kohaldamise eesmärgil, kui taastuvatest energiaallikatest toodetud [...]gaase jagatakse, ei tohi see mõjutada kohaldatavaid võrgutasusid, tariife ja lõive kooskõlas pädeva ametiasutuse välja töötatud hajaenergia ressursside läbipaistva kulude-
tulude analüüsiga.

[...]5. Liikmesriigid võivad otsustada anda kodanike energiakogukondadele õiguse hallata jaotusvõrke oma tegevuspiirkonnas ja kehtestada asjakohased menetlused, ilma et see piiraks VI peatüki ning teiste jaotussüsteemi haldurite kohaldatavate õigusnormide ja eeskirjade kohaldamist.

Kui [...] antakse [...] **esimeses lõigus osutatud** õigus, tagavad liikmesriigid, et:

- a) kodanike energiakogukondadel on lubatud transportida muud kui taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, kui selline gaas [...] on vajalik süsteemi käitamise tagamiseks;
- b) kodanike energiakogukondadel on õigus sõlmida oma võrgu käitamiseks leping asjaomase jaotussüsteemi halduri või ülekandesüsteemi halduriga, kelle võrku nad on ühendatud;
- c) kodanike energiakogukondade suhtes kohaldatakse nende võrgu ja väljaspool kodanike energiakogukonda asuva jaotusvõrgu ühenduspunktides asjakohaseid võrgutasusid;
- d) kodanike energiakogukonnad ei diskrimineeri ega kahjusta jaotusvõrku jäänud tarbijaid.

6. Kui liikmesriigid kehtestavad lõikes 1 osutatud tugiraamistiku, tagavad nad, [...] et:

- a) eraettevõtjatel, kes tegelevad suuremahulise ettevõtlusega ja kelle jaoks gaasisektor on peamine majandustegevuse valdkond, ei ole lubatud osaleda liikmete, aktsionäride või osanikena ega teha koostööd muude vahendite, näiteks investeeringute kaudu, ei otse ega tütarettevõtja kaudu [...];**
- b) eraettevõtjatel, kes tegelevad suuremahulise ettevõtlusega ja kes osalevad kogukonnas liikmete, aktsionäride või osanikena või teevad koostööd muude vahendite, näiteks investeeringute kaudu, ei ole otsustavat mõju kodanike energiakogukonna otsuste tegemisele;**
- c) kodanike energiakogukonnad on majanduslikult ja rahaliselt sõltumatud muudest eraettevõtjatest, kes ei ole taastuvenergiakogukonnad ega väikeettevõtjad;**
- d) vähemalt 15 % hääleõigusest antakse kodutarbijatele, kes on sõltumatud teistest liikmetest, aktsionäridest või osanikest, näiteks väikeettevõtjatest ja kohalikest omavalitsustest.**

Arved ja arvel esitatav teave

1. Liikmesriigid tagavad, et arved ja arvel esitatav teave on täpsed, kergesti mõistetavad, selged, kokkuvõtlikud ja kasutajasõbralikud ning need esitatakse nii, et lõpptarbijatel oleks neid kerge võrrelda, ning need vastavad I lisas esitatud miinimumnõuetele. Lõpptarbijad saavad taotluse korral selge ja mõistetava selgituse selle kohta, kuidas nende arve on koostatud, eelkõige juhul, kui arved ei põhine tegelikul tarbimisel.
2. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad saavad kõik arved ja arvetel esitatava teabe tasuta.
3. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatele pakutakse võimalust saada arveid ja arvetel esitatavat teavet elektrooniliselt ning **et vähemalt kodutarbijatele ning väikestele ja mikroettevõtjatele pakutakse** võimalust kasutada arvete maksmiseks paindlikku korda.
4. Kui leping näeb ette toote või hinna muutmist või allahindlust tulevikus, tuleb see märkida arvel koos muudatuse toimumise kuupäevaga.
5. Liikmesriigid konsulteerivad tarbijaorganisatsioonidega, kui nad kaaluvad arve sisu puudutavate nõuete muutmist.

Maagaasisüsteemi nutiarvestisüsteemid

1. Energiatõhususe edendamiseks ning lõpptarbijate mõjuvõimu suurendamiseks soovitab liikmesriik, või reguleeriv asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, tungivalt, et maagaasiettevõtjad optimeeriks maagaasi tarbimist, muu hulgas energiajuhtimisteenuste pakkumisega, ning selliste nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmisega, mis on võimelised talitlema eelkõige koos tarbija energiajuhtimissüsteemi ja tarkvõrkudega, järgides liidus kohaldatavaid andmekaitsealaseid õigusnorme.

2. Liikmesriigid tagavad oma territooriumil nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtu.

Olenemata esimeses lõigus sätestatust, võidakse sellise k[...]asutuselevõtu kohustuse suhtes kohaldada kulude-tulude analüüsi II lisas sätestatud põhimõtetel. **Oma kulude-tulude analüüsis võivad liikmesriigid hinnata eraldi eri tarbijakategooriaid ja tarbijarühmi, nagu kodumajapidamised, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad ning tööstus.**

3. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttuga tegelevad liikmesriigid võtavad vastu ja avaldavad funktsionaalsed ja tehnilised miinimumnõuded nende territooriumil kasutusele võetavate nutiarvestisüsteemide kohta kooskõlas artikliga 18 ja II lisaga. Liikmesriigid tagavad, et nutiarvestisüsteemid on koostalitlusvõimelised ja võimelised andma väljundit tarbijate energiajuhtimissüsteemidesse. Sellega seoses võtavad liikmesriigid nõuetekohaselt arvesse asjakohaseid olemasolevaid standardeid, sealhulgas koostalitlusvõime kohta, parimaid tavasid ning tarkvõrkude ja maagaasi siseturu arengu olulisust.

4. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttuga tegelevad liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad osalevad kasutuselevõttuga seotud kulude hüvitamises läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil, võttes samal ajal arvesse pikaajalist kasu kogu väärtusahelale. Liikmesriigid või määratud pädevad asutused, kui liikmesriigid on nii ette näinud, jälgivad korrapäraselt, kuidas kulgeb nutiarvestuse kasutuselevõtt nende territooriumil, et jälgida tarbijate saadavat kasu.
5. Kui nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttule on lõikes 2 osutatud kulude-tulude analüüsi põhjal antud negatiivne hinnang, tagavad liikmesriigid, et hinnang vaadatakse läbi vähemalt iga nelja aasta järel, vastuseks hinnangu aluseks olevates eeldustes toimuvatele suurtele muutustele ning sõltuvalt tehnika ja turu arengust. Liikmesriigid teatavad komisjonile pärast ajakohastatud kulude-tulude analüüsi koostamist selle tulemuse.
6. Käesoleva direktiivi sätteid nutiarvestisüsteemide kohta kohaldatakse tulevaste paigaldiste ja vanemaid nutiarvesteid asendavate paigaldiste suhtes. Nutiarvestisüsteemid, mis on juba paigaldatud või mille „tööde algus“ leidis aset juba enne [jõustumiskuupäev], võivad jääda kasutusse kogu nende elutsükli ajaks. Siiski nutiarvestisüsteemid, mis ei vasta artikli [...]18 ja II lisa nõuetele, ei tohi olla enam kasutuses pärast [12 aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist].
7. Lõike 6 kohaldamisel tähendab „tööde algus“ kas investeeringuga seotud ehitustööde alustamist või esimest kindlat kohustust tellida seadmeid või muud kohustust, mis teeb investeeringu pöördumatuks, olenevalt sellest, milline neist on varajasem. Maa ostmist ja ettevalmistustöid, nagu lubade saamist ja esialgseid teostatavusuuringuid, tööde alustamiseks ei peeta. Ülevõtmiste puhul tähendab „tööde algus“ omandatud ettevõttega vahetult seotud vara omandamise hetke.

Vesinikusüsteemi nutiarvestisüsteemid

1. Liikmesriigid tagavad selliste nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtu, mis suudavad tarbimist täpselt mõõta, annavad teavet tegeliku kasutusaja kohta ning suudavad elektroonilist sidet kasutades edastada ja vastu võtta andmeid teavitamise, seire ja kontrolli eesmärgil.

Olenemata esimeses lõigus sätestatust, võidakse sellise k[...]asutuselevõtu kohustuse suhtes kohaldada kulude-tulude analüüsi II lisas sätestatud põhimõtetel.

2. Liikmesriigid tagavad nutiarvestisüsteemide ja vastava andmeedastuse turvalisuse ning lõpptarbijate privaatsuse kooskõlas asjakohaste andmekaitset ja eraelu puutumatust käsitlevate liidu õigusaktidega ning nende süsteemide koostalitlusvõime ja võtavad arvesse asjakohaste standardite kasutamist.

3. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu nutiarvestisüsteemide koostalitlusvõime nõuded ning korra, millega tagatakse õigustatud isikutele juurdepääs sellistest nutiarvestussüsteemidest tulevatele andmetele. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas määruse (EL) nr 182/2011 artiklis 4 osutatud nõuandemenetlusega.
4. **Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtuga tegelevad liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad osalevad kasutuselevõtuga seotud kulude hüvitamises läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil, võttes samal ajal arvesse pikaajalist kasu kogu väärtusahelale. Liikmesriigid [...] jälgivad korrapäraselt, kuidas kasutuselevõtt nende territooriumil kulgeb, et jälgida tarbijate saadavat kasu.**
5. **Kui nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtule on lõikes 1 osutatud kulude-tulude analüüsi põhjal antud negatiivne hinnang, tagavad liikmesriigid, et hinnang vaadatakse läbi vähemalt iga nelja aasta järel, vastuseks hinnangu aluseks olevates eeldustes toimuvatele suurtele muutustele ning sõltuvalt tehnika ja turu arengust. Liikmesriigid teatavad komisjonile pärast ajakohastatud kulude-tulude analüüsi koostamist selle tulemuse, niipea kui see on kättesaadav.**

Maagaasisüsteemi nutiarvestisüsteemide funktsioonid

Kui artikli 16 lõikes 2 osutatud kulude-tulude analüüsi tulemusel antakse nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmisele positiivne hinnang või kui nutiarvestisüsteeme võetakse süsteemselt kasutusele pärast [jõustumiskuupäev], võtavad liikmesriigid neid süsteeme kasutusele kooskõlas Euroopa standardite ning järgmiste nõuete ja II lisaga:

- a) nutiarvestisüsteemid mõõdavad täpselt tegelikku maagaasi tarbimist ja suudavad anda lõpptarbijatele teavet tegeliku tarbimisaja kohta, sh kontrollitud varasemad tarbimisandmed, mis on lõpptarbijatele taotluse alusel ja lisakuluta kergesti ja turvaliselt kättesaadavad ning nähtavad, ning uusimad kontrollimata tarbimisandmed, mis samuti tehakse lõpptarbijatele lisakuluta kergesti ja turvaliselt kättesaadavaks standardse liidese või kaugjuurdepääsu kaudu, et toetada automaatseid energiatõhususe programme ja muid teenuseid;
- b) nutiarvestisüsteemide ja andmevahetuse turvalisus vastab asjakohastele turvalisust käsitlevatele liidu õigusnormidele, võttes nõuetekohaselt arvesse parimat võimalikku tehnikat, et tagada küberturvalisuse kaitse kõrgeim tase, pidades samal ajal silmas kulusid ja proportsionaalsuse põhimõtet;
- c) lõpptarbijate eraelu puutumus ja andmekaitse vastab asjakohastele andmekaitset ja eraelu puutumatust käsitlevatele liidu õigusnormidele;

- d) kui lõpptarbija seda taotleb, tehakse talle või tema nimel tegutsevale kolmandale isikule kättesaadavaks tema maagaasi tarbimise andmed vastavalt artikli [...] 22 alusel vastu võetud rakendusaktide kohaselt kergesti mõistetavas vormis standardse teabevahetusliidese või kaugjuurdepääsu kaudu, võimaldades lõpptarbijal pakkumisi võrdsel alusel võrrelda;
- e) lõpptarbija asjakohane nõustamine ja teavitamine toimub enne nutiarvestite paigaldamist või nutiarvestite paigaldamise ajal; eelkõige selgitatakse lõpptarbijale kõiki lugemi võtmise ja energiatarbimise jälgimise võimalusi ning talle antakse teavet isikuandmete kogumise ja töötlemise kohta kooskõlas kohaldatavate andmekaitsealaste liidu õigusnormidega;
- f) nutiarvestisüsteemid võimaldavad lõpptarbijate puhul mõõtmist ja arveldamist ajavahemikus, mis vastab riigi energiaturu kõige lühemale arveldusperioodile.

Esimese lõigu punkti d kohaldamisel peab lõpptarbijale olema tagatud võimalus teha oma mõõtmisandmetest väljavõtteid või edastada need kolmandale isikule ilma lisakuludeta ning kooskõlas andmete ülekandmise õigusega vastavalt andmekaitsealastele liidu õigusnormidele.

Õigus maagaasi nutiarvestile

1. Kui artikli 16 lõikes 2 osutatud kulude-tulude analüüsi tulemusel antakse nutiarvestisüsteemi kasutuselevõtmisele negatiivne hinnang ning kui nutiarvestussüsteeme ei võeta süsteemselt [...] kasutusele, tagab liikmesriik, et lõpptarbijal oleks taotluse alusel ja seotud kulude kandmise korral õigus nutiarvesti paigaldamisele või asjakohasel juhul ajakohastamisele õiglastel, mõistlikel ja kulutõhusatel tingimustel ning et nutiarvesti:
 - a) kui see on tehniliselt teostatav, omaks artiklis 18 osutatud funktsioone või vähemalt selliseid funktsioone, mille on kindlaks määranud ja avalikustanud liikmesriik riigi tasandil kooskõlas II lisaga;
 - b) oleks koostalitlusvõimeline ja suudaks tagada arvestitaristu soovitava ühenduse tarbija energiajuhtimissüsteemidega.
2. Kui tarbija esitab lõike 1 kohaselt nutiarvesti, siis liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud:
 - a) tagab, et pakkumises, mis esitatakse lõpptarbijale, kes taotleb nutiarvesti paigaldamist, väljendatakse selgelt ja täpselt:
 - i) milliseid funktsioone nutiarvesti täidab ja milline on selle koostalitlusvõime, milliseid teenuseid see võimaldab ning milliseid tegelikke eeliseid vastaval ajahetkel sellise nutiarvesti olemasolu annab;
 - ii) milliseid nutiarvestiga seotud kulusid peab kandma lõpptarbija;

- b) tagab, et nutiarvesti paigaldatakse mõistliku aja jooksul, kuid igal juhul mitte hiljem kui neli kuud pärast tarbija taotluse esitamist;
- c) vaatab korrapäraselt ja vähemalt iga kahe aasta järel läbi ja teeb avalikkusele kättesaadavaks nutiarvestiga seotud kulud ning jälgib nende kulude muutumist seoses tehnika arenguga ja arvestisüsteemi võimaliku ajakohastamise vajadusega.

Artikkel 20

Maagaasi tavaarvestid

1. Kui maagaasi lõpptarbija ei ole nutiarvestit, tagab liikmesriik, et lõpptarbija varustatakse individuaalse tavaarvestiga, mis mõõdab täpselt tema tegelikku tarbimist. **Liikmesriigid võivad sellest nõudest vabastada kodutarbijad, kes ei kasuta gaasi kütmiseks. Erandit võib laiendada ka mittekodutarbijatele, kes asuvad hoonetes, kus enamik tarbijaid on erandiga hõlmatud kodumajapidamised, kui selline kasutuselevõtt ei ole tehniliselt teostatav.**
2. Liikmesriik tagab, et tavaarvestit kasutaval maagaasi lõpptarbija on kerge võtta arvesti lugemit kas otse või kaudselt võrguliidese või muu sobiva liidese kaudu.

Andmehaldus

1. Andmehalduse ja andmevahetuse alaste õigusnormide sätestamisel määrab liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, kindlaks õigustatud isikute poolset lõpptarbija andmetele juurdepääsu käsitlevad õigusnormid vastavalt käesolevale artiklile ja kohaldatavale liidu õigusraamistikule. Käesoleva direktiivi kohaldamisel hõlmavad andmed mõõtmise ja tarbimise andmeid ning andmeid, mida on vaja, et tarbija saaks teenuseosutajat vahetada, ja muudeks teenusteks.
2. Liikmesriigid korraldavad andmehaldust, et tagada tõhus ja turvaline juurdepääs andmetele ja andmevahetus, samuti andmekaitse ja andmeturve.

Sõltumata liikmesriigis kasutatavast andmete haldamise mudelist annab andmehalduse eest vastutav isik igale õigustatud isikule lõike 1 kohaselt juurdepääsu lõpptarbija andmetele. Õigustatud isikutel peab olema nõutud andmetele mittediskrimineeriv ja üheaegne juurdepääs. Andmed peavad olema lihtsalt kättesaadavad ning asjaomane andmetele juurdepääsu kord peab olema üldsusele kättesaadav.

3. Käesoleva direktiivi kohaldamisel andmetele juurdepääsu ja andmete säilitamist käsitlevad normid peavad olema kooskõlas liidu asjaomase õigusega.

Käesoleva direktiivi raames isikuandmete töötlemine peab toimuma kooskõlas määrusega (EL) 2016/679.

4. Liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, volitab ja sertifitseerib andmehalduse eest vastutavaid isikuid või asjakohasel juhul teeb nende üle järelevalvet, tagamaks, et kõnealused isikud täidavad käesoleva direktiivi nõudeid.

Ilma et see piiraks andmekaitseametnike ülesandeid määruse (EL) 2016/679 alusel, võivad liikmesriigid otsustada nõuda andmehalduse eest vastutavatelt isikutelt, et nad määraksid järelevalveametnikud, kes vastutavad nende meetmete jälgimise eest, mida andmehaldusega tegelevad isikud võtavad selleks, et tagada mittediskrimineeriv juurdepääs andmetele ja käesoleva direktiivi nõuete järgimine.

Liikmesriik võib nimetada käesoleva direktiivi artikli [...] 42 lõike 2 punktis d osutatud järelevalveametniku või -asutused, kes täidavad käesolevas lõikes sätestatud kohustusi.

5. Lõpptarbijalt ei võeta lisatasu tema andmetele juurdepääsu eest ega tema andmete kättesaadavaks tegemise taotluse eest.

Liikmesriikide ülesanne on kehtestada asjakohased tasud õigustatud isikute juurdepääsuks andmetele.

Liikmesriik [...] tagab, et andmeteenuseid osutavate reguleeritud üksuste nõutavad tasud on mõistlikud ja nõuetekohaselt põhjendatud.

Koostalitlusvõime nõuded ja teabele juurdepääsu kord maagaasiturul

1. Et edendada maagaasi jaemüügiturul konkurentsi ja mitte tekitada õigustatud isikutele liigseid halduskulusid, aitavad liikmesriigid saavutada liidus energiateenuste täielikku koostalitlusvõimet.
2. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu koostalitlusvõime nõuded ning artikli 21 lõikes 1 osutatud andmetele mittediskrimineeriva ja läbipaistva juurdepääsu korra. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas määruse (EL) nr 182/2011 artiklis 4 osutatud nõuandemenetlusega.
3. Liikmesriigid tagavad, et maagaasiettevõtjad kohaldaksid lõikes 2 osutatud koostalitlusvõime nõudeid ja andmetele juurdepääsu korda. Nimetatud nõuded ja kord peavad tuginema liikmesriikide olemasolevatele tavadele.

Ühtsed kontaktpunktid

Liikmesriigid tagavad ühtsete kontaktpunktide loomise, et tarbijad saaksid kogu vajaliku teabe oma õiguste, kohalduva õiguse ja nende käsutuses olevate vaidluste lahendamise mehhanismide kohta. Ühtsed kontaktpunktid võivad kuuluda üldiste tarbijainfopunktide alla ja võivad olla sama üksused nagu elektrienergia ühtsed kontaktpunktid, millele on osutatud direktiivi 2019/944/EL [elektrienergia siseturu ühiste normide kohta] artiklis 26.

Õigus vaidluste kohtuvälisele lahendamisele

1. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel on käesolevas direktiivis sätestatud õiguste ja kohustustega seotud vaidluste lahendamiseks juurdepääs lihtsale, õiglasele, **mõistlikule**, läbipaistvale, sõltumatule, **kulutõhusale** ja tulemuslikule vaidluste kohtuvälisele lahendamisele sõltumatu mehhanismi, näiteks energiaombudsmani või tarbijakaitseorgani kaudu, või reguleeriva asutuse kaudu. Kui lõpptarbijal on tarbija Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/11/EL⁽²³⁾ tähenduses, peab vaidluste kohtuväline lahendamise mehhanism vastama kõnealuses direktiivis sätestatud kvaliteedinõuetele ja nägema ette, kui olukord seda tingib, kulude ja kahju hüvitamise süsteemi.
2. Vajaduse korral tagavad liikmesriigid, et vaidluste kohtuvälise lahendamise üksused teevad koostööd, et võimaldada lihtsat, õiglast, läbipaistvat, sõltumatut, tõhusat ja tulemuslikku vaidluste kohtuvälist lahendamist kõikide vaidluste korral, mis on tingitud toodetest või teenustest, mis on seotud või kuuluvad ühte paketti käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluva toote või teenusega.
3. Gaasiettevõtjate osalemine kodutarbijatele suunatud vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismis on kohustuslik, välja arvatud juhul, kui liikmesriik tõendab komisjonile, et muud mehhanismid on sama tulemuslikud.

[.../Kaitsetumate tarbijate kaitse ja viimasena vastutavad tarnijad

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et kaitsta lõpptarbijaid, ning tagavad eelkõige kaitsetumate tarbijate piisava kaitse. Selles kontekstis määratleb iga liikmesriik kaitsetumate tarbijate mõiste, milles võidakse osutada energiaostuvõimetusele. [...] **Kriteeriumid kaitsetuma tarbija mõiste määratlemiseks võivad hõlmata sissetuleku tasemeid, energiakulude osakaalu netosissetulekus, kodude energiatõhusust, kriitilist sõltuvust gaasiseadmetest tervislikel põhjustel, vanust või muid kriteeriume.** Kaitsetumate [...] **tarbijate** kaitsmise meetmed võivad muu hulgas sisaldada [...] keeldu selliseid tarbijaid kriitilistel aegadel gaasivõrgust välja lülitada.
2. Eelkõige võtavad liikmesriigid asjakohaseid meetmeid, et kaitsta maagaasi- või vesinikuvõrguga ühendatud ääremaade lõpptarbijaid. Liikmesriigid võivad määrata viimasena vastutava tarnija kodutarbijatele, ja kui nad peavad seda asjakohaseks, väikestele **ja mikroettevõtjatele**, kes on ühendatud **maagaasi- või vesinikuvõrguga.** Liikmesriigid tagavad [...] tarbijakaitse kõrge taseme, eriti seoses lepingutingimuste läbipaistvuse ning **konkurentsivõimeliste, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate hindade**, üldise teabe ning vaidluste lahendamise mehhanismidega.

IV peatükk

Kolmandate isikute juurdepääs taristule

I JAGU

JUURDEPÄÄS MAAGAASITARISTULE

Artikkel 26

Taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside turulepääs

Liikmesriigid võimaldavad taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside juurdepääsu turule ja taristule, olenemata sellest, kas taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tootmisrajatised on ühendatud jaotus- või ülekandevõrku.

Kolmandate isikute juurdepääs maagaasi jaotus- ja ülekandevõrgule ning veeldatud maagaasi terminalidele

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse ülekande- ja jaotussüsteemidele ning maagaasi veeldusjaamadele kolmandate isikute juurdepääsu süsteemi, mis põhineb kõigile tarbijatele, sealhulgas tarneettevõtjatele kohaldatavatel avaldatud tariifidel ning mida kohaldatakse objektiivselt ja võrgukasutajate vahel vahet tegemata. Liikmesriigid tagavad, et artiklis 70 osutatud reguleeriv asutus kiidab nimetatud tariifid või nende arvutamise aluseks oleva metoodika heaks enne nende jõustumist vastavalt artiklile 72 ning et need tariifid – ja metoodika, kui heaks kiidetakse üksnes metoodika, – avaldatakse enne nende jõustumist. Tariifseid allahindlusi **võib** teha ainult juhul, kui see on ette nähtud liidu õigusaktidega.
2. **Ülekandesüsteemi halduritel peab olema juurdepääs teiste ülekandesüsteemi haldurite võrkudele, kui see on vajalik nende ülesannete, sealhulgas piiriülese ülekandega seotud ülesannete täitmiseks.**
3. Käesoleva direktiivi sätteid ei takista taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside pikaajaliste lepingute sõlmimist niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus liidu konkurentsioigusega ning aitavad kaasa süsinikuheite vähendamisele. Pikaajalisi lepinguid sellise fossiilgaasi tarnimiseks, mida kasutatakse ilma kasvuhoonegaase oluliselt vähendava tehnoloogiata, ei sõlmita kauemaks kui 2049. aasta lõpuni.
4. Käesolevat artiklit kohaldatakse ka jaotusvõrke haldavate kodanike energiakogukondade suhtes.

Juurdepääs maagaasi tootmisetapi torustikule

1. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, tagamaks et maagaasiettevõtjatel ja vabatarbijatel oleks käesoleva artikli kohaselt nende asukohast olenemata juurdepääs tootmisetapi torustikule, sealhulgas juurdepääsuga seotud tehnilisi teenuseid osutavatele rajatistele, välja arvatud need võrgu osad ja rajatised, mida kasutatakse gaasimaardlates kohapeal toimivas tootmises. Meetmetest teatatakse komisjonile artiklis 88 sätestatud korras.
2. Liikmesriigid otsustavad lõikes 1 nimetatud juurdepääsu tingimused kooskõlas asjakohaste õigusaktidega. Liikmesriigid püüavad tagada õiglase ja avatud juurdepääsu, saavutada konkurentsivõimelise maagaasituru rajamise ja vältida turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, võttes arvesse varustuskindlust ja tarnete korrapärasust, olemasolevat või reaalselt saavutatavat tootmisvõimsust ning keskkonnakaitset. Arvesse võib võtta järgmisi vajadusi :

- a) vajadus keelata juurdepääs, kui tehnilisi nõudeid ei ole võimalik mõistlikul viisil täita;
 - b) vajadus vältida raskusi, mida ei ole võimalik mõistlikul viisil ületada ning mis võivad ohustada süsivesinike praeguse ja planeeritava tootmise tõhusust, sealhulgas vähese rentaablusega maardlates;
 - c) vajadus arvestada tootmisetapi torustiku omaniku või halduri nõuetekohaselt põhjendatud mõistliku vajadusega gaasi transportimiseks ja töötlemiseks ning kõigi teiste tootmisetapi torustiku või sellega seotud töötlus- või käitlusrajatiste kasutajate huvidega, keda see võib mõjutada; ning
 - d) vajadus kohaldada tootmiseks ja tootmisetappide arendamiseks lubade andmisel liikmesriigi seadusi ja haldusmenetlusi kooskõlas liidu õigusega.
3. Liikmesriigid tagavad vaidluste lahendamise korra ja osalistest sõltumatu asutuse, kellel on juurdepääs asjakohasele teabele, et lahendada kiiresti tootmisetapi torustikule juurdepääsuga seotud vaidlused, võttes arvesse lõikes 2 esitatud kriteeriume ja nende võrkude kasutamist käsitlevatel läbirääkimistel osalejate võimalikku arvu.

4. Piiriülesed vaidlused lahendatakse selles liikmesriigis kehtiva vaidluste lahendamise korra kohaselt, kelle jurisdiktsiooni jääb tootmisetapi torustik, millele ei võimaldata juurdepääsu. Kui piiriüleste vaidluste korral jääb asjaomane torustik rohkem kui ühe liikmesriigi jurisdiktsiooni, konsulteerivad need liikmesriigid omavahel, et tagada käesoleva direktiivi järjekindel kohaldamine. Kui tootmisetapi torustik saab alguse kolmandast riigist ja on ühendatud vähemalt ühe liikmesriigiga, siis asjaomased liikmesriigid konsulteerivad üksteisega ning liikmesriik, kus asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt, konsulteerib asjaomase kolmanda riigiga, kust tootmisetapi torustik alguse saab, et tagada asjaomase võrgu suhtes käesoleva direktiivi järjekindel kohaldamine liikmesriikide territooriumil.

Juurdepääs maagaasi hoiustamisele

1. Selleks et korraldada juurdepääsu gaasihoidlatele ja torujuhtmete pakatile, kui see on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et võimaldada tarbijate varustamisel tõhusat juurdepääsu võrgule, ning samuti selleks, et korraldada juurdepääsu abiteenustele, võivad liikmesriigid toimida kas ühe või mõlema lõigetes 3 ja 4 käsitletud menetluse kohaselt. Neid menetlusi rakendatakse objektiivsete, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel.

Käesoleva artikli kohasele hoiustamisele juurdepääsu menetluse valimisel võtavad liikmesriigid arvesse määruse (EL) 2017/1938 artikli 7 kohaselt tehtud ühiste ja riiklike riskihindamiste tulemusi.

Reguleerivad asutused sõnastavad ja avaldavad kriteeriumid, mille alusel määratakse kindlaks gaasihoidlatele ja torujuhtmete pakatile kohaldatav juurdepääsu kord. Nad avalikustavad või kohustavad gaasihoidlate ja ülekandesüsteemide haldureid avalikustama, milliseid gaasihoidlaid või nende osi või torujuhtmete pakette lõigetes 3 ja 4 osutatud erinevate menetluste kohaselt pakutakse.

2. Lõiget 1 ei kohaldata abiteenuste ja ajutise hoiustamise suhtes, mis on seotud maagaasi veeldusjaamadega ning on vajalikud taasgaasistamisel ja seejärel gaasi ülekandesüsteemi toimetamisel.
3. Läbirääkimistel põhineva juurdepääsu korral võtavad reguleerivad asutused vajalikud meetmed, et ühendatud võrgu territooriumil või sellest väljaspool paiknevad ettevõtjad ja vabatarbijad võiksid pidada läbirääkimisi gaasihoidlatele ja torujuhtmete pakatile juurdepääsu saamiseks, kui see on tehniliselt ja/või majanduslikult vajalik, et võimaldada tõhusat juurdepääsu võrgule ning samuti selleks, et korraldada juurdepääsu muudele abiteenustele. Läbirääkimiste pidamisel gaasihoidlatele, torujuhtmete pakatile ja teistele abiteenustele juurdepääsu saamiseks peavad osalised toimima heauskselt.

Gaasihoidlate, torujuhtmete paketi ja muude abiteenuste kasutamise lepingute üle peetakse läbirääkimisi asjaomase hoidlate halduriga. Reguleerivad asutused nõuavad, et hoidlate haldurid ja maagaasiettevõtjad avaldaksid oma põhilised gaasihoidlate, torujuhtmete paketi ja abiteenuste kasutamist käsitlevad kaubandustingimused kord aastas.

Kõnealuste tingimuste väljatöötamisel konsulteerivad hoidlate haldurid võrgukasutajatega.

4. Reguleeritud juurdepääsu korral võtavad reguleerivad asutused vajalikke meetmeid, et anda ühendatud võrgu territooriumil või sellest väljaspool paiknevatele maagaasiettevõtjatele ja vabatarbijatele niisugune juurdepääsuõigus gaasihoidlatele, torujuhtmete pakatile ja muudele abiteenustele, mis põhineb avaldatud tariifidel või muudel nende gaasihoidlate ja torujuhtmete kasutamise tingimustel ja kohustustel, kui see on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et võimaldada tõhusat juurdepääsu võrgule ning samuti selleks, et korraldada juurdepääsu muudele abiteenustele. Reguleerivad asutused konsulteerivad võrgukasutajatega kõnealuste tariifide või tariifide arvestamise metoodika väljatöötamisel. Vabatarbijatele võib anda juurdepääsuõiguse selle kaudu, et neil võimaldatakse sõlmida tarnelepinguid konkureerivate ettevõtjatega, kes ei ole võrgu või sidusettevõtte omanikud või haldurid.

Maagaasi otsetorud

1. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et:
 - a) vabatarbija territooriumil asutatud ettevõtja tarniks neile gaasi otsetoru kaudu ning
 - b) kõik sellised oma territooriumil asuvad tarbijad saaksid maagaasiettevõtjalt gaasi vastu võtta otsetoru kaudu.
2. Kui otsetorude ehitamiseks ja kasutamiseks on vaja luba, näiteks tegevusluba, luba, kontsessioon, nõusolek või heakskiit, sätestavad liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused kriteeriumid, mille alusel antakse luba selliste otsetorude ehitamiseks või kasutamiseks nende territooriumil. Need kriteeriumid peavad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad.
3. Liikmesriigid võivad otsetoru ehitamiseks anda loa, mis sõltub kas võrgule juurdepääsust keeldumisest artikli 34 alusel või vaidluste lahendamise menetluse algatamisest vastavalt artiklile 73.

II JAGU

JUURDEPÄÄS VESINIKUTARISTULE

Artikkel 31

Kolmandate isikute juurdepääs vesinikuvõrkudele

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks vesinikuvõrkudele; selline süsteem põhineb avaldatud tariifidel ning seda kohaldatakse objektiivselt ja vesinikuvõrgu kasutajate vahel vahet tegemata.
2. Liikmesriigid tagavad, et artiklis 70 osutatud reguleeriv asutus kiidab nimetatud tariifid või nende arvutamise aluseks oleva metoodika heaks enne nende jõustumist vastavalt artiklile 72 ning et need tariifid – ja metoodika, kui heaks kiidetakse üksnes metoodika, – avaldatakse enne nende jõustumist.
3. Vesinikuvõrgu halduritel peab olema juurdepääs teiste vesinikuvõrgu haldurite võrkudele, kui see on vajalik nende ülesannete, sealhulgas vesiniku piiriülese transpordivõrguga seotud ülesannete täitmiseks.

4. Kuni 31. detsembrini [203[...]**5**] võivad liikmesriigid otsustada lõiget 1 mitte kohaldada. Sellisel juhul tagab liikmesriik, et süsteemi kolmandate isikute läbirääkimistel põhinevaks juurdepääsuks vesinikuvõrkudele rakendatakse vastavalt objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele. Reguleerivad asutused võtavad vajalikud meetmed, et vesinikuvõrgu kasutajad saaksid pidada läbirääkimisi vesinikuvõrkudele juurdepääsu üle **ning tagamaks, et** lepinguosalisel on kohustatud pidama läbirääkimisi vesinikuvõrkudele juurdepääsu üle heas usus.
5. **Lõikes 4 osutatud** läbirääkimistel põhineva juurdepääsu korral annavad reguleerivad asutused vesinikuvõrgu kasutajatele suuniseid selle kohta, kuidas kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu kehtestamine mõjutab kokkulepitud tariife.

Kolmandate isikute juurdepääs vesinikuterminalidele

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse süsteemi kolmandate isikute läbirääkimistel põhinevaks juurdepääsuks vesinikuterminalidele; sellist süsteemi kohaldatakse objektiivselt, läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt ning reguleerivad asutused võtavad vajalikud meetmed, et vesinikuterminalide kasutajad saaksid pidada läbirääkimisi sellistele terminalidele juurdepääsu üle. Lepinguosalised on kohustatud pidama läbirääkimisi juurdepääsu üle heas usus. **Liikmesriigid võivad samuti otsustada kohaldada [...]vesinikuterminalide suhtes kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsu.**
2. Reguleerivad asutused jälgivad kolmandate isikute juurdepääsu tingimusi vesinikuterminalidele ja nende mõju vesinikuturgudele ning võtavad vajaduse korral konkurentsi kaitsmiseks meetmeid juurdepääsu parandamiseks kooskõlas lõikes 1 sätestatud kriteeriumidega.

Juurdepääs vesinikuhooldlale

1. **Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse sellist süsteemi kolmandate isikute juurdepääsuks vesinikuhooldlale ja – kui see on tehniliselt ja majanduslikult vajalik, et pakkuda tõhusat juurdepääsu võrgule tarbijate varustamiseks – juurdepääsuks torujuhtmete pakatile ning abiteenustele juurdepääsu korraldamiseks, mis põhineb läbirääkimistel põhineval juurdepääsul ja mida kohaldatakse objektiivselt, läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt, või et rakendatakse lõike 2 kohast süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks.**
2. **Alates 1. jaanuarist 2036** tagavad liikmesriigid, et rakendatakse süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks vesinikuhooldlale ja – kui see on tehniliselt või majanduslikult vajalik, et pakkuda tõhusat juurdepääsu võrgule tarbijate varustamiseks – **juurdepääsuks torujuhtmete pakatile** ning abiteenustele juurdepääsu korraldamiseks; selline süsteem põhineb avaldatud tariifidel ning seda kohaldatakse objektiivselt ja vesinikuvõrgu kasutajate vahel vahet tegemata. Liikmesriigid tagavad, et kõnealused tariifid või nende arvutamise aluseks olev metoodika on enne nende jõustumist kiidetud heaks reguleeriva asutuse poolt vastavalt artiklile 72.

III JAGU

JUURDEPÄÄSU VÕIMALDAMISEST JA ÜHENDAMISEST KEELDUMINE

Artikkel 34

Juurdepääsu võimaldamisest ja ühendamisest keeldumine

1. **Ülekandesüsteemi haldurid, jaotussüsteemi haldurid** [...]ja vesinikuettevõtjad võivad maagaasi- või vesinikuvõrgule juurdepääsu võimaldamisest või sellesse ühendamisest keelduda, kui neil puudub vajalik võimsus. [...]
2. **Ilma et see piiraks** [...] liikmesriikide ja liidu CO₂ heite vähendamise eesmärgi, peavad liikmesriigid võtma asjakohaseid meetmeid, tagamaks, et **ülekandesüsteemi haldur, jaotussüsteemi haldur** [...] või vesinikuettevõtja, kes on võimsuse või ühenduse puudumise tõttu maagaasi- või vesinikusüsteemile juurdepääsust või sellesse ühendamisest keeldunud, teeks vajalikud parandused, kui need on majanduslikult otstarbekad või kui võimalik tarbija on nõus nende eest maksma.
3. Taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside süsteemile juurdepääsu võimaldamisest võib keelduda üksnes vastavalt [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artiklitele 18 ja 33.

4. Erandina lõigetest 1[...]-3 võib liikmesriik ette näha süsteemi, mille puhul ülekandesüsteemi halduritel ja jaotussüsteemi halduritel on lubatud keelduda maagaasivõrgu kasutajatele juurdepääsu võimaldamisest või nende ühendamisest või nad lahti ühendada, eelkõige selleks, et tagada määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärgi täitmine, kui:
- a. artikli 51 kohases võrgu arengukavas [...] nähakse ette ülekandesüsteemi või selle asjaomaste osade kasutuselt kõrvaldamine või;
 - b. asjaomane riiklik asutus on heaks kiitnud jaotusvõrgu või selle asjaomaste osade [...]kasutuselt kõrvaldamise.

Liikmesriigid, kes lubavad käesoleva lõike kohaselt keelduda võrgu kasutajatele juurdepääsu võimaldamisest või nende ühendamisest või nad lahti ühendada, [...] tagavad, et seda tehakse riikliku reguleeriva asutuse poolt [...] määratletud objektiivsete, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel, võttes arvesse asjaomaseid huvisid. Liikmesriigid võtavad piisavad meetmed, et kaitsta võrgu kasutajaid vastavalt artiklile 11a, kui nad lubavad lahtiühendamist.

5. Käesoleva artikli kohast mis tahes [...] keeldumist juurdepääsu võimaldamisest või ühendamisest või mis tahes lahtiühendamist tuleb nõuetekohaselt põhjendada.

V peatükk

Maagaasi ülekandesüsteemi haldurite, hoidlate haldurite ja maagaasi veeldusjaamade haldurite suhtes kohaldatavad eeskirjad

Artikkel 35

Ülekandesüsteemi, hoidlate või maagaasi veeldusjaamade haldurite ülesanded

1. Iga ülekandesüsteemi, hoidlate või maagaasi veeldusjaamade haldur peab:
 - a) kasutama, hooldama ja arendama majandustingimustele vastavalt turvalisi, töökindlaid ja tõhusaid ülekandevõrku, hoidlat ja/või maagaasi veeldusjaamu, et kindlustada avatud turg, võttes nõuetekohaselt arvesse keskkonnakaitset ja [määruses (EL) 2022/ ... (metaanimäärus)] sätestatud kohustusi, ning tagama piisavad vahendid teenuse osutamise kohustuse täitmiseks;
 - b) vältima vahetegemist võrgukasutajate või kasutajarühmade vahel, eriti sidusettevõtjate eelistamist;
 - c) andma kõigile teistele ülekandesüsteemi halduritele, hoidlate halduritele, maagaasi veeldusjaamade halduritele või jaotussüsteemi halduritele küllaldast teavet, et tagada maagaasi transport ja hoiustamine kooskõlas ühendatud võrkude turvalise ja tõhusa kasutamisega;
 - d) andma võrgukasutajatele võrgule tõhusaks juurepääsuks vajalikku teavet.

2. Iga ülekandesüsteemi haldur loob piisava piiriülese võimsuse, et integreerida üleeuroopaline ülekandetaristu, mis rahuldab kõik majanduslikult mõistlikud ja tehniliselt teostatavad võimsusvajadused ning võtab arvesse gaasi varustuskindlust.
3. Ülekandesüsteemi haldurid teevad koostööd jaotussüsteemi halduritega nende võrku ühendatud turuosaliste tõhusaks osalemiseks jae- ja hulgimüügiturgudel ning tasakaalustamisturgudel.
4. Ülekandesüsteemi haldurid tagavad oma rajatistes gaasi kvaliteedi tõhusa juhtimise kooskõlas kehtivate gaasi kvaliteedi standarditega.
5. Ülekandesüsteemi haldurite vastuvõetavad gaasiülekandesüsteemi tasakaalustamise eeskirjad peavad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, mille alusel nõutakse nende võrkude kasutajatelt tasu energia tasakaalustamata tarvitamise eest. Ülekandesüsteemi haldurite teenuste osutamise tingimused, sealhulgas eeskirjad ja tariifid, kehtestatakse artikli 72 lõike 7 kohase metoodika alusel mittediskrimineerival ja kulusid kajastaval viisil, ning need avaldatakse.
6. Reguleerivad asutused, kui liikmesriigid on nii sätestanud, või liikmesriigid võivad nõuda ülekandesüsteemi halduritelt ülekandesüsteemi hooldamise ja arendamise, sealhulgas gaasivõrkude vastastikuse ühendamise võimsuse miinimumstandardite järgimist.

7. Liikmesriigid võivad ette näha, et üks või mitu lõikes 1 loetletud ülesannetest määratakse täitmiseks ülekandesüsteemi haldurile, kelle oma ei ole ülekandevõrk, mille suhtes tuleks asjaomaseid kohustusi muidu kohaldada. Ülekandesüsteemi haldur, kellele on ülesanded määratud, peab olema sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu süsteemihalduri või sõltumatu ülekandesüsteemi halduri mudeli kohaselt, ning ta peab vastama artiklis 54 sätestatud nõuetele, kuid ta ei pea olema selle ülekandevõrgu omanik, mille eest ta vastutab.
8. [...] Ülekandesüsteemi haldur, **kes on ülekandesüsteemi omanik**, peab vastama IX peatükis sätestatud nõuetele ja olema sertifitseeritud vastavalt artiklile [...] **65**. See ei piira selliste ülekandesüsteemi haldurite, kes on sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu süsteemihalduri või sõltumatu ülekandesüsteemi halduri kohaselt, võimalust omal algatusel ja oma järelevalve all delegeerida teatavaid ülesandeid teistele ülekandesüsteemi halduritele, kes on sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu süsteemihalduri või sõltumatu ülekandesüsteemi halduri mudeli kohaselt, kui kõnealune ülesannete delegeerimine ei ohusta delegeeriva ülekandesüsteemi halduri tegeliku ja sõltumatu otsustamise õigusi.

9. Maagaasi veeldusjaamade, **ülekandesüsteemi** ja hoidlate haldurid teevad ühe liikmesriigi piires ja piirkondlikult koostööd, et tagada rajatiste võimsuse kõige tõhusam kasutamine ja koostoime nende rajatiste vahel, võttes arvesse süsteemi terviklikkust ja toimimist **ning vältides piirangute tekitamist maagaasi veeldusjaamade ja hoidlate käitamisel.**
- 10 Ülekandesüsteemi haldurid hangivad oma ülesannete täitmiseks vajalikke energiakandjaid läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise korra alusel.

Ülekandesüsteemi omanike ja ülekandesüsteemi haldurite konfidentsiaalsusnõuded

1. Ilma et see piiraks artikli 68 kohaldamist või muude teabe avalikustamist nõudvate seaduslike kohustuste täitmist, peab iga ülekandevõrgu, hoidlate või maagaasi veeldusjaamade haldur ning ülekandesüsteemi omanik säilitama oma äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja takistama oma tegevuse kohta käiva, äriliselt kasuliku teabe diskrimineerivat avalikustamist. Eelkõige ei tohi ta avalikustada mis tahes tundlikku äriteavet äriühingu ülejäänud osalistele, **kes ei ole ülekande- või jaotussüsteemi haldurid või vesinikuvõrgu haldurid**, kui see ei ole vajalik äritehingu tegemiseks. Selleks et tagada teabe eristamise eeskirjade täielik järgimine, tagavad liikmesriigid, et ülekandesüsteemi omanik, sealhulgas jaotussüsteemi haldur ühendhalduri puhul, ja äriühingu ülejäänud osalised, **kes ei ole ülekande- või jaotussüsteemi haldurid või vesinikuvõrgu haldurid**, ei kasuta ühisteenuseid, nt ühiseid õigusteenuseid, välja arvatud üksnes haldus- või infotehnoloogiaalased teenused.

2. Ülekandesüsteemi, hoidlate või maagaasi veeldusjaamade haldurid ei tohi sidusettevõtjate kaudu maagaasi müümisel ega ostmisel kuritarvitada tundlikku äriteavet, mida nad on saanud kolmandatelt isikutelt võrgule juurdepääsu korraldamisel või pidades läbirääkimisi selle saamiseks.
3. Tõhusaks konkurentsiks ja turu tõhusaks toimimiseks vajalik teave avalikustatakse. See kohustus ei piira tundliku äriteabe kaitset.

Õigus teha otsuseid [...] taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tootmisraajatiste ülekandesüsteemi ühendamise kohta

1. Ülekandesüsteemi haldurid peavad kehtestama ja avaldama selged ja tõhusad menetlused [...] taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tootmisraajatiste mittediskrimineerivaks ülekandesüsteemi ühendamiseks. Nimetatud menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivatele asutustele.

[...]

Volitused teha otsuseid ülekandesüsteemi ja vesinikuvõrku ühendamise kohta

1. Ülekandesüsteemi haldurid ja vesinikuvõrgu haldurid peavad kehtestama ja avaldama selged ja tõhusad menetlused maagaasi- ja vesinikuhooldlate, veeldatud maagaasi taasgaasistamisrajatiste, vesinikuterminalide ja tööstustarbijate mittediskrimineerivaks ülekandesüsteemi ja vesinikuvõrku ühendamiseks ning asjaomased tariifid. Menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivale asutusele.
2. Ülekandesüsteemi haldurid ja vesinikuvõrgu haldurid ei tohi keelduda uue maagaasi- või vesinikuhooldla, veeldatud maagaasi taasgaasistamisrajatise, vesinikuterminali või tööstustarbija võrku ühendamisest põhjendusega, et tulevikus võivad võrgu kasutatavad võimsused olla piiratud või et vajaliku võimsuse suurendamisega seoses tekivad lisakulud. Ülekandesüsteemi haldur ja vesinikuvõrgu haldur peavad uue ühenduse jaoks tagama piisava sisse- ja väljavooluvõimsuse.

VI peatükk

Maagaasi jaotussüsteemi haldurid

Artikkel 39

Jaotussüsteemi haldurite määramine

Liikmesriigid määravad või nõuavad, et maagaasiettevõtjad, kellele kuuluvad jaotussüsteemid, määraksid kas ühe või mitu jaotussüsteemi haldurit ajavahemikuks, mille liikmesriigid kehtestavad olenevalt tõhususest ja majandusliku tasakaalu näitajatest, ning tagavad, et need haldurid tegutseksid vastavalt artiklitele 40, 42 ja 43.

Jaotussüsteemi haldurite ülesanded

1. Iga jaotussüsteemi haldur peab vastutama selle eest, et tagatakse süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust gaasi jaotamise järele ning et tema piirkonnas kasutatakse, hooldatakse ja arendatakse majandustingimustele vastavalt turvalist, töökindlat ja tõhusat võrku **või kõrvaldatakse võrk kasutuselt**, võttes nõuetekohaselt arvesse keskkonnakaitset, [määruses (EL) 2022/ ... (metaanimäärus)] sätestatud kohustusi ja energiatõhusust.
2. Kui reguleerivad asutused nii otsustavad, võivad jaotussüsteemi haldurid vastutada tõhusa gaasikvaliteedi juhtimise tagamise eest oma rajatistes kooskõlas kehtivate gaasi kvaliteedi standarditega, kui see on vajalik süsteemi haldamiseks seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside võrku juhtimisega.
3. Jaotussüsteemi haldur ei tohi kunagi teha vahet võrgukasutajate või kasutajarühmade vahel ega eelistada sidusettevõtjaid.
4. Iga jaotussüsteemi haldur annab mis tahes teisele jaotussüsteemi ja/või ülekandesüsteemi ja/või maagaasi veeldusjaama ja/või hoidlate haldurile küllaldast teavet, et tagada maagaasi transport ja hoiustamine kooskõlas ühendatud võrgu turvalise ja tõhusa kasutamisega.

5. Iga jaotussüsteemi haldur annab võrgukasutajatele võrgule tõhusaks juurdepääsuks, sealhulgas kasutamiseks vajalikku teavet.
6. Kui jaotussüsteemi haldur vastutab gaasi jaotussüsteemi tasakaalustamise eest, peavad tema vastuvõetud sellealased eeskirjad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, mille alusel nõutakse nende võrkude kasutajatelt tasu energia tasakaalustamata tarvitamise eest. Jaotussüsteemi haldurite teenuste osutamise tingimused, sealhulgas eeskirjad ja tariifid, kehtestatakse artikli 72 lõike 7 kohase metoodika alusel mittediskrimineerival ja kulusid kajastaval viisil, ning need avaldatakse.
7. Jaotussüsteemi haldurid teevad koostööd ülekandesüsteemi halduritega, et tagada nende [...]taristusse ühendatud turuosaliste tõhus osalemine jae-, hulgi- ja tasakaalustamisturgudel sisend-väljund-süsteemis, kuhu jaotusvõrk kuulub.

[...]

[...]

Artikkel 41

Õigus teha otsuseid [...] taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tootmisrajatiste jaotussüsteemi ühendamise kohta

Reguleerivad asutused **nõuavad**, [...] et jaotussüsteemi haldur avaldaks läbipaistvad ja tõhusad menetlused [...] taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside tootmisrajatiste mittediskrimineerivaks ühendamiseks. Nimetatud menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivatele asutustele.

(Üle toodud artiklist 40)[...]

Jaotussüsteemi haldurite sõltumatuse tagamine

1. Kui jaotussüsteemi haldur moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, peab ta olema vähemalt õigusliku vormi poolest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatu muust gaasijaotusega mitteseotud tegevusest. See nõue ei tähenda kohustust eraldada jaotussüsteemi vara vertikaalselt integreeritud ettevõtja omandist.
2. Lisaks lõikes 1 nimetatud nõuetele peab vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaks olev jaotussüsteemi haldur olema sõltumatu nii organisatsiooniliselt kui ka otsuste tegemises muust gaasijaotusega mitteseotud tegevusest. Selleks peab ta vastama järgmistele miinimumnõuetele:
 - a) jaotussüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud ei tohi olla tegevad vertikaalselt integreeritud maagaasiettevõtja äriühingustruktuuris, mis kas otseselt või kaudselt vastutab gaaside tootmise, ülekande, transpordi[...] ja tarnimise igapäevase juhtimise eest;
 - b) tuleb võtta vajalikud meetmed jaotussüsteemi halduri juhtimise eest vastutavate isikute kutsehuvidega arvestamiseks nii, et neil oleks võimalik tegutseda iseseisvalt;

- c) jaotussüsteemi halduril on tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on sõltumatud integreeritud maagaasiettevõtjast nii hallatavate ja hooldatavate varade kui ka võrgu arendamise suhtes; nende ülesannete täitmiseks peavad jaotussüsteemi halduri käsutuses olema vajalikud ressursid, sealhulgas inim-, tehnilised, rahalised ja füüsilised ressursid; see ei tohi takistada vajalike kooskõlastusmehhanismide toimimist, mis tagavad ematettevõtja õiguste kaitse seoses majandusliku ja juhtimisalase järelevalvega tütarettevõtja rentaablu üle, mida teostatakse kaudselt vastavalt artikli 72 lõikele 7; eelkõige peab see võimaldama ematettevõtjal kiita heaks jaotussüsteemi halduri iga-aastast eelarvet või mis tahes samaväärset dokumenti ning määrata kindlaks oma tütarettevõtja võlgade ülempiiri; see ei tohi võimaldada ematettevõtjal sekkuda tütarettevõtja igapäevategevusse ega konkreetsetesse jaotusliinide ehitamise ega uuendamisega seotud otsustesse, mis ei ületa heakskiidetud rahastamiskava ega muude samaväärsete dokumentide tingimusi;
- d) jaotussüsteemi haldur peab kehtestama nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ning tagab, et järelevalve selle täitmise üle oleks piisavalt range; nõuetele vastavuse programmis sätestatakse kõnealuse eesmärgi saavutamiseks töötajatele konkreetsed kohustused; nõuetele vastavuse programmi eest vastutav isik või organ (jaotussüsteemi halduri järelevalveametnik) esitab võetud meetmete aastaaruande artikli 70 lõikes 1 osutatud reguleerivale asutusele ning see avaldatakse; jaotussüsteemi halduri järelevalveametnik on täiesti sõltumatu ning tal on juurdepääs kõikidele oma ülesande täitmiseks vajalikele jaotussüsteemi halduri ja tema sidusettevõtjate andmetele.

3. Kui jaotussüsteemi haldur moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, tagab liikmesriik, et tema tegevust jälgiksid reguleerivad asutused või muud pädevad organid, et ta ei kasutaks oma vertikaalset integreeritust konkurentsi moonutamiseks. Eelkõige ei tohi vertikaalselt integreeritud jaotussüsteemi haldurid oma suhtlemise ja kaubamärkidega tekitada segadust seoses vertikaalselt integreeritud ettevõtja tarneharu eraldiseisvusega.
4. Liikmesriigid võivad otsustada, et lõikeid 1, 2 ja 3 ei kohaldata integreeritud maagaasiettevõtjate suhtes, kes teenindavad vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat.

Artikkel 43

Jaotussüsteemi halduritele esitatavad konfidentsiaalsusnõuded

1. Ilma et see piiraks artikli 68 kohaldamist või muude teabe avalikustamist nõudvate seaduslike kohustuste täitmist, peab iga jaotussüsteemi haldur säilitama oma äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja takistama oma tegevuse kohta käiva, äriliselt kasuliku teabe diskrimineerivat kasutamist.
2. Jaotussüsteemi haldurid ei tohi maagaasi müümisel ega ostmisel sidusettevõtjate poolt kuritarvitada tundlikku äriteavet, mida nad on saanud kolmandatelt isikutelt võrgule juurdepääsu korraldamisel või pidades läbirääkimisi selle saamiseks.

Maagaasi suletud jaotusvõrgud

1. Piiramata lõike 4 kohaldamist, võivad liikmesriigid sätestada, et reguleerivad asutused või teised pädevad asutused liigitavad võrgu, mis jaotab maagaasi geograafiliselt piiratud tootmiskoha, ärirajatise või ühisteenuste koha piires ega varusta kodutarbijaid, suletud jaotusvõrguks, kui:
 - a) konkreetsetel tehnilistel või ohutusega seotud põhjustel on selle võrgu kasutajate tegevus või tootmisprotsess ühendatud või
 - b) kõnealune võrk jagab maagaasi peamiselt võrgu omanikule või haldurile või nende sidusettevõtjatele.
2. Liikmesriigid võivad sätestada, et reguleerivad asutused annavad maagaasi suletud jaotusvõrgu haldurile vabastuse artikli 27 lõikest 1 tulenevast nõudest saada tariifidele või nende arvestamise aluseks olevale metoodikale enne nende jõustumist heakskiit vastavalt artiklile 72.

3. Lõike 2 alusel vabastuse andmise korral vaadatakse kohaldatavad tariifid või nende arvutamise aluseks olev metoodika läbi ja kiidetakse artikli 72 kohaselt heaks maagaasi suletud jaotusvõrgu kasutaja taotluse alusel.
4. Kui võrku kasutavad aeg-ajalt vähesed kodumajapidamised, kes on jaotusvõrgu omanikuga töösuhtes või sarnases suhtes ning kes asuvad suletud jaotusvõrgu teeninduspiirkonnas, ei välista see lõike 2 alusel vabastuse andmist.
5. Suletud jaotusvõrke käsitatakse käesoleva direktiivi tähenduses jaotusvõrkudena.

Artikkel 45

Ühendatud ettevõtja

Artikli 42 lõige 1 ei takista ülekandesüsteemi, maagaasi veeldusjaama, gaasihoidla ja jaotussüsteemi ühendhalduri tegevust tingimusel, et kõnealune haldur vastab artikli 54 lõikes 1 või artiklites 55 ja 56 või IX peatükis sätestatud nõuetele.

VII PEATÜKK

Spetsiaalsete vesinikuvõrkude suhtes kohaldatavad eeskirjad

Artikkel 46

Vesinikuvõrgu, -hoidla ja -terminali halduri ülesanded

1. Kõik vesinikuvõrgu, -hoidla ja -terminali haldurid peavad vastutama selle eest, et:
 - a) kasutatakse, hooldatakse ja arendatakse majandustingimustele vastavalt turvalist ja töökindlat vesiniku transportimise või hoiustamise taristut, võttes nõuetekohaselt arvesse keskkonda ning tehes tihedat koostööd ühendatud ja naabruses asuvate vesinikuvõrkude halduritega;
 - b) tagatakse vesinikusüsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust vesiniku transpordi ja hoiustamise järele;
 - c) tagatakse oma kohustuste täitmiseks kohased vahendid;
 - d) antakse võrguga ühendatud kõikide teiste võrkude või süsteemide halduritele piisavat teavet, et tagada turvaline ja tõhus toimimine, kooskõlastatud areng ning ühendatud võrgu koostalitlusvõime;
 - e) ei tehta vahet **vesinikuvõrgu** kasutajate või kasutajarühmade vahel ega eelistata sidusettevõtjaid; ning

- f) antakse **vesinikuvõrgu** kasutajatele taristule tõhusaks juurdepääsuks vajalikku teavet;
- g) võetakse kõik mõistlikud meetmed, et oma tegevuses vesinikuheidet vältida ja minimeerida, ning viiakse korrapärase ajavahemike järel läbi kõigi halduri vastutusalasse kuuluvate asjakohaste komponentide kontroll vesinikulekke avastamiseks ja kõrvaldamiseks;
- h) pädevatele asutustele esitatakse vesinikulekke avastamise aruanne ja vajaduse korral parandus- või asendusprogramm.

2. [...]Vesinikuvõrgu haldurite **eesmärk on tagada** piiriülene võimsus, et integreerida üleeuroopaline vesinikutaristu, mis rahuldab kõik majanduslikult mõistlikud ja tehniliselt teostatavad võimsusvajadused ning võtab arvesse vesiniku varustuskindlust. **Käesoleva direktiivi artikli 65 ja [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM (2021) 804)] artikli 13 kohasel sertifitseerimisel võivad liikmesriikide pädevad asutused otsustada teha piiriülese võimsuse tagamise ülesandeks ühele vesinikuvõrgu haldurile või piiratud arvule vesinikuvõrgu halduritele.**

3. **Reguleeriv asutus võib otsustada panna** vesinikuvõrgu halduritele **kohustuse** [...]tagada tõhus vesiniku kvaliteedijuhtimine oma võrkudes kooskõlas kehtivate vesiniku kvaliteedi standarditega, kui see on vajalik süsteemi haldamiseks [...].
4. **Vesinikuvõrgu haldurid vastutavad tasakaalustamise eest oma võrkudes alates 1. jaanuarist 2036 või alates varasemast kuupäevast, kui reguleeriv asutus on nii ette näinud. Vesinikuvõrgu haldurite vastuvõetud vesinikuvõrgu tasakaalustamise eeskirjad peavad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, mille alusel nõutakse nende võrkude kasutajatelt tasu energia tasakaalustamata tarvitamise eest.**

Olemasolevad vesinikuvõrgud

1. Liikmesriigid võivad **ette näha, et reguleerivad asutused** võivad teha erandi käesoleva direktiivi artikli 31, 62, 63, [...]64 **või 65 või mitme nimetatud artikli** ning [uuesti sõnastatud gaasimääruse, ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**] artikli 6 ja 47 nõuetest vesinikuvõrkudele, mis kuuluvad vertikaalselt integreeritud ettevõtjale [jõustumise kuupäev]. Erandi kohaldamisala piirdub võrgu läbilaskevõimega, mis on kasutuses [jõustumise kuupäev].
2. Erand [...] kaotab kehtivuse:
 - a) kui vertikaalselt integreeritud ettevõtja esitab reguleerivale asutusele taotluse erandi lõpetamiseks ja reguleeriv asutus kiidab sellise taotluse heaks;
 - b) kui erandist kasu saav vesinikuvõrk on ühendatud teise vesinikuvõrku;

- c) kui erandist kasu saavat vesinikuvõrku või selle võimsust suurendatakse **pikkuse või võimsuse osas rohkem kui [5 %] võrreldes [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäev]; või**
- d) [...] kui reguleeriv asutus jõuab oma otsusega järeldusele, et erandi jätkuv kohaldamine võib takistada konkurentsi või kahjustada vesinikutaristu tõhusat kasutuselevõttu või vesinikuturu arengut liikmesriigis või liidus.

3. Reguleerivad asutused võivad nõuda, et olemasolevate vesinikuvõrkude haldurid esitaksid neile kogu teabe, mis on vajalik nende ülesannete täitmiseks.

Geograafiliselt piiratud vesinikuvõrgud

1. Liikmesriigid võivad ette näha, et reguleerivad asutused võivad [...] teha erandi artiklitest 62 ja 65 vesinikuvõrkude puhul, mis transpordivad vesinikku [...]piiratud arvu väljundpunktideni geograafiliselt piiratud alal[...]. **Erandi kehtivuse ajal peab selline võrk vastama kõigile järgmistele tingimustele:**
 - i. see ei hõlma vesiniku ühendustorusid; [...]
 - ii. sellel ei tohi olla otseühendusi vesinikuhooldlate [...] või vesinikuterminalidega, välja arvatud juhul, kui sellised hooldlad või terminalid on samuti ühendatud vesinikuvõrguga, mille suhtes ei kohaldata käesoleva artikli või artikli 47 kohast erandit;
 - iii. [...]
 - iv. [...] selle peamine eesmärk on vesiniku tarnimine tarbijatele, kes on selle võrguga otse ühendatud.

2. Riiklik reguleeriv asutus võtab vastu otsuse lõike 1 kohase erandi tühistamise kohta, kui ta jõuab järeldusele, et erandi jätkuv kohaldamine võib takistada konkurentsi või kahjustada vesinikutaristu tõhusat kasutuselevõttu või vesinikuturu arengut liikmesriigis või liidus, või kui mõni lõikes 1 loetletud tingimustest ei ole enam täidetud.

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

Vesiniku ühendustorud kolmandate riikidega

1. **Liit sõlmib iga liikmesriikide ja kolmandate riikide vahelise vesiniku ühendustoru kohta enne selle käitamist ELi toimimise lepingu artikli 218 kohase rahvusvahelise kokkuleppe ühendatud kolmanda riigi või kolmandate riikidega; selles kokkuleppes sätestatakse asjaomase vesiniku ühendustoru käitamiseeskirjad, kui see on vajalik selleks, et tagada sidusus ja kooskõla vesinikuvõrkude suhtes kohaldatavate normidega, mis on sätestatud käesolevas direktiivis ja [uuesti sõnastatud gaasimääruses (ettepanek dokumendis COM(2021)804)]. Sellist rahvusvahelist lepingut ei peeta vajalikuks, kui vesiniku ühendustoruga ühendatud või ennast ühendada kavatsev liikmesriik peab artikli 82 kohaselt asjaomase ühendatud kolmanda riigi või asjaomaste ühendatud kolmandate riikidega läbirääkimisi ja sõlmib rahvusvahelise kokkuleppe, milles sätestatakse asjaomase vesiniku ühendustoru käitamiseeskirjad, et tagada sidusus ja kooskõla vesinikuvõrkude suhtes kohaldatavate normidega, mis on sätestatud käesolevas direktiivis ja [uuesti sõnastatud gaasimääruses (ettepanek dokumendis COM(2021)804)].**
- [...]

2. **Lõige 1 ei piira artikli 79 kohaldamist ega mõjuta pädevuste jaotust liidu ja liikmesriikide vahel.**

[...]

3. **Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud eeskirjade täitmise tagamisel võetakse arvesse nende tõhusat kohaldamist liidu territooriumil ja ühendustorude integreeritud olemust.**

[...]

Vesinikuvõrkude, -hoidlate ja -terminalide haldurite konfidentsiaalsusnõuded

1. Ilma et see piiraks teabe avalikustamist nõudvate seadusest tulenevate kohustuste täitmist, peavad kõik vesinikuvõrgu, hoidlate või vesinikuterminali haldurid ning vesinikuvõrgu omanikud säilitama oma äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja takistama oma tegevuse kohta käiva, äriliselt kasuliku teabe diskrimineerivat avalikustamist. Eelkõige juhul, kui vesinikuvõrgu, -hoidla või -terminali haldur või vesinikuvõrgu omanik moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, ei avalda ta tundlikku äriteavet äriühingu ülejäänud osadele, ***kes ei ole ülekande- või jaotussüsteemi haldurid või vesinikuvõrgu haldurid***, välja arvatud juhtudel, kui sellise teabe avaldamine on vajalik äritehingu sooritamiseks.

2. Vesinikuvõrgu, -hoidla või -terminali haldur ei tohi sidusettevõtjate kaudu vesiniku müümisel ega ostmisel kuritarvitada tundlikku äriteavet, mida nad on saanud kolmandatelt isikutelt võrgule juurdepääsu korraldamisel või pidades läbirääkimisi selle saamiseks.
3. Tõhusaks konkurentsiks ja turu tõhusaks toimimiseks vajalik teave avalikustatakse. See kohustus ei piira tundliku äriteabe kaitset.

VIII peatükk

Võrgu integreeritud kavandamine

Artikkel 51

Maagaasi jaoks võrkude arendamine ja volitused teha investeerimisotsuseid

1. Hiljemalt pärast konsulteerimist kõikide asjaomaste sidusrühmadega esitavad kõik ülekandesüsteemi haldurid iga kahe aasta järel asjaomasele reguleerivale asutusele võrgu kümneaastase arengukava, mis põhineb olemasoleval ja prognoositaval nõudlusel ja pakkumisel. Iga liikmesriigi kohta peab olema vähemalt üks võrgu arengukava. Taristuettevõtjad, sealhulgas maagaasi veeldusjaamade haldurid, hoidlate haldurid, jaotussüsteemi haldurid ning vesinikuettevõtjad, kaugküttetaristu käitajad ja elektriettevõtjad peavad jaotussüsteemi halduritele esitama ja vahetama kogu asjakohast teavet, mis on vajalik ühtse kava väljatöötamiseks. Võrgu arengukava sisaldab tõhusaid meetmeid, et tagada maagaasisüsteemi piisav võimsus ja tarnekindlus, eelkõige määruse (EL) 2017/1938 kohaste taristustandardite järgimine. Kümneaastane võrgu arengukava avaldatakse ja tehakse kättesaadavaks veebisaidil.

2. Võrgu kümneaastane arengukava eelkõige:

- a) sisaldab **põhjalikku ja üksikasjalikku teavet** peamise taristu kohta, mida tuleb järgmise kümne aasta jooksul ehitada või uuendada, **võttes arvesse mis tahes taristut, mis on vajalik taastuvallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaasi rajatiste ühendamiseks, ning sealhulgas taristut, mis on välja töötatud [...]vastassuunavoogude võimaldamiseks ülekandevõrku;**
- b) loetleb kõik otsustatud investeeringud ja määrab kindlaks uued investeeringud, mida tuleb teha järgmise kolme aasta jooksul;
- c) sisaldab **põhjalikku ja üksikasjalikku teavet** taristu kohta, mida saab või kavatsetakse kasutusest kõrvaldada; [...]
- d) esitab investeerimis- ja dekomisjoneerimisprojektide ajakava;
- e) põhineb asjaomaste taristuettevõtjate, sealhulgas asjaomaste jaotussüsteemi haldurite vahel välja töötatud, vähemalt **maagaasi ja elektrit hõlmaval ühisel stsenaariumil, Selliste stsenaariumide aluseks on mõistlikud eeldused tootmise, tarnimise, tarbimise ning teiste riikidega toimuva kaubavahetuse arengu kohta;**

- f) peab olema kooskõlas määruse 2017/1938 artikli 7 kohaste ühiste ja riiklike riskihindamiste tulemustega;
- g) peab olema kooskõlas lõimitud riikliku energia- ja kliimakava ja selle ajakohastatud versioonidega ning määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaaruannetega ning toetama määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärki.

3. Võrgu kümneaastase arengukava väljatöötamisel võtab ülekandesüsteemi haldur täielikult arvesse süsteemi laiendamise alternatiivide potentsiaali, näiteks tarbimiskaja kasutamist, samuti eeldatavat tarbimist pärast energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte **ja nõudluse vähendamise eesmärkide** kohaldamist, kaubandust teiste riikidega ja liiduülest võrgu arengukava. **Energiasüsteemi lõimimist silmas pidades** hindab [...] ülekandesüsteemi haldur, kuidas tegeleda võimaluse korral elektri- ja gaasisüsteemides esineva vajadusega, sealhulgas teabega energia salvestamise optimaalse asukoha ja suuruse ning elektri jõul gaasi tootmise kohta.

4. Reguleeriv asutus konsulteerib võrgu kümneaastase arengukava osas selgel ja läbipaistval viisil kõikide tegelike või võimalike võrgukasutajatega. Isikutelt või ettevõtetelt, kes väidavad enda olevat võimalikud võrgukasutajad, võib nõuda oma väite põhjendamist. Reguleeriv asutus avaldab konsulteerimise tulemused, eelkõige võimalikud investeerimisvajadused.
5. Reguleeriv asutus analüüsib, kas võrgu kümneaastane arengukava hõlmab kõiki konsultatsioonide käigus tuvastatud investeerimisvajadusi ja kas see on kooskõlas kõige hiljutisemate Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku (ENTSOG) poolt määruse (EL) 2017/1938 artikli 7 kohaselt tehtud tarne- ja taristuhäirete stsenaariumide liiduüleste simulatsioonide tulemustega ning piirkondlike ja riiklike riskihindamistega ning mittesiduvate kogu liitu hõlmavate võrgu kümneaastaste arengukavadega (kogu liitu hõlmavad võrgu arengukavad), millele osutatakse määruse (EL) 2019/943 artikli 30 lõike 1 punktis b, **[uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021)[...] 804)] artiklis 29 ja [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021)[...] 804)] artiklis 43**. Kui tekib kahtlus kooskõla suhtes kogu liitu hõlmava võrgu arengukavaga, konsulteerib reguleeriv asutus ACERiga. Reguleeriv asutus või nõuda ülekandesüsteemi haldurilt võrgu kümneaastase arengukava muutmist.

Pädevad riiklikud asutused kontrollivad, kas võrgu kümneaastane arengukava on kooskõlas **määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärgiga**, riikliku energia- ja kliimakava ja selle ajakohastatud versioonidega ning määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaaruannetega, **ning võivad vastuolu korral esitada reguleerivale asutusele vastuolu kohta põhjendatud arvamuse, mida tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta.**

6. Reguleeriv asutus jälgib ja hindab kümneaastase võrgu arengukava rakendamist.
7. Kui sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu ülekandesüsteemi haldur ei tee võrgu kümneaastases arengukavas ettenähtud investeeringut, mis oleks tulnud teha järgneva kolme aasta jooksul, muudel kui väljaspool tema kontrolli olevatel ülekaalukatel põhjustel, tagavad liikmesriigid, et reguleeriv asutus peab võtma vähemalt ühe järgmistest meetmetest, et tagada kõnealuse investeeringu tegemine, kui kõnealune investeering on endiselt oluline viimase võrgu kümneaastase arengukava kohaselt:

- a) nõudma ülekandesüsteemi haldurilt kõnealuse investeeringu tegemist;
- b) korraldama kõnealuse investeeringu tegemiseks kõigile investoritele avatud pakkumismenetluse;
- c) kohustama ülekandesüsteemi haldurit suurendama kapitali vajaliku investeeringu rahastamiseks ja lubama sõltumatutel investoritel kapitalis osaleda.

Kui reguleeriv asutus on oma volitusi esimese lõigu punkti b alusel kasutanud, võib ta kohustada ülekandesüsteemi haldurit nõustuma ühe või mitme järgmise tingimusega:

- a) rahastajaks on kolmas isik,
- b) ehitajaks on kolmas isik,
- c) vastavad uued varad hangitakse ise;
- d) vastavat uut vara kasutatakse ise.

Ülekandesüsteemi haldur annab investoritele kogu vajaliku teabe investeeringu tegemiseks, ühendab uued varad ülekandevõrku ja teeb oma parima investeerimisprojekti elluviimise hõlbustamiseks.

Asjakohase rahastamiskorra kiidab heaks reguleeriv asutus.

8. Kui reguleeriv asutus on oma volitusi lõike 7 alusel kasutanud, katab asjaomane tariifikorraldus kõnealuse investeeringu kulud.

Vesinikuvõrgu arendamise aruanded

1. Vesinikuvõrgu haldurid esitavad reguleerivale asutusele [...] **iga kahe aasta** [...] järel ülevaate vesinikuvõrgu taristust, mida nad kavatsevad arendada. **Esimene ülevaade esitatakse kuue kuu jooksul pärast vesinikuvõrgu halduri sertifitseerimist vastavalt käesoleva direktiivi artiklile 65 ja [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] 804)] artiklile 13 või 12 kuu jooksul alates [...] artikli 47 või 48 kohase eranditaotluse saamisest, olenevalt sellest, kumb on varasem. Käesoleva direktiivi jõustumise ajal olemasolevate vesinikuvõrgu haldurite esimene ülevaade esitatakse kuue kuu jooksul alates käesoleva direktiivi jõustumisest. Kõnealune ülevaade**
 - a) sisaldab teavet **vesinikuvõrgu** kasutajate ja vesinikuvõrgu haldurite vahel läbi räägitud võimsusvajaduste kohta nii mahu kui ka kestuse osas, **samuti vesinikuvõrgu ja vesinikutarne selliste võimalike tulevaste [...]lõppkasutajate asukoha kohta, kelle CO₂ heidet on keeruline vähendada;**

- b) sisaldab teavet selle kohta, mil määral kasutatakse vesiniku transportimiseks kohandatud maagaasitorustikke;
- c) on kooskõlas lõimitud riikliku energia- ja kliimakava ja selle ajakohastatud versioonidega ning määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud lõimitud riiklike energia- ja kliimaaruannetega ning toetab määruse (EL) 2021/1119 artikli 2 lõikes 1 sätestatud kliimaneutraalsuse eesmärki;
- d) **sisaldab teavet, mida vahetatakse naaberliikmesriikide vesinikuvõrgu halduritega vastavalt lõikele 2.**

2. Vesinikuhooldlate ja -terminalide haldurid esitavad vesinikuvõrgu halduritele ülevaate koostamiseks vajaliku asjakohase teabe ja vahetavad seda üksteisega. **Vesinikuvõrgu haldurid vahetavad ülevaate koostamiseks vajalikku teavet teiste vesinikuvõrgu halduritega, sealhulgas naaberliikmesriikide vesinikuvõrgu halduritega[...].**

3. Reguleeriv asutus vaatab ülevaate läbi **ja annab soovitusi vesinikuvõrgu halduri ülevaate muutmiseks** [...]. Seejuures võetakse arvesse vesinikuvõrgu üldist energiamajanduslikku vajadust ning artikli 51 lõike 2 punkti e alusel välja töötatud ühise stsenaariumi raamistikku. **Seoses ülevaadetega, mis on esitatud vesinikuvõrkude kohta, mille suhtes kohaldatakse artikli 47 või 48 kohast erandit, võib reguleeriv asutus jätta ülevaate läbi vaatamata ja muudatussoovitusi mitte esitada.**
4. Reguleeriv asutus võtab ülevaate läbivaatamist arvesse sihtotstarbeliste tasude heakskiitmisel [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artikli 4 tähenduses.
5. Vesinikuvõrgu haldurid avaldavad **iga kahe aasta [...] järel** ühisaruande vesinikusüsteemi arendamise kohta, mis põhineb reguleerivale asutusele esitatud ülevaatel. Nad võtavad arvesse reguleeriva asutuse vastavalt lõikele 3 tehtud läbivaatamist **ja soovitusi. Reguleeriv asutus võib esitada aruande kohta arvamuse.**

- 5a. Ilma et see piiraks reguleeriva asutuse volitusi teostada järelevalvet võrgule juurdepääsu eeskirjade üle, võivad liikmesriigid kuni 31. jaanuarini 2035 teha vesinikuvõrgu halduri ülevaate läbivaatamise ja selle muutmiseks soovitude tegemise ülesandeks mõnele muule pädevale asutusele, et tagada kooskõla lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ning nende ajakohastatud versioonidega. [...]**
- 6. Kui liikmesriigid kohaldavad süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks vesinikuvõrkudele vastavalt artikli 31 lõikele 1, kohaldavad liikmesriigid vesinikuvõrgu haldurite suhtes artiklis 51 sätestatud nõudeid, välja arvatud nõuded, mis on seotud määrusega (EL) nr 2017/1938. Sellisel juhul uurib reguleeriv asutus ka seda, kas vesinikuvõrgu haldurite esitatud võrgu kümneaastane arengukava on kooskõlas vesinikku käsitleva kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukavaga, millele on osutatud [uuesti sõnastatud gaasimäärus] artiklis 43.**
- 7. Käesoleva artikli kohaldamise asemel võivad liikmesriigid otsustada kohaldada [...] vesinikuvõrgu haldurite suhtes alates [käesoleva direktiivi jõustumise kuupäev] artiklis 51 sätestatud nõudeid..**

Piiriülese vesinikutaristu rahastamine

1. Kui liikmesriigid kohaldavad süsteemi kolmandate isikute reguleeritud juurdepääsuks vesinikuvõrkudele vastavalt artikli 31 lõikele 1 ja kui vesiniku ühendustoru projekt [...]ei ole ühist huvi pakkuv projekt, nagu on osutatud [määruse xxx (üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta)] II peatükis ja I lisa punktis 3], kannavad külgnevate ja mõjutatud vesinikuvõrkude haldurid **projekti kulud ja võivad lisada need oma vastavatesse tariifisüsteemidesse. Kui nad teevad kindlaks olulise tulude ja kulude vahelise lõhe, võivad nad** koostada projektikava, sealhulgas taotluse kulude piiriüleseks jaotamiseks, ning esitada selle ühiselt asjaomastele reguleerivatele asutustele ühiseks heakskiitmiseks.

2. **Kui vesinikuvõrgu haldurid esitavad käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud projektikava, kohaldatakse järgmist:**

- a) projektikavale ja kulude piiriülese jaotamise taotlusele lisatakse projektipõhine kulude-tulude analüüs, milles võetakse arvesse kasu väljaspool asjaomaste liikmesriikide piire, ning äriplaani, milles on hinnatud projekti rahalist elujõulisust, mis sisaldab rahastamislahendust ja milles täpsustatakse, kas asjaomased vesinikuvõrgu haldurid lepivad kokku põhjendatud ettepanekus kulude piiriülese jaotamise kohta;
- b) asjaomased reguleerivad asutused **võivad [...]** pärast vesinikuvõrgu halduritega konsulteerimist võtta vastu kooskõlastatud otsused projekti iga võrguhalduri kantavate investeerimiskulude jaotamise kohta;
- c) kui asjaomased reguleerivad asutused ei jõua taotluse osas kokkuleppele[...], **võivad nad otsustada esitada juhtumi ühiselt ACERile**. ACER teeb otsuse, järgides määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõike 10 kohast menetlust.

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

IX peatükk

Ülekandesüsteemi haldurite eraldamine

1. JAGU

OMANDISUHETE ERALDAMINE

Artikkel 54

Ülekandesüsteemide ja ülekandesüsteemi haldurite eraldamine

1. Liikmesriigid tagavad, et:
 - a) kõik ülekandesüsteemi omavad ettevõtjad tegutsevad ülekandesüsteemi halduritena;
 - b) sama isik või samad isikud ei või:
 - i) otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ning otseselt ega kaudset kontrollida ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi, või teostada nende üle mis tahes õigusi, ega
 - ii) otseselt ega kaudselt kontrollida ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi ning otseselt või kaudset kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat, või teostada selle üle mis tahes õigusi;

- c) ei tohi samal isikul või samadel isikutel olla samaaegselt õigust määrata tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid ega otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat või teostada selle üle mis tahes õigusi;
- d) ei ole samal isikul õigust olla nii tootmis- või tarneülesandeid täitva ettevõtja kui ka ülekandesüsteemi haldurit või ülekandesüsteemi nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liige.

2. Lõike 1 punktides b ja c osutatud õigused on eelkõige järgmised:

- a) hääleõigus;
- b) õigus nimetada ametisse nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid; või
- c) enamusosaluse omamine.

3. Lõike 1 punkti b kohaldamisel tähendab mõiste „tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitev ettevõtja“ väljendit „tootmis- või [...] tarneülesandeid täitev ettevõtja“ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/944²⁶ tähenduses ning terminid „ülekandesüsteemi haldur“ ja „ülekandesüsteem“ tähendavad ka termineid „edastusvõrgu haldur“ ja „edastusvõrk“ selle direktiivi tähenduses.

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

4. [...]
5. Käesoleva artikli lõike 1 punktis a sätestatud kohustus loetakse täidetuks, kui kaks või rohkem ülekandesüsteemi omavat ettevõtjat on loonud ühisettevõtte, mis tegutseb asjaomaste ülekandesüsteemide haldurina kahes või rohkemas liikmesriigis. Mitte ükski teine ettevõtja ei tohi ühisettevõttesse kuuluda, välja arvatud juhul, kui ettevõtja on artikli 55 alusel heaks kiidetud sõltumatu süsteemihaldurina või sõltumatu ülekandesüsteemi haldurina 3. jao tähenduses.
6. Käesoleva artikli rakendamisel, juhul kui lõike 1 punktis b, c ja d osutatud isik on liikmesriik või avalik-õiguslik asutus, ei tohi kaks erinevat avalik-õiguslikku asutust, kes teostavad kontrolli ühelt poolt ülekandesüsteemi halduri või ülekandesüsteemi üle ja teiselt poolt tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja üle, olla sama isik või samad isikud.

7. Liikmesriigid tagavad, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaks olnud ülekandesüsteemi halduri käsutuses olevat artiklis 36 osutatud tundlikku äriteavet ei edastata tootmis- ja tarneülesandeid täitvatele ettevõtjatele ning sellise ülekandesüsteemi halduri töötajaid ei viida üle tootmis- ja tarneülesandeid täitvasse ettevõttesse.
8. Kui 3. septembril 2009 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada lõiget 1 mitte kohaldada. Kui tegemist on liikmesriiki ja kolmandat riiki ühendava ülekandesüsteemi osaga, mis asub kõnealuse liikmesriigi piiri ja kõnealuse liikmesriigi võrgu esimese ühenduspunkti vahel ning kui 23. mail 2019 kuulub ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada lõiget 1 mitte kohaldada.

Sellisel juhul asjaomane liikmesriik kas

- a) määrab sõltumatu süsteemihalduri vastavalt artiklile 55 või
- b) järgib 3. jao sätteid.

9. Kui 3. septembril 2009 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale ning on olemas kord, mis tagab ülekandesüsteemi halduritele suurema sõltumatuse kui 3. jao sätted, võib liikmesriik otsustada käesoleva artikli lõiget 1 mitte kohaldada.

Kui tegemist on liikmesriiki ja kolmandat riiki ühendava ülekandesüsteemi osaga, mis asub kõnealuse liikmesriigi piiri ja kõnealuse liikmesriigi võrgu esimese ühenduspunkti vahel ning kui 23. mail 2019 kuulub ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale ning on olemas kord, mis tagab ülekandesüsteemi halduritele suurema sõltumatuse kui 3. jao sätted, võib kõnealune liikmesriik otsustada käesoleva artikli lõiget 1 mitte kohaldada.

10. Enne ettevõtja heakskiitmist ja ülekandesüsteemi halduriks määramist lõike 9 kohaselt, peab ta olema sertifitseeritud käesoleva direktiivi artikli 65 lõigetes 4, 5 ja 6 ning määruse **[viide uuesti sõnastatud määrusele (dokument COM(2021) 804 final)]** artiklis 13 sätestatud korras. [...] Pärast seda kontrollib komisjon, et olemasolev kord tagab ülekandesüsteemi haldurile selgelt suurema sõltumatuse kui 3. jao sätted.
11. Igal juhul ei takistata vertikaalselt integreeritud ettevõtjaid, kes omavad ülekandesüsteemi, võtmast lõikes 1 sätestatud nõuete täitmiseks vajalikke meetmeid.
12. Tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvatel ettevõtjatel ei tohi mingil juhul olla võimalik otseselt või kaudselt kontrollida eraldatud ülekandesüsteemi haldureid või teostada nende üle mis tahes kontrolli lõiget 1 kohaldavates liikmesriikides.

2. JAGU

SÕLTUMATUD SÜSTEEMIHALDURID

Artikkel 55

Sõltumatud süsteemihaldurid

1. Kui ülekandesüsteem kuulus 3. septembril 2009 vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada artikli[...] 54 lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata ülekandesüsteemi omaniku ettepaneku alusel sõltumatu süsteemihalduri.

Kui tegemist on liikmesriiki ja kolmandat riiki ühendava ülekandesüsteemi osaga, mis asub kõnealuse liikmesriigi piiri ja kõnealuse liikmesriigi võrgu esimese ühenduspunkti vahel ning kui 23. mail 2019 kuulus ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib kõnealune liikmesriik otsustada artikli 54 lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata ülekandesüsteemi omaniku ettepaneku alusel sõltumatu süsteemihalduri.

Sõltumatu süsteemihalduri määramine esitatakse heakskiitmiseks komisjonile.

2. Liikmesriik võib sõltumatu süsteemihalduri heaks kiita ja määrata ainult järgmistel juhtudel:
- a) haldurikandidaat on tõendanud, et ta vastab artikli 54 lõike 1 punktides b, c ja d sätestatud nõuetele;
 - b) haldurikandidaat on tõendanud, et tema käsutuses on artiklis 35 sätestatud ülesannete täitmiseks piisavad rahalised, tehnilised, füüsilised ja inimressursid;
 - c) haldurikandidaat kohustub järgima võrgu kümneaastast arengukava, mille üle teostab järelevalvet reguleeriv asutus;
 - d) ülekandesüsteemi omanik on tõendanud, et ta suudab täita käesoleva artikli lõikes 5 sätestatud kohustused, selleks esitab ta kõik kandideeriva ettevõtja ning teiste asjaomaste isikutega sõlmitavate kokkulepete projektid;
 - e) haldurikandidaat on tõendanud, et ta suudab täita määrusest [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] 804)] tulenevaid kohustusi, sealhulgas kohustusi seoses ülekandesüsteemi haldurite koostööga Euroopas ja piirkondlikul tasandil.
3. Liikmesriigid kiidavad heaks ja määravad sõltumatuteks süsteemihalduriteks ettevõtjad, kelle reguleeriv asutus on sertifitseerinud artiklis 66 ja käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud nõuetele vastavana. Kohaldatakse kas käesoleva direktiivi artikli 65 ja määruse (EÜ) nr 715/2009 artiklis 3 sätestatud sertifitseerimismenetlust või käesoleva direktiivi artiklis 66 sätestatud sertifitseerimismenetlust.

4. Iga sõltumatu süsteemihaldur vastutab kolmandatele isikutele võrgule juurdepääsu võimaldamise ja haldamise eest, sealhulgas juurdepääsutasude ja ülekoormustasude kogumise eest, ülekandesüsteemi haldamise, hooldamise ja arendamise eest, samuti selle eest, et investeerimiskavade abil tagatakse võrgu pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust. Sõltumatu süsteemihaldur vastutab ülekandesüsteemi arendamisel uue taristu kavandamise (sh vastavate lubade väljastamise korra väljatöötamise), väljaehitamise ja kasutuselevõtmise eest. Selleks tegutseb sõltumatu süsteemihaldur käesoleva peatüki kohaselt ülekandesüsteemi haldurina. Ülekandesüsteemi omanik ei vastuta kolmandatele isikutele juurdepääsu võimaldamise ja haldamise ega investeeringute kavandamise eest.
5. Kui sõltumatu süsteemihaldur on määratud, peab ülekandesüsteemi omanik täitma järgmisi ülesandeid:
- a) pakkuma sõltumatule süsteemihaldurile tema ülesannete täitmiseks vajalikku koostööd ja tuge, sealhulgas eelkõige kogu vajalikku teavet;
 - b) rahastama investeeringuid, mille tegemise on otsustanud sõltumatu süsteemihaldur ja heaks kiitnud reguleeriv asutus, või andma nõusoleku nende rahastamiseks mõne huvitatud isiku poolt, kelleks võib olla ka sõltumatu süsteemihaldur.
Rahastamiskorra peab heaks kiitma reguleeriv asutus. Enne sellist heakskiitmist konsulteerib reguleeriv asutus ülekandesüsteemi omanikuga ja teiste huvitatud isikutega;

- c) tagama katte kohustustele, mis on seotud võrgu varadega, välja arvatud sellele osale kohustustest, mis on seotud sõltumatu süsteemihalduri ülesannetega;
 - d) tagama, et lihtsustatakse võrgu laiendamise rahastamist, v.a need investeeringud, mille puhul ta on vastavalt punktile b andnud nõusoleku rahastamise kohta huvitatud isiku, sealhulgas sõltumatu süsteemihalduri poolt.
6. Asjakohase liikmesriigi konkurentsiasutusele antakse tihedas koostöös reguleeriva asutusega kõik vajalikud volitused, et ta saaks tõhusalt jälgida lõikes 5 sätestatud kohustuste täitmist ülekandesüsteemi omaniku poolt.

Ülekandesüsteemi omanike, vesinikuvõrgu omanike, hoidlate ja vesinikuhoidla haldurite eraldamine

Kui sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesinikuvõrgu **haldur** on määratud, peavad ülekandesüsteemi ja vesinikuvõrgu omanikud, hoidlate haldurid või vesinikuhoidla haldurid, kes moodustavad osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjatest, olema vähemalt õigusliku vormi poolest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatud muudest gaaside ülekande, jaotamise, transportimise ja hoiustamisega mitteseotud tegevustest.

Käesolevat artiklit kohaldatakse üksnes maagaasihoidlatele, mis on tehniliselt ja/või majanduslikult vajalikud, et tagada tarbijate varustamiseks tõhus võrgule juurdepääs vastavalt artiklile 29.

Et tagada ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu omaniku ja hoidlate või vesinikuhoidla halduri esimeses **lõigus** osutatud sõltumatus, peavad täidetud olema järgmised miinimumnõuded:

- a) ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu omaniku ja hoidlate või vesinikuhoidla halduri juhtimise eest vastutavad isikud ei ole tegevad vertikaalselt integreeritud maagaasiettevõtja äriühingustruktuuris, mis kas otseselt või kaudselt vastutab gaaside tootmise ja tarnimise igapäevase korraldamise eest;
- b) võetakse vajalikud meetmed ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu omaniku ja hoidlate või vesinikuhoidla halduri juhtimise eest vastutavate isikute kutsehuvidega arvestamiseks selliselt, et neil oleks võimalik tegutseda iseseisvalt;
- c) hoidlate või vesinikuhoidla halduril peavad olema tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on sõltumatud integreeritud maagaasiettevõtjast nii hallatavate ja hooldatavate varade kui ka võrgu arendamise osas; see ei tohi takistada vajalike kooskõlastusmehhanismide toimimist, mis tagavad emettevõtja õiguste kaitse seoses majandusliku ja juhtimisalase järelevalvega tütarettevõtja rentaabluse üle, mida teostatakse kaudselt vastavalt artikli 72 lõikele 7; see peab eelkõige võimaldama emettevõtjal kiita heaks hoidlate või vesinikuhoidla halduri iga-aastase eelarve või mis tahes samaväärne dokumendi ning määrata kindlaks oma tütarettevõtja võlgade ülempiir; see ei tohi lubada emettevõtjal sekkuda tütarettevõtja igapäevategevusse ega konkreetsetesse gaasihoidlate ehitamise ja ajakohastamisega seotud otsustesse, mis ei ületa heakskiidetud rahastamiskava ega muude samaväärsete dokumentide tingimusi;

- d) ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu omanik ja hoidlate või vesinikuhoidla haldur kehtestavad nõuetele vastavuse programmi, milles tuleb sätestada meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ning tagavad, et järelevalve selle täitmise üle oleks piisavalt range; selles sätestatakse ka töötajate konkreetsed kohustused nende eesmärkide saavutamiseks; nõuetele vastavuse programmi eest vastutav isik või asutus esitab võetud meetmete aastaaruande reguleerivale asutusele ning see avaldatakse.

Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 83 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, millega kehtestatakse suunised, et tagada käesoleva artikli lõike 2 täielik ja tõhus järgimine ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu omaniku ja hoidlate või vesinikuhoidla halduri poolt.

3. JAGU

SÕLTUMATUD ÜLEKANDESÜSTEEMI HALDURID

Artikkel 57

Varad, seadmed, töötajad ja identiteet

1. Ülekandesüsteemi halduritel on käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste täitmiseks ja gaasi ülekandega seotud äritegevuseks vajalikud inim-, tehnilised, füüsilised ja rahalised ressursid, eelkõige:
 - a) gaasi ülekandega seotud äritegevuseks vajalikud varad, sh ülekandevõrk, kuuluvad ülekandesüsteemi haldurile;
 - b) gaasi ülekandega seotud äritegevuseks, sh organisatsiooniliste ülesannete täitmiseks vajalikud töötajad on ülekandesüsteemi halduri teenistuses;
 - c) töötajate rentimine ning teenuste osutamine ja tarbimine vertikaalselt integreeritud ettevõtja mõnelt muult osalt või mõnele muule osale on keelatud. Ülekandesüsteemi haldur võib siiski osutada teenuseid vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, kui
 - i) kőnealuste teenuste osutamisel ei tehta võrgukasutajatel vahet, teenuste osutamine on kättesaadav kõigile võrgukasutajatele samadel tingimustel ning sellega ei piirata, moonutata ega takistata konkurentsi gaasi tootmisel ja tarnimisel,
 - ii) kőnealuste teenuste osutamise tingimused on kiitnud heaks reguleeriv asutus;

- d) ilma et see piiraks artikli 60 kohaselt nõukogul otsuste tegemist, tehakse rahalised ressursid tulevaste investeerimisprojektide jaoks või olemasolevate varade asendamiseks vertikaalselt integreeritud ettevõtja poolt ülekandesüsteemi halduri asjakohase taotluse alusel ülekandesüsteemi haldurile õigeaegselt kättesaadavaks.

2. Gaasi ülekandega seotud äritegevus hõlmab lisaks artiklis 35 loetletud ülesannetele vähemalt järgmist:

- a) ülekandesüsteemi halduri esindamine ning kolmandate osaliste ja reguleerivate asutustega ühenduse pidamine;
- b) ülekandesüsteemi halduri esindamine Euroopa ülekandesüsteemi haldurite võrgustikus;
- c) kolmandatele isikutele võrgule juurdepääsu võimaldamine ja haldamine, tegemata vahet võrgukasutajate või kasutajarühmade vahel;
- d) ülekandesüsteemiga seotud kõikide tasude kogumine, sh juurdepääsutasud, kõrvalteenuste eest võetavad tasakaalustavad tasud, näiteks gaasi töötlemine ja teenuste ostmine (tasakaalustuskulud, kadude energia);
- e) turvalise, tõhusa ja ökonoomse ülekandesüsteemi haldamine, hooldamine ja arendamine;

- f) investeringute planeerimine, et tagada süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust ja tagada tarnekindlus;
 - g) asjakohaste ühisettevõtete asutamine, sh koos ühe või mitme ülekandesüsteemi halduritega, gaasibörsiga ning muud asjakohased näitajad, et saavutada eesmärk toetada piirkondlike turgude rajamist või hõlbustada liberaliseerimise protsessi;
 - h) kõik korporatiivteenused, sh õigusabi-, raamatupidamis- ja IT teenused.
3. Ülekandesüsteemi halduritel on õiguslik vorm, nagu on osutatud [...] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1132²⁷ [...] II lisas.
4. Ülekandesüsteemi haldur ei tohi oma äriidentiteedi, suhtlemise, kaubamärkide ja ruumidega seotult tekitada segadust seoses vertikaalselt integreeritud ettevõtja või mis tahes selle osa eraldiseisvusega.
5. Ülekandesüsteemi haldur ei jaga IT süsteeme ega seadmeid, hooneid ja turvasüsteeme ühegi vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaga ega kasuta samu konsultante ega välistöövõtjaid IT süsteemide või seadmete ning turvasüsteemide jaoks.
6. Ülekandesüsteemi halduri aruandeid auditeerib audiitor, kes ei auditeeri vertikaalselt integreeritud ettevõtjat ega tema ükskõik millist osa.

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/101/EÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks asutamislepingu artikli 48 teises lõigus osutatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised võrdväärteteks (ELT L 258, 1.10.2009, lk 11).

Ülekandesüsteemi halduri sõltumatus

1. Ilma et see piiraks järelevalveasutuse liikmete otsuseid vastavalt artiklile 60, on ülekandesüsteemi halduril:
 - a) tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on sõltumatud vertikaalselt integreeritud ettevõtjast nii hallatavate ja hooldatavate varade kui ka ülekandesüsteemi arendamise osas;
 - b) volitused hankida raha kapitaliturult, eelkõige laenamise ja kapitali suurendamise teel.
2. Ülekandesüsteemi haldur peab tegutsema kogu aeg selliselt, et ta tagab selliste vahendite olemasolu, mida ta vajab, et teostada ülekandeid nõuetekohaselt ja tõhusalt ning arendada ja hooldada tõhusat, turvalist ja ökonoomset ülekandesüsteemi.

3. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja tütarettevõtetel, mis täidavad tootmise või tarnimise ülesandeid, ei tohi olla otseseid ega kaudseid osalusi ülekandesüsteemi halduri aktsiakapitalis. Ülekandesüsteemi halduril ei tohi olla otsest ega kaudset osalust vertikaalselt integreeritud ettevõtja ühegi sellise tütarettevõtte aktsiakapitalis, mis täidab tootmise või tarnimise ülesandeid, ning ta ei saa selliselt tütarettevõttelt dividende ega mingit rahalist kasu.
4. Ülekandesüsteemi halduri üldine juhtimisstruktuur ja organisatsiooniline kord tagab ülekandesüsteemi halduri tõhusa sõltumatuse kooskõlas käesoleva peatükiga. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei määra otseselt ega kaudselt ülekandesüsteemi halduri konkurentsikäitumist seoses ülekandesüsteemi halduri igapäevase tegevuse ja võrgu juhtimisega ega seoses artikli 51 kohaselt arendatava võrgu kümneaastase arengukava ettevalmistamiseks vajalike tegevustega.

5. Ülekandesüsteemi haldurid ei tee oma käesoleva direktiivi artiklis 35 ja artikli 57 lõikes 2 loetletud ülesannete täitmisel ning määruse [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artikli 15 lõike 1, artikli 5 lõike 1 punkti a, artikli 9 lõigete 2, 3 ja 5, artikli 30 lõike 6 ja artikli 12 lõike 1 järgimisel vahet eri isikutel ja üksustel ning ei piira, moonuta ega takista konkurentsi maagaasi tootmisel ja tarnimisel.
6. Kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri vahelised äri- ja finantssuhted, sh ülekandesüsteemi halduri laenuv vertikaalselt integreeritud ettevõtjale peavad vastama turutingimustele. Ülekandesüsteemi haldur peab üksikasjalikku dokumentatsiooni selliste äri- ja finantssuhete kohta ja teeb selle reguleerivale asutusele taotluse korral kättesaadavaks.
7. Ülekandesüsteemi haldur esitab reguleerivale asutusele heakskiitmiseks kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtjaga sõlmitud kaubandus- ja finantslepingud.
8. Ülekandesüsteemi haldur teatab reguleerivale asutusele artikli 57 lõike 1 punktis d osutatud rahalised vahendid, mis on kättesaadavad tulevaste investimisprojektide jaoks või olemasolevate varade asendamiseks.

9. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja hoidub mis tahes tegevusest, mis tõkestaks või takistaks ülekandesüsteemi halduril oma käesoleva peatüki kohaste kohustuste täitmist, ning ei nõua, et ülekandesüsteemi haldur taotleks kõnealuste kohustuste täitmiseks luba vertikaalselt integreeritud ettevõtjalt.
10. Asjaomane liikmesriik kiidab heaks ja määrab ülekandesüsteemi halduriks ettevõtja, kelle reguleeriv asutus on sertifitseerinud käesolevas peatükis sätestatud nõuetele vastavana. Kohaldatakse kas käesoleva direktiivi artikli 65 ja määruse **[uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM X/Y)]** artiklis 13 sätestatud sertifitseerimismenetlust või käesoleva direktiivi artiklis 66 sätestatud sertifitseerimismenetlust.
11. Ülekandesüsteemi haldur avalikustab määruse (EL) 2015/703 artiklite 16 ja 17 alusel üksikasjaliku teabe oma võrkudes transporditavate gaaside kvaliteedi kohta.

Ülekandesüsteemi halduri töötajate ja juhtkonna sõltumatus

1. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete ametisse nimetamist ja selle pikendamist, töötingimusi, sh ette nähtud tasu ja ametist vabastamist käsitlevad otsused teeb ülekandesüsteemi halduri nõukogu, mis nimetatakse ametisse kooskõlas artikliga 60.
2. Ülekandesüsteemi halduri tegevjuhtimise eest vastutavate isikute ja/või haldusorganite liikmete ametisse nimetamise ja selle pikendamise eest vastutava nõukogu poolt ametisse nimetatud isikute nimed ja nende ametiajal kehtivad tingimused, ametiaja kestus ja ametist vabastamine ning iga sellise kavandatava ametist vabastamise põhjused teatatakse reguleerivale asutusele. Lõikes 1 osutatud tingimused ja otsused on siduvad ainult siis, kui reguleeriv asutus ei ole kolme nädala jooksul pärast teavitamist vastuväiteid esitanud.

Reguleeriv asutus võib esitada lõikes 1 osutatud otsustele vastuväited, kui:

- a) ametisse nimetatud juhtimise eest vastutavate isikute ja/või haldusorganite liikmete ametialane sõltumatus tekitab kahtlusi või
- b) ennetähtaegse ametist vabastamise puhul on kahtlusi selle põhjendatuses.

3. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed, kelle suhtes käesolevat lõiget kohaldatakse, ei tohi kolme aasta jooksul enne ametisse nimetamist omada ametikohta või ametialast vastutust, huvisid või ärisuhteid, otseselt või kaudselt, vertikaalselt integreeritud ettevõtjas või selle osas või seda kontrollivas aktsionäris, välja arvatud nimetatud ülekandesüsteemi halduris.

4. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud ja/või haldusorganite liikmed ja töötajad ei tohi omada mingeid muid ametikohti või ametialast vastutust, huvisid või ärisuhteid, otseselt või kaudselt, muus vertikaalselt integreeritud ettevõtja osas või seda kontrollivas aktsionäris.
5. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed ja töötajad ei tohi omada mingeid huvisid, otseselt või kaudselt, vertikaalselt integreeritud ettevõtja osas (v.a kõnealune ülekandesüsteemi haldur) või saada sellest rahalist kasu. Nende töötasu ei sõltu vertikaalselt integreeritud ettevõtja (v.a kõnealune ülekandesüsteemi haldur) tegevusest ja tulemustest.
6. Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete kaebuste suhtes, mis käsitlevad nende ennetähtaegset ametist vabastamist, tagatakse tõhus reguleerivale asutusele kaebamise õigus.
7. Pärast ametist vabastamist ei tohi ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed vähemalt nelja aasta jooksul omada mingeid ametikohti või ametialast vastutust, huvisid või ärisuhteid vertikaalselt integreeritud ettevõtja osas (v.a kõnealune ülekandesüsteemi haldur) või seda kontrollivas aktsionäris.

8. Lõiget 3 kohaldatakse enamiku ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavate isikute või haldusorganite liikmete suhtes.

Ülekandesüsteemi halduri juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed, kelle suhtes lõiget 3 ei kohaldata, ei tohi vähemalt kuue kuu jooksul enne nende ametisse nimetamist olla täitnud juhtimisfunktsiooni või muud olulist funktsiooni vertikaalselt integreeritud ettevõtjas.

Käesoleva lõike esimest lõiku ja lõikeid 4 kuni 7 kohaldatakse kõikide tegevjuhtkonda kuuluvate isikute ning neile otseselt alluvate selliste isikute suhtes, kes vastutavad võrgu haldamise, hooldamise ja arendamise eest.

Nõukogu

1. Ülekandesüsteemi halduril on nõukogu, mis vastutab otsuste eest, millel on oluline mõju ülekandesüsteemi halduri aktsionäride vara väärtusele, eriti otsuste eest, mis käsitlevad igaaastaste ja pikemaajaliste eelarvete või finantsplaanide heakskiitmist, ülekandesüsteemi halduri võlgnevuse taset ja aktsionäridele jaotatavat dividendisummat. Nõukogu pädevusse kuuluvate otsuste hulka ei kuulu need, mis on seotud ülekandesüsteemi halduri igapäevase tegevuse ja võrgu juhtimisega ning artikli 51 kohaselt arendatava võrgu kümneaastase arengukava ettevalmistamiseks vajalike tegevustega.
2. Nõukogu koosneb vertikaalselt integreeritud ettevõtjat esindavatest liikmetest, kolmanda poole aktsionäre esindavatest liikmetest, ja juhul kui liikmesriigi õigusaktides on sätestatud, teisi huvitatud pooli, näiteks ülekandesüsteemi halduri töötajaid esindavatest liikmetest.
3. Artikli 59 lõike 2 esimest lõiku ja artikli 59 lõikeid 3 kuni 7 kohaldatakse vähemalt poolte nõukogu liikmete, miinus üks, suhtes.

Artikli 59 lõike 2 teise lõigu punkti b kohaldatakse kõigi nõukogu liikmete suhtes.

Nõuetele vastavuse programm ja järelevalveametnik

1. Liikmesriigid tagavad, et ülekandesüsteemi haldurid kehtestavad ja rakendavad nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ja tagatakse, et järelevalve selle programmi üle oleks piisavalt range. Nõuetele vastavuse programmis sätestatakse töötajate konkreetsed kohustused nende eesmärkide saavutamiseks. See esitatakse heakskiitmiseks reguleerivale asutusele. Ilma et see piiraks riikliku reguleeriva asutuse volitusi, jälgib järelevalveametnik programmi nõuetele vastavust sõltumatult.
2. Järelevalveametniku nimetab ametisse nõukogu reguleeriva asutuse heakskiidul. Reguleeriv asutus võib järelevalveametniku heakskiitmisest keelduda ainult sõltumatuse või kutsealase suutlikkuse puudumise tõttu. Järelevalveametnik võib olla füüsiline või juriidiline isik. Järelevalveametniku suhtes kohaldatakse artikli 59 lõikeid 2 kuni 8.

3. Järelevalveametnik vastutab
- a) nõuetele vastavuse programmi järelevalve eest;
 - b) aastaaruande, milles esitatakse nõuetele vastavuse programmi rakendamiseks võetud meetmed, koostamise ja esitamise eest reguleerivale asutusele;
 - c) nõukogule aruandmise eest ning nõuetele vastavuse programmi ja selle rakendamise kohta soovitude andmise eest;
 - d) reguleeriva asutuse teavitamise eest nõuetele vastavuse programmi rakendamisega seotud olulistest rikkumistest;
 - e) reguleeriva asutuse teavitamise eest kõikidest vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri vahelistest rahalistest ja ärisuhetest.
4. Järelevalveametnik esitab reguleerivale asutusele kavandatavad otsused võrkudesse tehtavate investeeringute kava või üksikinvesteeringute kohta. See toimub hiljemalt siis, kui ülekandesüsteemi halduri juhatus või pädev haldusorgan esitab need nõukogule.

5. Kui vertikaalselt integreeritud ettevõtja üldkoosolekul või selle poolt ametisse nimetatud nõukogu liikmete hääletusel takistatakse otsuse vastuvõtmist, mille tulemusena takistatakse või lükatakse edasi võrkudesse investeerimist, mis võrgu kümneaastase arengukava kohaselt oleks tulnud teostada järgneva kolme aasta jooksul, teatab järelevalveametnik sellest reguleerivale asutusele, mis tegutseb seejärel artikli 51 kohaselt.
6. Järelevalveametniku volitusi või töötingimusi reguleerivad tingimused, sealhulgas tema ametiaja kestus tuleb esitada heakskiitmiseks reguleerivale asutusele. Need tingimused tagavad järelevalveametniku sõltumatuse, sealhulgas näevad talle ette kõik vajalikud vahendid tema kohustuste täitmiseks. Oma volituste täitmise ajal ei oma järelevalveametnik otseselt või kaudselt muud ametikohta või ametialast vastutust või huvisid vertikaalselt integreeritud ettevõtjas või selle osas või seda kontrollivas aktsionäris.
7. Järelevalveametnik annab korrapäraselt, kas suuliselt või kirjalikult aru reguleerivale asutusele ning tal on õigus anda korrapäraselt, kas suuliselt või kirjalikult aru ülekandesüsteemi halduri nõukogule.
8. Järelevalveametnik võib osaleda ülekandesüsteemi halduri juhatuse või haldusorganite kõikidel koosolekutel, nõukogu koosolekutel ja üldkoosolekul. Järelevalveametnik võib osaleda kõikidel koosolekutel, millel käsitletakse järgmisi küsimusi:

- a) võrkudele juurdepääsu tingimused, nagu on sätestatud määruses [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] 804)], eelkõige seoses tariifide, kolmandatele isikutele juurdepääsu teenuste, võimsuse jaotamise, ülekoormuse juhtimise, läbipaistvuse, tasakaalustamise ja järelturuga;
 - b) ülekandesüsteemi juhtimise, hooldamise ja arendamise eesmärgil algatatud projektid, sh investeeringud uutesse transpordiühendustesse, võimsuse laiendamisse ja olemasoleva võimsuse optimeerimisse;
 - c) ülekandesüsteemi juhtimiseks vajalikud energia müügi- või ostutehingud.
9. Järelevalveametnik jälgib ülekandesüsteemi halduri vastavust artiklis 36 esitatud nõuetele.
10. Järelevalveametnikul on juurdepääs ülekandesüsteemi halduri kogu asjakohasele teabele ja ruumidele ja kogu teabele, mis on talle vajalik oma ülesannete täitmiseks.
11. Nõukogu võib järelevalveametniku ametist vabastada, kui reguleeriv asutus on selle eelnevalt heaks kiitnud. Nõukogu vabastab järelevalveametniku reguleeriva asutuse nõudel sõltumatuse või ametialase suutlikkuse puudumise tõttu.
12. Järelevalveametniku juurdepääs ülekandesüsteemi halduri ametiruumidele tagatakse etteteatamiseta.

4. JAGU

SPETSIAALSETE VESINIKUVÕRKUDE HALDURITE ERALDAMINE

Artikkel 62

Vesinikuvõrgu haldurite eraldamine

1. Liikmesriigid tagavad, et alates [ülevõtmisperioodi **lõpp** + 1 aasta] eraldatakse vesinikuvõrgu haldurid artikli 5[...]**4** lõigetes 1–3, **6, 7 ja 12** [...] sätestatud maagaasi ülekandesüsteemi haldurite eeskirjade kohaselt.
2. Käesoleva artikli, käesoleva direktiivi artiklite 42 ja 54 ning direktiivi (EL) 2019/944 artiklite 35 ja 43 kohaldamisel hõlmab mõiste „tootmine või tarnimine“ vesiniku tootmist ja tarnimist ning „ülekandmine“ vesiniku transporti.
3. Kui [...] vesinikuvõrk kuulub [...] vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada lõiget 1 mitte kohaldada. Sellisel juhul määrab asjaomane liikmesriik sõltumatu vesinikuvõrgu halduri, kes on eraldatud vastavalt artiklis 55 sätestatud maagaasi sõltumatuid süsteemihaldureid käsitlevatele eeskirjadele. Vesinikuvõrgu haldurid ja artikli 54 lõike 1 kohaselt eraldatud gaasi ülekandesüsteemi haldurid **võivad** tegutseda sõltumatu vesinikuvõrgu haldurina, kui artiklis 63 sätestatud nõuetest ei tulene teisiti.

4. **Ilma et see piiraks artikli 54 kohaldamist, ja kui vesinikuvõrk kuulub sertifitseeritud gaasi ülekandesüsteemi haldurile või kui [direktiivi jõustumiskuupäeval] kuulus vesinikuvõrk vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võivad liikmesriigid otsustada lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata ülekandesüsteemi halduri või vertikaalselt integreeritud [...] vesinikuettevõtja ainukontrolli all oleva üksuse integreeritud vesinikuvõrgu halduriks, kes on eraldatud vastavalt IX peatüki 3. jaos sätestatud maagaasi sõltumatuid ülekandesüsteemi haldureid käsitlevatele eeskirjadele. [...]**
5. Vesinikuvõrgu haldurite suhtes kohaldatakse artiklis 66 sätestatud ülekandesüsteemi haldurite suhtes kohaldatavaid eeskirju.

Artikkel 63

Vesinikuvõrgu haldurite horisontaalne eraldamine

Kui vesinikuvõrgu haldur on osa ettevõtjast, kes tegeleb maagaasi või elektrienergia ülekandmise või jaotamisega, peab ta olema vähemalt õigusliku vormi poolest sõltumatu.

Artikkel 64

Vesinikusüsteemi haldurite raamatupidamisarvestuste eristamine

Liikmesriigid tagavad, et vesinikusüsteemi haldurite raamatupidamisarvestust peetakse kooskõlas artikliga 69.

5. JAGU

MAAGAASI- JA VESINIKUVÕRGU HALDURITE MÄÄRAMINE JA SERTIFITSEERIMINE

Artikkel 65

Ülekandesüsteemi haldurite ja vesinikuvõrgu haldurite määramine ja sertifitseerimine

1. Enne ettevõtja heakskiitmist ja ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu halduriks määramist peab ta olema sertifitseeritud käesoleva artikli lõigetes 4, 5 ja 6 ning [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)]artiklis 13 sätestatud korras.
2. Liikmesriigid tunnistavad ja määravad ülekandesüsteemi halduriks või vesinikuvõrgu halduriks ettevõtjad, kelle reguleeriv asutus on kooskõlas sertifitseerimismenetlusega artiklis 54 või 62 sätestatud nõuetele vastavana sertifitseerinud. Ülekandesüsteemi ja vesinikuvõrgu haldurite määramine tehakse teatavaks komisjonile ning avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas.
3. Sertifitseeritud ettevõtjad teavitavad reguleerivat asutust igast kavandatavast tehingust, mille puhul võib tekkida vajadus üle vaadata selle ettevõtja vastavus artiklis 54 või artiklis 62 sätestatud nõuetele.

4. Reguleerivad asutused jälgivad pidevalt sertifitseeritud ettevõtjate vastavust artiklis 54 või artiklis 62 sätestatud nõuetele. Nad algatavad sellise vastavuse tagamiseks sertifitseerimismenetluse:
- a) sertifitseeritud ettevõtja poolt lõike 3 kohaselt esitatud teate alusel;
 - b) omal algatusel, kui neile on teada, et õigustega seotud kavandatud muudatus või mõju sertifitseeritud ettevõtjatele või ülekandesüsteemi omanikele võib kaasa tuua artikli 54 või artikli 62 rikkumise, või kui tal on alust uskuda, et selline rikkumine on toimunud; või
 - c) komisjoni põhjendatud taotluse alusel.
5. Reguleerivad asutused võtavad vastu otsuse [...] ülekandesüsteemi halduri või vesinikuvõrgu halduri sertifitseerimise kohta 100 tööpäeva jooksul pärast seda, kui [...] ülekandesüsteemi haldur või vesinikuvõrgu haldur on neid teavitanud või komisjon taotluse esitanud. Pärast selle tähtaja möödumist loetakse sertifikaat väljaantuks. Reguleeriva asutuse otsene või kaudne otsus jõustub alles pärast lõikes 6 sätestatud menetluse lõpetamist.

6. Reguleeriv asutus edastab selgesõnalise või vaikiva otsuse sertifitseerimise kohta koos nimetatud otsusega seotud asjakohase teabega viivitamata komisjonile. Komisjon tegutseb [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artiklis 13 sätestatud korras.
7. Reguleerivad asutused ja komisjon võivad taotleda ülekandesüsteemi halduritelt, vesinikuvõrgu halduritelt ja tootmis- või tarneülesandeid täitvatelt ettevõtjatelt mis tahes teavet, mis on vajalik nende käesolevas artiklis sätestatud ülesannete täitmiseks.
8. Reguleerivad asutused ja komisjon tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

Sertifitseerimine seoses kolmandate riikidega

1. Kui kolmandast riigist või kolmandatest riikidest pärit isiku või isikute poolt kontrollitav ülekandesüsteemi omanik, ülekandesüsteemi haldur, vesinikuvõrgu haldur või vesinikuvõrgu omanik taotleb sertifitseerimist, teavitab reguleeriv asutus sellest komisjoni.

Reguleeriv asutus teavitab samuti viivitamatult komisjoni mis tahes asjaoludest, mis võivad tuua kaasa selle, et kolmandast riigist või kolmandatest riikidest pärit isik või isikud omandaksid kontrolli ülekandesüsteemi, ülekandesüsteemi halduri, vesinikuvõrgu [...]või vesinikuvõrgu **halduri** üle[...].

2. Ülekandesüsteemi haldur või vesinikuvõrgu haldur teavitab reguleerivat asutust mis tahes asjaoludest, mis võivad tuua kaasa selle, et kolmandast riigist või kolmandatest riikidest pärit isik või isikud omandaksid kontrolli ülekandesüsteemi või ülekandesüsteemi halduri **või vesinikuvõrgu või vesinikuvõrgu halduri üle.**

3. Reguleeriv asutus võtab ülekandesüsteemi halduri või vesinikuvõrgu halduri sertifitseerimise otsuse eelnõu vastu 100 tööpäeva jooksul alates ülekandesüsteemi halduri **või vesinikuvõrgu halduri** teatise kuupäevast. Reguleeriv asutus keeldub sertifitseerimisest, kui ei ole tõendatud:
- a) et asjaomane isik täidab artiklis 54 või artiklis 62 sätestatud nõudeid ning
 - b) reguleerivale asutusele või muule liikmesriigi määratud pädevale asutusele, et sertifitseerimise võimaldamine ei sea ohtu liikmesriigi ja liidu energiavarustuse kindlust. Kõnealuse küsimuse kaalumisel võtab reguleeriv asutus või muu määratud pädev asutus arvesse:
 - i) neid õigusi ja kohustusi, mis liidul on kõnealuste kolmandate riikide suhtes ja mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas ühe või rohkema kolmanda riigiga sõlmitud lepingust, mille osaline on liit ning mis puudutab energiavarustuse kindluse küsimust;
 - ii) neid õigusi ja kohustusi, mis liikmesriigil on kõnealuste kolmandate riikide suhtes ja mis tulenevad kõnealuste kolmandate riikidega sõlmitud lepingutest, niivõrd kui need on kooskõlas liidu õigusega;
 - iii) muid konkreetse juhtumi või asjaomase kolmanda riigiga seotud fakte ja asjaolusid.

4. Reguleeriv asutus teavitab otsusest viivitamata komisjoni, lisades kogu otsusega seotud asjakohase teabe.
5. Liikmesriigid näevad ette, et reguleeriv asutus ja/või lõike 3 punktis b osutatud määratud pädev asutus esitab enne reguleeriva asutuse poolt sertifitseerimisotsuse vastuvõtmist taotluse komisjoni arvamuse saamiseks seoses sellega, kas:
 - a) asjaomane isik täidab artiklis 54 või artiklis 62 sätestatud nõudeid ning
 - b) sertifitseerimise võimaldamine ei sea ohtu liidu energiavarustuse kindlust.
6. Komisjon vaatab lõikes 5 osutatud taotluse läbi kohe pärast selle kättesaamist. Komisjon esitab oma arvamuse 50 tööpäeva jooksul taotluse kättesaamisest reguleerivale asutusele või määratud pädevale asutusele, kui taotluse esitas kõnealune asutus.

Arvamuse koostamisel võib komisjon taotleda ACERi, asjaomase liikmesriigi ja huvitatud poolte seisukohti. Juhul kui komisjon teeb sellise taotluse, pikendatakse 50 tööpäeva pikkust ajavahemikku veel 50 tööpäeva võrra.

Kui komisjon ei ole esimeses ja teises lõigus nimetatud tähtaja jooksul arvamust esitanud, siis loetakse, et komisjon ei esita reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväiteid.

7. Selle hindamisel, kas kolmandast riigist või kolmandatest riikidest pärit isiku või isikute poolne kontroll seab ohtu liidu energiavarustuse kindluse, võtab komisjon arvesse:
- a) konkreetseid asjaolusid ja asjaomast kolmandat riiki või kolmandaid riike ning
 - b) kõnealuse kolmanda riigiga või kõnealuste kolmandate riikidega seotud liidu õigusi ja kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas ühe või rohkema kolmanda riigiga sõlmitud lepingust, mille osaline on liit ning mis puudutab varustuskindluse küsimust.
8. Reguleeriv asutus võtab 50 tööpäeva jooksul pärast lõikes 6 osutatud ajavahemiku lõppu vastu oma lõpliku otsuse sertifitseerimise kohta. Reguleeriv asutus arvestab oma lõpliku otsuse vastuvõtmisel võimalikult suurel määral komisjoni arvamusega. Igal juhul jääb liikmesriikidele õigus sertifitseerimisest keelduda, kui sertifitseerimise võimaldamine seab ohtu liikmesriigi energiavarustuse kindluse või mõne teise liikmesriigi energiavarustuse kindluse. Kui liikmesriik on määranud muu pädeva asutuse teostama hindamist lõike 3 punkti b kohaselt, võib ta taotleda, et reguleeriv asutus võtaks oma lõpliku otsuse vastu vastavalt kõnealuse pädeva asutuse hinnangule. Reguleeriva asutuse lõplik otsus ja komisjoni arvamus avaldatakse koos. Kui lõplik otsus erineb komisjoni arvamusest, siis peab asjaomane liikmesriik koos otsusega esitama ja avaldama sellise otsuse põhjenduse.

9. Käesolev artikkel ei mõjuta kuidagi liikmesriikide õigust teostada riigisiseseid seaduslikke kontrolle, et kaitsta avaliku julgeoleku õigustatud huve, vastavalt liidu õigusele.
10. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 83 vastu delegeeritud õigusakte **käesoleva direktiivi** täiendamiseks, millega kehtestatakse suunised käesoleva artikli kohaldamise korra üksikasjade kohta.

Artikkel 67

Maagaasihoidlate, vesinikuhoidlate, maagaasi veeldusjaamade ja vesinikuterminalide haldurite määramine

Liikmesriigid määravad või nõuavad, et ettevõtjad, kellele kuuluvad maagaasihoidlad, vesinikuhoidlad, maagaasi veeldusjaamad ja vesinikuterminalid, määraksid sellistele taristutele kas ühe või mitu haldurit ajavahemikuks, mille liikmesriigid kehtestavad olenevalt tõhususest ja majandusliku tasakaalu näitajatest.

6. JAGU

ERISTAMINE JA RAAMATUPIDAMISE LÄBIPAISTVUS

Artikkel 68

Raamatupidamisele juurdepääsu õigus

1. Liikmesriikidel või kõigil nende määratud pädevatel asutustel, sealhulgas artikli 70 lõikes 1 osutatud reguleerivatel asutustel ja artikli 24 lõikes 3 osutatud vaidlusi lahendavatel asutustel on oma ülesannete täitmise piires õigus tutvuda maagaasi- ja vesinikuettevõtjate artikli 71 kohaselt korraldatud raamatupidamisega.
2. Liikmesriigid ja kõik määratud pädevad asutused, sealhulgas artikli 70 lõikes 1 osutatud reguleerivad asutused ja vaidlusi lahendavad asutused säilitavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse. Liikmesriigid võivad sätestada erandeid nimetatud teabe avalikustamiseks, kui seda on vaja pädevate asutuste ülesannete täitmiseks.

Raamatupidamisarvestuste eristamine

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada maagaasiettevõtjate ja vesinikuettevõtjate raamatupidamise vastavus lõigetele 2 kuni 5.
2. Maagaasi- ja vesinikuettevõtjad, olenemata nende omandivormist või õiguslikust vormist, koostavad, esitavad auditeerimiseks ja avaldavad oma raamatupidamise aastaaruanded vastavalt siseriiklikele õigusnormidele piiratud vastutusega äriühingu raamatupidamise aastaaruannete kohta, mis on vastu võetud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2013/34/EL²⁸.

Ettevõtjad, kellel ei ole seaduslikku kohustust avaldada oma raamatupidamise aastaaruandeid, hoiavad ühe aruandeksemplari oma peakontoris avalikkusele kättesaadavana.

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/34/EL teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ (ELT L 182, 29.6.2013, lk 19).

3. Ettevõtjad peavad oma sisemises raamatupidamises eraldi arvestust tegevuste kohta, mis on seotud ülekandega, jaotamisega, veeldatud maagaasiga, vesinikuterminaliga, maagaasi ja vesiniku hoiustamisega ning vesiniku transpordiga, nagu seda nõutakse eri ettevõtjate tegevuse puhul, et vältida diskrimineerimist, ristsubsideerimist ja konkurentsi moonutamist. Nad peavad arvestust ka teiste tegevuste kohta, mis ei ole seotud ülekande, jaotamise, veeldatud maagaasi, vesinikuterminali, maagaasi ja vesiniku hoiustamisega ega vesiniku transpordiga, mis võib olla konsolideeritud. Ülekande-, jaotus- või vesinikuvõrgu omanikutulu peab olema raamatupidamises eraldi kajastatud. Vajadusel peavad nad konsolideeritud arvestust muu, gaasiga mitteseotud tegevuse kohta. Sisemises raamatupidamises koostatakse kõigi tegevuste puhul bilanss ja kasumiaruanne.
4. Lõikes 2 nimetatud auditeerimise käigus tuleb eelkõige kindlaks teha, kas lõikes 3 nimetatud diskrimineerimise ja ristsubsideerimise vältimise kohustus on täidetud.
5. Ilma et see piiraks liikmesriigis kohaldatavaid raamatupidamiseskirju, kehtestavad ettevõtjad oma raamatupidamise sise-eeskirjad varade ja kohustuste ning kulude ja tulude jaotamise ning amortisatsiooni kajastamise kohta, mida nad järgivad lõikes 3 nimetatud eraldi raamatupidamisarvestuses. Neid sise-eeskirju võib muuta ainult erandjuhul. Muudatused tuleb ära märkida ja nõuetekohaselt põhjendada.
6. Aastaaruande lisas tuleb esitada kõik teatava suurusega tehingud sidusettevõtjatega.

X peatükk

Reguleerivad asutused

Artikkel 70

Reguleerivate asutuste määramine ja sõltumatus

1. Iga liikmesriik määrab siseriiklikul tasandil ühe reguleeriva asutuse.
2. Lõige 1 ei piira teiste reguleerivate asutuste nimetamist piirkondlikul tasandil mõningates liikmesriikides, tingimusel et on olemas üks staažikas esindaja esindusfunktsioonide täitmiseks ja liidu tasandil ühenduse pidamiseks ACERi reguleerivate asutuste nõukogus kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 7 lõikega 1.
3. Erandina lõikest 1 võib liikmesriik määrata reguleerivad asutused väikeste gaasisüsteemide jaoks, mis paiknevad geograafiliselt eraldi aladel, mille tarbimine moodustab 2008. aastal alla 3 % asjaomase liikmesriigi kogu tarbimisest. Nimetatud erand ei piira ühe staažika esindaja nimetamist esindusfunktsioonide täitmiseks ja ühenduse pidamiseks liidu tasandil ACERi reguleerivate asutuste nõukogus kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 7 lõikega 1.
4. Liikmesriigid tagavad reguleeriva asutuse sõltumatuse ning kannavad hoolt, et ta teostab oma volitusi erapooletult ja läbipaistvalt. Selleks peavad liikmesriigid tagama, et reguleeriv asutus, täites käesoleva direktiiviga ja sellega seonduvate õigusaktidega talle määratud reguleerimisvolitusi ja -ülesandeid:
 - a) on õiguslikult eraldiseisev ja funktsionaalselt sõltumatu kõikidest teistest avalik-õiguslikest ja eraõiguslikest isikutest;

- b) tagab, et tema töötajad ja juhtimise eest vastutavad isikud
 - i) tegutsevad turuhuvidest sõltumatult;
 - ii) reguleerimisülesandeid täites ei küsi ega võta vastu otseseid juhiseid üheltki riigiasutuselt ega muult avalik-õiguslikult või eraõiguslikult isikult. Nimetatud nõue ei piira vajadusel tihedat koostööd teiste asjaomaste riigiasutustega ega valitsuse poliitilisi üldsuuniseid, mis ei ole seotud artikli 72 kohaste regulatiivülesannetega.

5. Reguleeriva asutuse sõltumatuse kaitsmiseks tagavad liikmesriigid eelkõige, et:

- a) reguleeriv asutus saab vastu võtta kõikidest poliitilistest organitest sõltumatuid otsuseid ;
- b) reguleerival asutusel on kõik oma ülesannete ja volituste tulemuslikuks ja tõhusaks täitmiseks vajalikud inim- ja rahalised ressursid;
- c) reguleerivale asutusele eraldatakse igal aastal omaette eelarveeraldised ja ta on eraldatud eelarve täitmisel iseseisev;
- d) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkond nimetatakse ametisse tähtajaliselt, viieks kuni seitsmeks aastaks, mida võib pikendada üks kord.

- e) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkond nimetatakse ametisse objektiivsete, läbipaistvate ja avalikustatud kriteeriumide alusel ning sõltumatus ja erapooletus menetluses, millega tagatakse, et kandidaatidel on vajalikud oskused ja kogemused reguleeriva asutuse asjakohasel ametikohal tegutsemiseks; ;
- f) on kehtestatud huvide konflikti käsitlevad normid ja konfidentsiaalsuskohustused, mis kehtivad kauem kui kõnealuste reguleeriva asutuse juhatuse liikmete ametiaeg või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkonna ametiaeg;
- g) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, reguleeriva asutuse tippjuhtkonna võib ametist vabastada üksnes kindlaks määratud läbipaistvate kriteeriumide alusel;
- h) liikmesriigid võivad ette näha, et reguleeriva asutuse raamatupidamise aastaaruande järelkontrolli teeb sõltumatu audiitor.

Seoses esimese lõigu punktiga d tagavad liikmesriigid juhatuse või tippjuhtkonna asjakohase rotatsiooni korra. Juhatuse liikmeid või juhul, kui juhatus puudub, siis tippjuhtkonna liikmeid tohib selle aja jooksul ametist vabastada ainult juhul, kui nad enam ei vasta käesolevas artiklis sätestatud tingimustele või on vastavalt siseriiklikule õigusele süüdi üleastumises.

- 6. Hiljemalt 5. juuliks 2022 ja seejärel iga nelja aasta tagant esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande selle kohta, kuidas on riigiasutused järginud käesolevas artiklis sätestatud sõltumatuse põhimõtet.

Reguleeriva asutuse üldeesmärgid

Käesolevas direktiivis täpsustatud reguleerimisülesannete täitmisel võtab reguleeriv asutus kõik mõistlikud meetmed, et tihedas koostöös teiste asjaomaste riiklike ametiasutustega, kaasa arvatud konkurentsiasutustega ja naaberriikide, sh kolmandate riikide ametiasutustega, ning piiramata nende pädevust, saavutada artiklis 72 sätestatud ülesannete ja volituste raames järgmised eesmärgid:

- a) edendada tihedas koostöös teiste liikmesriikide reguleerivate asutuste, komisjoni ja ACERiga konkurentsivõimelist, paindlikku, turvalist ja keskkonnasäästlikku maagaasi, taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaaside ja vesiniku siseturgu liidus ning tagada asjakohased tingimused maagaasi- ja vesinikuvõrkude tulemuslikuks ja usaldusväärseks toimimiseks **ning edendada energiasüsteemide lõimimist**, võttes arvesse pikaajalisi eesmärke, aitades seega kaasa liidu õiguse järjepidevale, tõhusale ja tulemuslikule kohaldamisele, et saavutada liidu kliima- ja energiaeesmärgid;
- b) arendada liidus konkurentsivõimelisi ja nõuetekohaselt toimivaid piirkondlikke piiriüleseid turge, et saavutada punktis a nimetatud eesmärgid;

- c) kaotada liikmesriikidevahelised maagaasiga ja vesinikuga kauplemise piirangud, sealhulgas kõrvaldada piirangud, mis tulenevad gaaside kvaliteedi erinevustest või maagaasisüsteemi segatud vesiniku mahu erinevusest või vesiniku kvaliteedi erinevustest vesinikusüsteemis, arendada nõudluse rahuldamiseks ja siseriiklike turgude integratsiooni tugevdamiseks vajalikke piiriüleseid ülekande- ja/või transpordivõimsusi, et tagada ELi maagaasisüsteemi või liidu vesinikusüsteemi ühendatud võrgu koostalitlusvõime, mis võib hõlbustada maagaasivoogude kulgemist kogu liidus;
- d) aidata saavutada, **energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisega**, kõige kulutõhusamal viisil turvaliste, usaldusväärsete ja tõhusate mittediskrimineerivate võrkude arendamist, mis on tarbijale orienteeritud, ning edendada võrgu piisavust ja vastavalt energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkidele energiatõhusust, nagu ka taastuvatest energiaallikatest saadava gaasi väikese ja suure ulatusega tootmist ning hajutatud tootmist nii ülekande- kui ka jaotusvõrkudes ning hõlbustada nende võrkude toimimist koos gaasi- ja soojusvõrkudega;
- e) soodustada juurdepääsu võrgule uute tootmisvõimsuste jaoks, eelkõige kõrvaldades tõkked, mis takistavad uusi turulesisenejaid ja taastuvatest energiaallikatest saadavat gaasi ja vesinikku;
- f) tagada, et süsteemi halduritele ja võrgukasutajatele pakutakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaseid stiimuleid süsteemi jõudluse, eeskätt energiatõhususe tõhustamiseks ja turgude integreerimise soodustamiseks;
- g) tagada kasu tarbijatele oma riigi turu tõhusa toimimise abil, edendades tõhusat konkurentsi ja aidates tagada tarbijakaitset tihedas koostöös asjaomaste tarbijakaitseasutustega;
- h) aidata kaasa avalike maagaasiteenuste kõrge taseme saavutamisele, kaitsetumate tarbijate kaitsele ja tarbijatele tarnija vahetuseks vajalike andmesideprotsesside ühilduvusele.

Artikkel 72

Reguleeriva asutuse ülesanded ja volitused

1. Reguleerivatel asutustel on järgmised ülesanded:
 - a) läbipaistvate kriteeriumide alusel kehtestada või kinnitada reguleeritud ülekande ja jaotamise tariifid või nende arvestamise metoodika või mõlemad;
 - b) alates 1. jaanuarist [...] **2036** või käesoleva direktiivi artikli 31 lõike 1 kohaldamise kuupäevast läbipaistvate kriteeriumide alusel kehtestada või kinnitada vesinikuvõrkudele juurdepääsu tariifid või nende arvestamise metoodika või mõlemad;
 - c) läbipaistvate kriteeriumide alusel kehtestada või kinnitada:
 - i) [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artiklis 4 osutatud sihtotstarbelise tasu suurus ja kestus või nende arvestamise metoodika või mõlemad;
 - ii) üleantud varade väärtus ja selle tulemusel tekkida võiva kasumi ja kahjumi sihtkoht ning iii) osamaksete eraldamine sihtotstarbelise tasu jaoks;

- d) tagada, et ülekandesüsteemi haldurid ja jaotussüsteemi haldurid ning vajaduse korral süsteemiomanikud vesinikuvõrgu haldurid ja samuti maagaasi- ja vesinikuettevõtjad ning teised turuosalised, sealhulgas kodanike energiakogukonnad täidaksid oma käesolevast direktiivist, [uuesti sõnastatud gaasimäärusest (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)], võrgueeskirjadest ja gaasimääruse artiklite 52 ja 53 kohaselt vastuvõetud suunistest, määrusest (EL) 2017/1938 ja muudest liidu õigusaktidest tulenevaid kohustusi, sealhulgas seoses piiriüleste küsimustega ning ACERi otsustega;
- e) tagada tihedas koostöös teiste reguleerivate asutustega, et Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ja Euroopa vesinikuvõrguettevõtjate võrgustik (ENNOH) täidavad käesolevas direktiivis [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)], [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artiklite 52–56 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjades ja suunistes ning muus asjakohases liidu õiguses, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevas õiguses, sätestatud kohustusi ja ACERi otsuseid, ning selgitada üheskoos välja juhtumid, mil Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ja Euroopa vesinikuvõrguettevõtjate võrgustik ei täida oma kohustusi; kui reguleerivad asutused ei ole suutnud nelja kuu jooksul pärast kohustuste täitmata jätmise väljaselgitamiseks läbiviidavate konsultatsioonide alustamist kokkuleppele jõuda, pöörduakse otsuse tegemiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõikega 10 ACERi poole;

- f) jälgida gaasi kvaliteedi arengut ja gaasi kvaliteedi juhtimist ülekandesüsteemi haldurite ja vajaduse korral jaotussüsteemi haldurite poolt, sealhulgas jälgida süsteemihaldurite poolt kantud kulude arengut seoses gaasi kvaliteedi juhtimisega ning vesiniku maagaasivõrku segamisega **ja maagaasivõrgust eraldamisega** seotud arenguga. **Kui mõni muu pädev asutus on liikmesriigis juba volitatud seda teavet koguma, jagab pädev asutus seda teavet reguleeriva asutusega;**
- g) jälgida vesiniku kvaliteedi arengut ja vesiniku kvaliteedijuhtimist vesinikuvõrgu haldurite poolt, kui see on asjakohane, nagu on osutatud artiklis 46, sealhulgas vesiniku kvaliteedi juhtimisega seotud kulude arengu jälgimine;
- h) vaadata läbi ja hinnata ülevaadet **ning esitada arvamus ja soovitada muudatusi** vesinikuvõrgu haldurite poolt kooskõlas artikliga 52 esitatud **aruande osas** vesinikutransporditaristu arendamise kohta, võttes arvesse vesinikuvõrgu üldist energia-majanduslikku vajadust ning artikli 51 lõike 2 punkti e kohast võrguarenduse kavandamist käsitlevat ühisstsenaariumi raamistikku **ja vesinikku käsitlevat kogu liitu hõlmavat kümneaastast võrgu arengukava, nagu on sätestatud määruse [uuesti sõnastatud gaasimääruse] artiklis 43;**

- i) võtta [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artikli 4 kohaste sihtotstarbeliste tasude heakskiitmisel arvesse punktis **h** nõutud vesinikustransporditaristu arendamise ülevaate läbivaatamist ja hindamist;
- j) teha piiriülestes küsimustes koostööd asjaomase liikmesriigi reguleeriva asutuse või reguleerivate asutustega ja ACERiga, eelkõige osaledes ACERi reguleerivate asutuste nõukogu töös vastavalt määruse (EL) 2019/942 artiklile 21 . Kui tegemist on kolmandasse riiki viiva ja sealt tuleva taristuga , võib selle liikmesriigi, kus asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt, reguleeriv asutus pärast konsulteerimist teiste asjaomaste liikmesriikide reguleerivate asutustega teha kolmanda riigi, sealhulgas energiaühenduse lepinguosaliste asjakohaste asutustega koostööd, et kohaldada kõnealuse taristu suhtes liikmesriikide territooriumil järjekindlalt käesolevat direktiivi;

- k) täita ja rakendada ACERi ja komisjoni kõiki asjakohaseid õiguslikult siduvaid otsuseid;
- l) esitada igal aastal aruanne oma tegevuse ja ülesannete täitmise kohta liikmesriikide asjaomastele asutustele, ACERile ja komisjonile. Sellised aruanded hõlmavad iga käesolevas artiklis loetletud ülesande osas võetud meetmeid ja saavutatud tulemusi;
- m) tagada, et ülekande, jaotamise ja vesiniku transportimise, maagaasi ja vesiniku hoiustamise ning veeldatud maagaasi ja vesinikuterminalide puhul ning maagaasi ja vesiniku tarnetegevuse puhul ei esine ristsubsideerimist, **kui liidu õiguses ei ole sätestatud teisiti**;
- n) jälgida ülekandesüsteemi haldurite investeerimiskavasid ning esitada oma aastaaruandes ülekandesüsteemi haldurite investeerimiskavade hinnang, pidades silmas nende vastavust üleeuroopalisele võrgu arengukavale, millele viidatakse [uuesti sõnastatud gaasimääruses (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] 804)] artikli 29 punktis x; hinnang võib hõlmata soovitusi nende investeerimiskavade muutmiseks;

- o) jälgida võrgu turvalisust ja usaldusväärsust käsitlevate eeskirjade täitmist ja varasema toimimise läbivaatamist ning kehtestada ja kinnitada teenuse ja tarne kvaliteedi standardeid ja nõudeid või aidata sellele kaasa koos teiste pädevate asutustega;
- p) jälgida läbipaistvuse taset, sealhulgas hulgihindade puhul, ning tagada, et maagaasiettevõtjad ja vesinikuettevõtjad täidaksid läbipaistvuskohustusi;
- q) jälgida turu avamise ja konkurentsi taset ning tulemuslikkust hulgi- ja jaemüügitasandil, sealhulgas maagaasibörse ja vesinikubörse, hindu kodutarbijatele, sealhulgas ettemaksu süsteeme, liitumis- ja eraldustasusid, hooldusteenuste teostamist ja nende tasusid ning kodutarbijate kaebusi, ning mis tahes konkurentsimoonutusi või -piiranguid, andes muu hulgas kogu vajaliku teabe asjaomastele konkurentsiasutustele ja andes asjaomased juhtumid üle asjaomastele konkurentsiasutustele;

- r) jälgida lepingulise piirava tegevuse esinemist, sealhulgas ainuõiguse klauslite kasutamist, mis võib takistada või piirata suuri mitte-kodutarbijaid sõlmimast samal ajal lepinguid enam kui ühe tarnijaga ning vajaduse korral teavitada sellisest tegevusest liikmesriikide konkurentsiasutusi;
- s) austada lepingulist vabadust seoses pikaajaliste lepingutega, tingimusel et need on kooskõlas liidu õigusega ja liidu poliitikaga ning aitaks saavutada ELi eesmärke vähendada CO₂ heidet. Pikaajalisi lepinguid sellise fossiilgaasi tarnimiseks, mida kasutatakse ilma kasvuhoonegaase oluliselt vähendava tehnoloogiata, ei sõlmita kauemaks kui 2049. aasta lõpuni;
- t) jälgida aega, mis maagaasi ülekande- ja jaotussüsteemi halduritel või vesinikuvõrgu halduritel kulub ühenduste rajamiseks ja parandustöödeks;
- u) jälgida artiklis 29 või artiklis 33 sätestatud juurdepääsutingimusi gaasihoidlatele, torujuhtmete pakatile ja muudele abiteenustele ning vaadata need läbi. Kui maagaasihoidlatele juurdepääsu kord määratakse kindlaks artikli 29 lõike 3 kohaselt, ei sisalda käesolev ülesanne tariifide läbivaatamist;

- y) aidata koos teiste asjakohaste asutustega tagada, et tarbijakaitsemeetmed, kaasa arvatud need, mis on sätestatud I lisas, oleksid tulemuslikud ja jõustatud;
- w) avaldada vähemalt kord aastas soovitusi tarnehindade vastavuse kohta artiklile 6 ning esitada need vajaduse korral konkurentsiasutustele;
- x) tagada mittediskrimineeriv juurdepääs tarbijate tarbimisandmetele, siseriiklikul tasandil vabatahtlikuks kasutamiseks tarbimisandmete kergesti arusaadava ühtlustatud vormi sätestamine ning kõikidele tarbijatele kiire juurdepääs sellistele andmetele vastavalt artiklitele 22 ja 23 ;
- y) jälgida ülekandesüsteemi haldurite, jaotussüsteemi haldurite, vesinikuvõrgu haldurite, tarnijate ja tarbijate ning teiste turuosaliste rollide ja vastutusega seotud eeskirjade rakendamist vastavalt [uuesti sõnastatud gaasimäärusele (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)];

- z) jälgida nende kriteeriumide õiget kohaldamist, millega määratakse kindlaks, kas maa gaasihoidla kuulub artikli 29 lõike 3 või 4 alla, ning
- aa) jälgida kaitsemeetmete rakendamist artiklis 77 sätestatud korras;
- bb) aidata kaasa tähtsaimaid turuprotsesse käsitlevate andmesideprotsesside ühilduvusele piirkondlikul tasandil;
- cc) rakendada [**uuesti sõnastatud gaasimääruse**] artikli 52 kohaselt vastu võetud võrgueeskirju ja suuniseid riiklike meetmete abil või, kui see on nii sätestatud, koordineeritud piirkondlike või liidu meetmete abil;
- dd) tagada läbipaistev ja tõhus menetlus riikliku võrguarenduskava koostamiseks kooskõlas artiklites 51 ja 52 sätestatud nõuetega;
- ee) kiita heaks **artiklis 51, [...] artikli 52 lõikes 6 ja artikli 52 lõikes 7 osutatud** võrgu arengukavad ja neid muuta;

ff) [...]

gg) [...]

hh) jälgida võrdlusveebisaitide, sealhulgas artiklis 12 sätestatud kriteeriumidele vastavate võrdlusvahendite kättesaadavust;

ii) jälgida taastuvatest energiaallikatest ise toodetud maagaasi tarbimise ja kodanike energiakogukondade arendamise tarbetute takistuste ja piirangute kõrvaldamist.

2. Juhul kui liikmesriigis on nii sätestatud, võivad lõikes 1 nimetatud jälgimisülesandeid täita ka muud asutused, kui reguleeriv asutus. Sellisel juhul tehakse nimetatud jälgimise käigus saadud teave reguleerivale asutusele kättesaadavaks niipea kui võimalik.

Säilitades oma iseseisvuse, ilma et see piiraks tema enda eripädevust ning kooskõlas parema õigusliku reguleerimise põhimõtetega, konsulteerib reguleeriv asutus lõikes 1 sätestatud ülesannete täitmisel vajaduse korral maagaasi ülekandesüsteemi ja vesinikuvõrgu halduritega ja teeb vajaduse korral tihedat koostööd liikmesriikide teiste asjaomaste ametiasutustega.

3. Kui artikli 55 või artikli 62 alusel on määratud sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesinikuvõrguhaldur, peab reguleeriv asutus lisaks talle käesoleva artikli lõikega 1 määratud ülesannetele:
- a) jälgima käesoleva artikli kohaste kohustuste täitmist ülekandesüsteemi omaniku ja sõltumatu süsteemihalduri ning vesinikuvõrgu omaniku ja sõltumatu vesinikuvõrguhalduri poolt ning määrama mittetäitmise eest karistusi vastavalt lõike 4 punktile d;
 - b) jälgima sõltumatu süsteemihalduri ja ülekandesüsteemi omaniku või vesinikuvõrgu omaniku ja sõltumatu vesinikuvõrguhalduri vahelisi suhteid ja teabevahetust, tagamaks, et sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesinikuvõrguhaldur täidab oma kohustusi, ning eelkõige kiitma heaks lepingud ja tegutsema sõltumatu süsteemihalduri ja ülekandesüsteemi omaniku või vesinikuvõrgu omaniku ja sõltumatu vesinikuvõrguhalduri vahelisi vaidlusi lahendava asutusena nende poolt lõike 11 kohaselt esitatud kaebuste korral;

- c) ilma et see piiraks artikli 55 lõike 2 punktis c sätestatud menetluse kohaldamist, kiitma võrgu esimese kümneaastase arengukava osas heaks investeerimiskava ja võrgu mitmeaastase arengukava, mille sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu vesinikuvõrguhaldur igal aastal esitab;
- d) tagama, et sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute vesinikuvõrguhaldurite kogutavad võrgule juurdepääsu tariifid sisaldavad võrgu omanikule või omanikele ette nähtud tasu, mille suurus on piisav võrgu vara ning neisse tehtavate igasuguste uute investeeringute eest tasumiseks, tingimusel, et need tariifid on majanduslikult põhjendatud ja tõhusalt koostatud;
- e) omama volitusi teostada kontrolli, sealhulgas ette teatamata kontrolli ülekandesüsteemi omaniku ja sõltumatu süsteemihalduri või vesinikuvõrgu omaniku ja sõltumatu vesinikuvõrguhalduri valdustes.

4. Liikmesriigid tagavad, et reguleerivatele asutustele antakse volitused, mis võimaldavad neil lõigetes 1, 3 ja 6 osutatud ülesandeid tõhusalt ja kiiresti täita. Selleks peavad reguleerival asutusel olema vähemalt järgmised volitused:
- a) teha otsuseid, mis on maagaasi-ja vesinikuettevõtjatele siduvad;
 - b) uurida gaaside turgude toimimist ja otsustada milliseid vajalikke ja proportsionaalseid meetmeid on vaja võtta tõhusa konkurentsi toetamiseks ja gaaside turu nõuetekohase toimimise tagamiseks ning kõnealuseid meetmeid kehtestada ja, vajaduse korral on reguleerival asutusel samuti volitus teha konkurentsiõiguse uurimismenetluses koostööd liikmesriigi konkurentsiasutusega ja finantsturgude reguleerivate asutustega või komisjoniga;
 - c) nõuda maagaasi-ja vesinikuettevõtjalt mis tahes andmeid, mis on talle tema ülesannete täitmiseks vajalikud, kaasa arvatud põhjendust kolmandale osapoolale juurdepääsu andmata jätmise kohta ning teavet võrgu tugevdamiseks vajalike meetmete kohta;

- d) määrata tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi maagaasi-ja vesinikuettevõtjatele, kes ei täida käesolevast direktiivist ega reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, või taotleda pädevalt kohtult selliste karistuste määramist, sealhulgas volitust määrata käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste mittetäitmise eest ülekandesüsteemi haldurile või vesinikuvõrgu haldurile karistusi, mille suurus on kuni 10 % ülekandesüsteemi või vesinikuvõrgu halduri aastakäibest, või vertikaalselt integreeritud ettevõtjale karistusi, mille suurus on kuni 10 % tema aastakäibest, või taotleda selliste karistuste määramist;
- e) vajalikud õigused viia läbi uurimisi ja asjakohased õigused korraldada vaidluste lahendamisi vastavalt lõigetele 11 ja 12.

5. Selle liikmesriigi reguleerival asutusel, kus on Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, vesinikuvõrguettevõtjate Euroopa võrgustiku või ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse asukoht, on õigus määrata neile üksustele, kes ei täida käesolevast direktiivist, [uuesti sõnastatud gaasimäärusest (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] või reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult.

6. Lisaks lõigete 1 ja 4 alusel antud ülesannetele ja volitustele, kui sõltumatu ülekandesüsteemi haldur või integreeritud vesinikuvõrgu haldur on nimetatud kooskõlas IX peatüki, 3. jaoga, antakse reguleerivale asutusele vähemalt järgmised ülesanded ja volitused:
- a) määrata karistusi kooskõlas lõike 4 punktiga d diskrimineeriva käitumise eest vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides;
 - b) jälgida ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesinikuvõrgu halduri ja vertikaalselt integreeritud ettevõtja vahelist teabevahetust tagamaks, et ülekandesüsteemi haldur või integreeritud vesinikuvõrgu haldur täidab oma kohustusi;
 - c) tegutseda vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesinikuvõrgu halduri vaheliste lõike 11 kohaselt esitatud vaidluste lahendajana;
 - d) jälgida vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesinikuvõrgu halduri vahelisi äri- ja rahandussuhteid, sealhulgas laenu tegevust;

- e) kiita heaks kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesinikuvõrgu halduri vahelised kaubandus- ja rahanduslepingud, tingimusel, et need on kooskõlas turutingimustega;
- f) taotleda vertikaalselt integreeritud ettevõtjalt põhjendust, kui järelevalveametnik on seda märkinud kooskõlas artikli 64 lõikega 4, nõudes eelkõige tõendeid, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides ei ole toimunud diskrimineerivat käitumist;
- g) teha kontrolle, sealhulgas ette teatamata kontrolle vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesinikuvõrgu halduri ruumides;
- h) määrata ülekandesüsteemi halduri või integreeritud vesinikuvõrgu halduri kõik või konkreetsed ülesanded artikli 64 kohaselt nimetatud sõltumatule süsteemihaldurile või sõltumatule vesinikuvõrgu haldurile, kui ülekandesüsteemi haldur või integreeritud vesinikuvõrgu haldur ei täida süstemaatiliselt temale käesoleva direktiiviga antud kohustusi, eelkõige korduva diskrimineeriva käitumise korral vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides.

7. Reguleerivad asutused vastutavad tingimuste või vähemalt nende arvestamise või kehtestamise aluseks oleva metoodika määramise või heakskiitmise eest piisavalt vara enne tingimuste jõustumist järgmistel juhtudel:
- a) siseriiklike maagaasivõrkudega ühendamise ja juurdepääs neile, sealhulgas ülekande ja jaotamise tariifid, ning maagaasi veeldusjaamadele juurdepääsu tingimused ja tariifid, kusjuures tariifid või kõnealune metoodika peavad võimaldama teha võrkudesse ja maagaasi veeldusjaamadesse vajalikke investeeringuid nii, et need investeeringud tagaksid võrkude ja maagaasi veeldusjaamade rentaabluse;
 - b) siseriiklike vesinikuvõrkudega ühendamise ja neile juurdepääs, sealhulgas alates 1. jaanuarist 2031 vesinikuvõrgu tariifid, **kui see on asjakohane**, ning vesinikuhooldatele ja -terminalidele juurdepääsu tingimused ja tariifid;
 - c) tasakaalustamisteenuste osutamine, mida tuleb osutada kõige ökonoomsemal viisil ja mis peavad pakkuma võrgu kasutajatele sobivaid stiimuleid nende gaasi sisse- ja väljavoolu tasakaalustamiseks õiglaselt ja mittediskrimineerivalt ning objektiivsete kriteeriumide alusel;
 - d) sihtotstarbeliste tasude heakskiitmine ja järelevalve kooskõlas [uuesti sõnastatud gaasimääruse (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] artikliga 4.
 - e) piiriülesele taristule juurdepääs, sealhulgas võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise menetlused.
8. Lõikes 7 osutatud metoodikad või tingimused avaldatakse.

9. Tariifide või metoodika ja tasakaalustamisteenuste kehtestamisel või heaks kiitmisel tagavad reguleerivad asutused, et ülekande- ja jaotussüsteemi haldureid ning alates 1. jaanuarist 203[...] **6 või artikli 31 lõike 1 kohaldamise kuupäevast** vesinikuvõrgu haldureid stimuleeritakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaselt, et tõhustada jõudlust, soodustada turgude integreerimist ja varustuskindlust ning toetada seonduvaid teadusuuringuid.
10. Reguleerivad asutused teostavad järelevalvet ülekoormusega tegelemise üle riigi tasandi ülekandevõrkudes ja vesinikuvõrkudes, sealhulgas võrkudevahelistes ühendustes, ja ülekoormusega tegelemise eeskirjade rakendamise üle. Sel eesmärgil esitavad ülekandesüsteemi haldurid, vesinikuvõrgu haldurid või turul osalejad reguleerivatele asutustele oma ülekoormusega tegelemise eeskirjad, kaasa arvatud võimsuse jaotamine. Reguleerivad asutused võivad taotleda kõnealuste eeskirjade muutmist.

Otsused ja kaebused

- 1 Vajaduse korral on reguleerivatel asutustel õigus taotleda maagaasi ülekandesüsteemi, gaasihoidla, maagaasi veeldusjaamade ja jaotussüsteemi halduritelt, vesinikuhooldlate ja -terminalide halduritelt ning [...] vesinikuvõrgu **halduritelt** tingimuste, sealhulgas käesolevas artiklis osutatud tariifide ja metoodika muutmist, et tagada nende proportsionaalsus ja mittediskrimineeriv kohaldamine. Kui gaasihoidlatele juurdepääsu kord määratakse kindlaks artikli 29 lõike 3 kohaselt, ei sisalda käesolev ülesanne tariifide muutmist. **Kui vesinikuhooldlatele või vesinikuvõrkudele juurdepääsu kord põhineb kolmandate isikute läbrääkimistel põhineval juurdepääsul vastavalt artikli 31 lõikele 4, artikli 32 lõikele 1 või artikli 33 lõikele 1, ei sisalda see ülesanne tariifide muutmist.** Maagaasi ülekande ja jaotamise tariifide ning vajaduse korral vesinikuvõrgu tariifide kindlaksmääramisega viivitamise korral on reguleerivatel asutustel volitus kehtestada või heaks kiita esialgsed ülekande ja jaotamise tariifid või nende arvestamise metoodika ning vesinikuvõrgu tariifide ja metoodika ning juhul, kui lõpptariifid või metoodika erinevad kõnealustest ajutistest tariifidest või metoodikast, teha otsus kompenseerivate meetmete kohta.

- 2 Iga osaline, kes soovib esitada kaebuse maagaasi ülekandesüsteemi, gaasihoidla, maagaasi veeldusjaama või jaotussüsteemi halduri või vesinikuvõrgu, -hoidla või -terminali halduri kohta seoses käesolevast direktiivist kõnealusele haldurile tulenevate kohustustega, võib saata kaebuse reguleerivale asutusele, mis vaidlusi lahendava asutusena väljastab otsuse kahe kuu jooksul pärast kaebuse saamist. Seda tähtaega võib pikendada kahe kuu võrra, kui reguleeriv asutus nõuab lisateavet. Pikendatud ajavahemikku võib veel kord pikendada kaebuse esitaja nõusolekul. Reguleeriva asutuse otsus on siduv, kui ja kuni see ei kaota kehtivust seoses edasikaebamisega.
- 3 Kõik mõjutatud isikud ja isikud, kellel on õigus esitada kaebusi käesoleva artikli alusel rakendatud meetoditega seotud otsuse kohta, või kui reguleerival asutusel on kohustus tutvustada soovitatavaid tariife või meetodeid, võivad kahe kuu või liikmesriikide sätestatud lühema aja jooksul alates otsuse või otsuseettepaneku avaldamisest esitada läbivaatamiseks kaebuse. Kõnealune kaebus ei peata otsuse täitmist.

- 4 Liikmesriigid kehtestavad reguleerimiseks, kontrollimiseks ning läbipaistvuse tagamiseks sobivad ja tõhusad mehhanismid, et vältida turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, mis kahjustab eelkõige tarbijaid, ja turuvallutuslikku käitumist. Nende mehhanismide puhul tuleb arvesse võtta ELi toimimise lepingu sätteid ja eelkõige selle artiklit 102.
5. Liikmesriigid tagavad kohaste meetmete võtmise, sealhulgas liikmesriigi õiguse kohaselt haldus- või kriminaalmenetluse algatamise füüsilise või juriidilise isiku suhtes käesolevas direktiivis kehtestatud konfidentsiaalsusnormide rikkumise korral.
- 6 Lõigetes 2 ja 3 nimetatud kaebuste esitamine ei tohi piirata edasikaebamise õigust liidu ja/või liikmesriigi õiguse alusel.
- 7 Reguleerivate asutuste otsused peavad olema täielikult põhjendatud, et oleks võimalik rakendada kohtulikku läbivaatamist. Otsused peavad olema avalikkusele kättesaadavad, tagades samas tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.
- 8 Liikmesriigid tagavad, et liikmesriigi tasandil on olemas sobivad mehhanismid, mille kohaselt on reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud isikul õigus otsus edasi kaevata asjaosalistest ja valitsusest sõltumatule organile.

Reguleerivate asutuste vaheline koostöö piiriülestes küsimustes

1. Reguleerivad asutused peavad üksteisega, ja eeskätt ACERis, tihedaid läbirääkimisi ja teevad omavahel koostööd ning annavad üksteisele ja ACERile teavet, mis on vajalik nende käesolevast direktiivist tulenevate ülesannete täitmiseks. Vahetatava teabe puhul peab teavet vastu võttev asutus tagama sama konfidentsiaalsustaseme kui asutus, kust teave pärit on.
2. Reguleerivad asutused teevad koostööd vähemalt piirkondlikul tasandil, et:
 - a) toetada sellise töökorra väljakujundamist, mis võimaldab võrgu optimaalse haldamise, edendab ühiseid gaasi- ja vesinikubörse ja piiriüleste võimsuste jaotamist ning võimaldab saavutada piirkonnas ja piirkondade vahel vastastikuse ühendamise võimsuse piisava taseme, sealhulgas võrkude uute vastastikuste ühendamiste abil, et võimaldada tõhusa konkurentsi arengut ja varustuskindluse paranemist, vältides diskrimineerimist varustusettevõtjate vahel eri liikmesriikides;
 - b) koordineerida kõikide võrgureeglite väljatöötamist asjaomaste ülekandesüsteemi haldurite, vesinikuvõrgu haldurite ja teiste turuosaliste jaoks;
 - c) koordineerida ülekoormuse juhtimise reeglite väljatöötamist;
 - d) tagada ülekandesüsteemi haldurite ja võrguhaldurite ülesandeid piiriülesel või piirkondlikul tasandil täitvate juriidiliste isikute vastavus õigusnormidele.

3. Reguleerivatel asutustel on õigus sõlmida vastastikuseid koostöölepinguid, et tugevdada reguleerimisalast koostööd.
4. Lõikes 2 nimetatud tegevus toimub vajaduse korral tihedates läbirääkimistes liikmesriikide teiste asjaomaste ametiasutustega ning ilma et see piiraks nende eripädevust.
5. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 83 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, et kehtestada suunised selle kohta, millises ulatuses on reguleerivad asutused kohustatud omavahel ja ACERiga koostööd tegema.
6. Reguleerivad asutused või kohasel juhul muud pädevad asutused võivad konsulteerida ja teha koostööd kolmandate riikide, sealhulgas energiaühenduse lepinguosaliste asjakohaste asutustega seoses kolmandatesse riikidesse viiva ja sealt tuleva gaasi- ja vesinikutaristu käitamisega, et tagada käesoleva direktiivi järjekindel kohaldamine asjaomase taristu suhtes liikmesriigi territooriumil ja territoriaalmeres.

Kooskõla võrgueeskirjade ja suunistega

1. Reguleeriv asutus ja komisjon võivad taotleda ACERi arvamust selle kohta, kas reguleeriva asutuse tehtud otsus on vastavuses võrgueeskirjadega ja käesolevas direktiivis või määruses [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] osutatud suunistega.
2. ACER esitab oma arvamuse vastavalt arvamust küsinud reguleerivale asutusele või komisjonile ja kõnealuse otsuse vastu võtnud reguleerivale asutusele kolme kuu jooksul pärast taotluse saamise kuupäeva.
3. Kui otsuse teinud reguleeriv asutus ei täida ACERi ettekirjutusi nelja kuu jooksul alates nimetatud arvamuse kättesaamisest, teavitab ACER sellest komisjoni.

4. Kui reguleeriva asutuse poolt vastu võetud otsus piiriülese kaubanduse suhtes ei vasta käesolevas direktiivis või määruses [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] osutatud **võrgueeskirjadele ja** suunistele, on mis tahes reguleerival asutusel õigus teavitada sellest komisjoni kahe kuu jooksul alates otsuse vastuvõtmisest.
5. Kui komisjonil tekivad tõsised kahtlused seoses reguleeriva asutuse otsuse vastavusega võrgueeskirjadele ja käesolevas direktiivis või määruses [uuesti sõnastatud gaasimäärus (ettepanek dokumendis COM(2021) [...] **804**)] sätestatud suunistele, on komisjonil õigus teha otsus juhtumit täiendavalt uurida ACERilt lõike 3 alusel või reguleerivalt asutuselt lõike 4 alusel saadud teabe kättesaamisest kahe kuu ning omal algatusel kolme kuu jooksul alates otsuse tegemise kuupäevast. Sel juhul kutsub ta reguleerivat asutust ja reguleerivale asutusele esitatud menetluse osalisi üles esitama märkusi.
6. Kui komisjon teeb otsuse juhtumit täiendavalt uurida, teeb ta nelja kuu jooksul alates vastava otsuse tegemisest teatavaks lõpliku otsuse
 - a) mitte esitada vastuväiteid reguleeriva asutuse otsuse kohta või
 - b) nõuda asjaomaselt reguleerivalt asutuselt otsuse tühistamist, kui komisjon leiab, et otsus ei vasta võrgueeskirjadele ega suunistele.

7. Kui komisjon ei ole otsustanud juhtumit põhjalikumalt uurida ega ole kas vastavalt lõikes 5 või 6 sätestatud tähtaja jooksul lõplikku otsust teinud, tähendab see seda, et komisjon pole reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväidet esitanud.
8. Reguleeriv asutus täidab komisjoni nõude otsuse tühistamise kohta kahe kuu jooksul ja teatab sellest komisjonile.
9. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 83 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, millega kehtestatakse suunised käesoleva artikli kohaldamise korra üksikasjade kohta.

Andmete säilitamine

1. Liikmesriigid nõuavad tarneettevõtjatelt, et nad hoiaksid riiklike ametiasutuste, sealhulgas reguleeriva asutuse, liikmesriigi konkurentsiasutuse ja komisjoni jaoks nende ülesannete täitmise eesmärgil vähemalt viis aastat kättesaadavana kogu asjakohase teabe, mis on seotud kõikide tehingutega maagaasi ja vesiniku tarnelepingute ja maagaasi ja vesiniku tuletisinstrumentide osas hulgimüüjatega ja ülekandesüsteemi halduritega, gaasihoidlate ja maagaasi veeldusjaamade halduritega ning vesinikuvõrgu, -hoidlate ja -terminali halduritega.
2. See teave hõlmab tehingute üksikasjalikke andmeid, nagu tähtaeg, tarne- ja maksetingimused, maht, täitmise kuupäevad ja kellaajad, tehinguhinnad ja asjaomase hulgimüüja andmed, ning üksikasjalikke andmeid kõikide lõpule viimata maagaasi - ja vesiniku tarnelepingute ja maagaasi ja vesiniku tuletisinstrumentide kohta.
3. Reguleeriv asutus võib otsustada need andmed osaliselt turuosalistele kättesaadavaks teha, kui ei avaldata konkreetsete turuosaliste või konkreetsete tehingutega seotud tundlikku äriteavet. Seda lõiget ei kohaldata teabe suhtes, mis käsitleb direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse jäävaid finantsinstrumente.

4. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 83 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, millega kehtestatakse suunised, milles määratakse kindlaks andmete säilitamise meetodid ja kord, samuti säilitatavate andmete vorm ja sisu.
5. Tarneettevõtjate ning hulgimüüjate ja maagaasi ülekandesüsteemi haldurite, gaasihoidlate ja maagaasi veeldusjaamade haldurite ning vesinikuvõrgu, -hoidlate ja -terminali haldurite vaheliste maagaasi ja vesiniku tuletisinstrumentide tehingute suhtes kohaldatakse käesolevat artiklit alles siis, kui komisjon on vastu võtnud lõikes 4 osutatud suunised.
6. Käesoleva artikli sätted ei tekita lisakohustusi lõikes 1 osutatud asutuste ees üksuste jaoks, mis jäävad direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse.
7. Kui lõikes 1 osutatud asutused vajavad juurdepääsu andmetele, mida säilitavad direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse jäävad üksused, esitavad kõnealuse direktiivi alusel vastutavad asutused neile vajalikud andmed.

XI peatükk

Lõppsätted

Artikkel 77

Kaitsemeetmed

1. Kui energiaturul tekib ootamatu kriis või kui seatakse ohtu isikute, seadmete või rajatiste füüsiline turvalisus või võrgu puutumatus, võib liikmesriik **võtta riiklikus hädaolukorra lahendamise kavas ette nähtud meetmeid ja** kuulutada **vajaduse korral** välja hädaolukorra vastavalt määruse (EL) 2017/1938 artiklile 11[...].

Artikkel 78

Võrdsed võimalused

1. Meetmed, mida liikmesriigid võivad võtta käesoleva direktiivi kohaselt võrdsete võimaluste tagamiseks, peavad olema kooskõlas ELi toimimise lepinguga , eelkõige selle artikliga 36, ning liidu õigusaktidega.
2. Lõikes 1 osutatud meetmed peavad olema proportsionaalsed, mittediskrimineerivad ja läbipaistvad. Kõnealuseid meetmeid võib võtta üksnes pärast komisjoni teavitamist ja komisjoni heakskiitu.
3. Komisjon reageerib lõikes 2 osutatud teavitamisele kahe kuu jooksul alates kõnealuse teate kättesaamisest. Nimetatud ajavahemik algab täieliku teabe kättesaamisele järgnevast päevast. Kui komisjon ei ole kõnealuse kahe kuu jooksul reageerinud, siis loetakse, et komisjon ei ole teada antud meetmete kohta vastuväiteid esitanud.

Tehnilised kokkulepped kolmandate riikidega maagaasi- ja vesinikutorujuhtmete käitamise kohta

Käesolev direktiiv ei mõjuta ülekandesüsteemi haldurite, vesinikuvõrgu haldurite või teiste ettevõtjate õigust jätta jõusse või sõlmida tehnilisi kokkuleppeid liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheliste torujuhtmete käitamise kohta, tingimusel et sellised kokkulepped on kooskõlas liidu õiguse ja asjaomaste liikmesriikide reguleerivate asutuste asjakohaste otsustega. Nendest kokkulepetest teavitatakse asjaomaste liikmesriikide reguleerivaid asutusi.

Maagaasisüsteemi erandid

1. Liikmesriigid, kes ei ole otseselt seotud mõne teise liikmesriigi ühendatud võrguga, võivad **teha erandeid** [...] artiklitest 3, 7, **30**, 54 või artikli 27 lõikest 1. Kõik sellised erandid kaotavad kehtivuse hetkest, mil esimene ühendustoru liikmesriigiga on valmis. **Kõigist sellistest eranditest teatatakse komisjonile.**
2. Liikmesriigid võivad taotleda komisjonilt erandeid artiklite 3, 7, 54 või 27 kohaldamisest äärepoolseimate piirkondade suhtes ELi toimimise lepingu artikli 349 tähenduses või muude geograafiliselt eraldatud piirkondade suhtes. Iga selline erand kaotab kehtivuse, kui ühendus piirkonnast või alalt liikmesriigi ühendatud võrku on lõpule viidud.
- 2a. **Luksemburg võib teha erandi artiklist 54. Kõigist sellistest eranditest teatatakse komisjonile.**
3. Komisjon teavitab liikmesriike lõikes [...] 2 [...] osutatud eranditaotlustest enne otsuse tegemist, võttes arvesse põhjendatud taotlusi tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse kohta.

4. Komisjoni tehtud **lõike 2 kohased** erandid on ajaliselt piiratud ja nende suhtes kohaldatakse tingimusi, mille eesmärk on suurendada konkurentsi siseturul ja siseturu integratsiooni ning tagada, et erandid ei takistaks üleminekut taastuenergiale ega energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamist määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 punkti 18 tähenduses.
5. Direktiivi 2009/73/EÜ kohased erandid, millel puudub kehtivusaeg **või kindlaksmääratud kohaldamisaeg**, kaotavad kehtivuse 31. detsembril 2025. Liikmesriigid, kes käesoleva direktiivi jõustumise ajal neid erandeid ikka veel kasutavad, võivad **otsustada teha uue erandi kooskõlas lõigetega 1 või 5a või** taotleda komisjonilt uut erandit vastavalt **lõikes 2 [...]** kehtestatud tingimustele.
- 5a. [...] Liikmesriigid, kes saavad esimese pikaajalise maagaasitarnelepingu alusel esimese kaubandusliku tarne pärast käesoleva direktiivi jõustumist, võivad teha erandi [...] artikli 3 lõigetest 1–4, artikli 4 lõikest 1, artiklist 7, artikli 27 lõikest 1, artiklist 30, artikli 35 lõigetest 1–5, artiklist 39, artikli 40 lõikest 6, artiklitest 42, 54, 55 ja 69.[...] Kõigist sellistest eranditest teatatakse komisjonile.
6. Lõigetes 1, 2, 2a ja 5a nimetatud erandite kohta tehtavad teatised ja erandi tegemise otsused avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 80a

Vesinikuga seotud erandid

Eesti, Läti ja Leedu võivad kuni 31. detsembrini 2030 teha erandi artiklist 63. Kõigist sellistest eranditest teatatakse komisjonile.

Artikkel 81

Erandid kolmandasse riiki viivate ja sealt tulevate maagaasi ülekandetorude suhtes

1. Kui tegemist on liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheliste gaasi ülekandetorudega, mille ehitamine on lõpetatud enne 23. maid 2019, võib liikmesriik, kus asub ülekandetoru esimene liikmesriikide võrgus olev ühenduspunkt, otsustada teha erandi artiklitest 54, 65, 66 ja 27 ning artikli 72 lõigetest 7, 9 ja artikli 73 lõikest 1 tema territooriumil ja territoriaalmeres asuva gaasi ülekandetoru lõikude osas objektiivsetel põhjustel, näiteks tehtud investeeringu tagasiteenimise võimaldamiseks või varustuskindluse kaalutlustel, tingimusel et erand ei kahjusta konkurentsi, maagaasi siseturu tõhusat toimimist ega gaasi varustuskindlust liidus.

Erand peab olema ajaliselt piiratud, kestusega kuni 20 aastat, objektiivselt põhjendatud, pikendatav, kui see on õigustatud, ning võib olla seotud tingimustega, mis aitavad kaasa esimeses lõigus nimetatud tingimuste saavutamisele.

Erandit ei kohaldata ülekandetorudele liikmesriigi ja sellise kolmanda riigi vahel, kes on kohustatud käesoleva direktiivi oma õigusesse üle võtma ja kes kohaldab seda tõhusalt oma õiguskorras vastavalt liiduga sõlmitud kokkuleppele.

2. Kui asjaomane ülekandetoru asub rohkem kui ühe liikmesriigi territooriumil, otsustab kõnealuse ülekandetoru suhtes erandi tegemise üle pärast konsulteerimist kõigi asjaomaste liikmesriikidega see liikmesriik, kelle territooriumil asub liikmesriikide võrgu esimene ühenduspunkt.

Asjaomaste liikmesriikide taotluse korral võib komisjon otsustada osaleda vaatlejana selle liikmesriigi, kelle territooriumil asub esimene ühenduspunkt, ja kolmanda riigi vahelistel konsultatsioonidel, millel käsitletakse käesoleva direktiivi järjekindlat kohaldamist selle liikmesriigi territooriumil ja territoriaalmeres, kelle territooriumil asub esimene ühenduspunkt, sealhulgas erandite tegemist selliste ülekandetorude suhtes.

3. Lõigete 1 ja 2 kohased otsused tuleb võtta vastu hiljemalt 24. maiks 2020. Liikmesriigid teavitavad igast sellisest otsusest komisjoni ja avaldavad need.

Volitamine

1. Ilma et see piiraks liidu õiguses sätestatud muude kohustuste täitmist ning mõjutamata liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust, võivad ülekandetoru või tootmisetapi torustiku käitamist käsitlevad liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelised kehtivad lepingud jääda jõusse seni, kuni liidu ja sama kolmanda riigi vahel jõustub uus leping või kohaldatakse käesoleva artikli lõigete 2–15 kohast menetlust.
2. Ilma et see mõjutaks liidu ja liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust, juhul kui liikmesriik kavatses alustada kolmanda riigiga läbirääkimisi, et sõlmida liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelise ülekandetoru **või liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelise vesiniku ühendustoru** käitamist käsitlev leping kolmanda riigiga küsimustes, mis kuuluvad täielikult või osaliselt käesoleva direktiivi **või [uuesti sõnastatud gaasimääruse]** kohaldamisalasse, või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, teavitab ta oma kavatsusest kirjalikult komisjoni.

Teatele lisatakse asjakohased dokumendid ja märke sätete kohta, mille üle läbirääkimisi peetakse või mida uuesti läbi räägitakse, läbirääkimiste eesmärk ja muu asjakohane teave ning see teade edastatakse komisjonile vähemalt viis kuud enne kavandatud läbirääkimiste algust.

3. Lõike 2 kohase teate esitamise järel annab komisjon asjaomasele liikmesriigile loa alustada kolmanda riigiga ametlikke läbirääkimisi selles osas, mis võivad mõjutada liidu ühiseeskirju, välja arvatud juhul, kui ta on seisukohal, et selliste läbirääkimiste alustamine:
- a) oleks vastuolus liidu õigusega, välja arvatud vastuolud, mis tulenevad liidu ja liikmesriikide vahelisest pädevuse jaotusest;
 - b) kahjustab maagaasi **või vesiniku** siseturu toimimist, konkurentsi või varustuskindlust liikmesriigis või liidus, **võttes arvesse ELi toimimise lepingu artikli 194 lõikes 1 sätestatud liikmesriikidevahelise solidaarsuse põhimõtet**;
 - c) takistaks liidul kolmanda riigiga [...] **rahvusvaheliste** kokkulepete üle peetavate läbirääkimiste eesmärkide saavutamist;
 - d) oleks diskrimineeriv.
4. Lõike 3 kohasel hindamisel võtab komisjon arvesse, kas kavandatud leping käsitleb ülekandetoru või tootmisetapi torustikku, mis aitab uute maagaasiallikate kaudu maagaasitarneid ja tarnijaid mitmekesistada.

5. 90 päeva jooksul pärast lõikes 2 osutatud teate kättesaamist võtab komisjon vastu otsuse, millega ta annab liikmesriigile loa alustada läbirääkimisi, et sõlmida kolmanda riigiga leping või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, või millega ta keeldub sellist luba andmast. Kui otsuse vastuvõtmiseks on vaja lisateavet, hakkab 90-päevane tähtaeg kulgema lisateabe laekumise kuupäevast.
6. Kui komisjon võtab vastu otsuse, millega ta keeldub andmast liikmesriigile luba, et sõlmida kolmanda riigiga leping või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, teavitab ta sellest asjaomast liikmesriiki ja põhjendab oma otsust.
7. Otsus, millega antakse liikmesriigile luba alustada läbirääkimisi, et sõlmida kolmanda riigiga leping või seda lepingut muuta, laiendada, kohandada või pikendada, või millega keeldutakse sellist luba andmast, võetakse vastu rakendusaktiga kooskõlas artikli 83 lõikes 2 osutatud menetlusega.
8. Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega (EL) 2017/684²⁹ võib komisjon anda suuniseid ja nõuda kavandatavasse lepingusse teatavate tingimuste lisamist, et tagada kooskõla liidu õigusega.

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2017. aasta otsus (EL) 2017/684, millega luuakse liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid ja mittesiduvaid leppeid käsitlev teabevahetussmehanism ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 994/2012/EL (ELT L 99, 12.4.2017, lk 1).

9. Komisjoni hoitakse lepingu sõlmimise, muutmise, laiendamise, kohandamise või pikendamise üle peetavate läbirääkimiste eri etappide jooksul kursis läbirääkimiste edenemise ja tulemustega ning komisjon võib taotleda osalemist liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelistel läbirääkimistel kooskõlas otsusega (EL) 2017/684.
10. Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti ja nõukogu lõike 5 kohaselt vastu võetud otsustest.
11. Enne kolmanda riigiga lepingu allkirjastamist teatab asjaomane liikmesriik komisjonile läbirääkimiste tulemustest ning edastab komisjonile läbirääkimiste tulemusel koostatud lepingu teksti.
12. Lõike 11 kohase teate saamisel hindab komisjon läbirääkimiste tulemusel koostatud lepingut vastavalt lõikele 3. Kui komisjon leiab, et läbirääkimiste tulemusel koostatud leping on kooskõlas lõikega 3, annab ta liikmesriigile loa leping allkirjastada ja sõlmida.

13. 90 päeva jooksul pärast lõikes 11 osutatud teate kättesaamist võtab komisjon vastu otsuse, millega ta annab liikmesriigile loa allkirjastada ja sõlmida kolmanda riigiga leping või millega ta keeldub sellist luba andmast. Kui otsuse vastuvõtmiseks on vaja lisateavet, hakkab 90-päevane tähtaeg kulgema lisateabe laekumise kuupäevast.
14. Kui komisjon võtab lõike 13 kohaselt vastu otsuse, millega ta annab liikmesriigile loa allkirjastada ja sõlmida kolmanda riigiga leping, teavitab asjaomane liikmesriik komisjoni lepingu sõlmimisest ja jõustumisest ning kõnealuse lepingu staatuse hilisematest muudatustest.
15. Kui komisjon võtab lõike 13 kohaselt vastu otsuse, millega ta keeldub andmast liikmesriigile luba allkirjastada ja sõlmida kolmanda riigiga leping, teavitab ta sellest asjaomast liikmesriiki ja põhjendab oma otsust.

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklites 8, 56, 66, 74, 75 ja 76 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates [jõustumise kuupäev].
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artiklites 8, 56, 66, 74, 75 ja 76 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.
5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artiklite 8, 56, 66, 74, 75 ja 76 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 84

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.
3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Läbivaatamine ja aruandlus

1. Hiljemalt 31. detsembriks 2030 vaatab komisjon käesoleva direktiivi läbi ja esitab seejärel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, **millele on kohasel juhul lisatud asjakohane seadusandlik ettepanek**. Läbivaatamise käigus uuritakse eelkõige:
 - i. artikli 8 ja artiklis 2 esitatud vastavate määratluste kohaldamist, et hinnata, kas 1. jaanuaril 2031 tegevust alustavad rajatised peaksid kõnealuse artikli kohase sertifitseerimise saamiseks tõendama, et vähese CO₂ heitega kütuste ja vähese CO₂ heitega vesiniku kasutamisega saavutatakse suurem kasvuhoonegaaside heite vähenemine.
 - ii. **ühtse õigusraamistiku kohaldamist vesinikuvõrgu haldurite suhtes, tegemata vahet vesiniku ülekandmise [...] ja vesiniku jaotamise funktsioonide vahel, sealhulgas artiklis 62 sätestatud nõuete kõigile vesinikuvõrkudele kohaldamise mõju.**
2. **Komisjon hindab 31. detsembriks 2031 maagaasi sõltumatuid ülekandesüsteemi haldureid käsitlevate eeskirjade rakendamist määratud integreeritud vesinikuvõrgu haldurite suhtes, võttes arvesse vesinikuturu toimimist, konkurentsi, likviidsust ja vesinikutaristu arengut, ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande. Aruandes esitatakse komisjoni hindamise tulemused. Vajaduse korral teeb komisjon ettepaneku käesoleva lõike sätete läbivaatamiseks.**

Artikkel 86

Direktiivi 2012/27/EL muutmine

Direktiivi 2012/27/EL muudetakse järgmiselt:

- 1) artiklid 9, 10 ja 11 jäetakse välja;
- 2) VII lisa jäetakse välja.

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad artiklite 2–5, artiklite 7–27, artikli [...] 29, artiklite 31–34, artikli 35 lõike 1 punkti a ning lõigete 3, 4, 7, 8 ja 9, artiklite 37 ja 38, artikli 40 lõigete 1, 2, 7, 8 ja 9, artikli 41, artikli 42 lõike 2, artiklite 46–53, artikli 56, artikli 58 lõike 11, artiklite 62–69, artikli 70 lõigete 5 ja 6, artiklite 71–73, artikli 75 lõigete 1, 5, 6 ja 9, artiklite 76 ja 77, I ja II lisa täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid [...] hiljemalt **[kaks aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist]**. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastuvõetavate põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.

Artikkel 88

Kehtetuks tunnistamine

Direktiiv 2009/73/EÜ, mida on muudetud III lisa A osas loetletud õigusaktidega, tunnistatakse alates [1. jaanuarist 2023] kehtetuks, ilma et see piiraks liikmesriikide kohustusi, mis on seotud III lisa B osas loetletud direktiivide siseriiklikku õigusse ülevõtmise tähtaegadega ja kohaldamise alguskuupäevaga .

Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile tõlgendatakse viidetena käesolevale direktiivile ja loetakse vastavalt IV lisa vastavustabelile.

Artikkel 89

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas.

Artikkel 90

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

ILISA**GAASIARVETE ESITAMISE JA GAASIARVEL ESITATAVA TEABE**
MIINIMUMNÕUDED**1. GAASIARVEL ESITATAVAS TEABES JA GAASIARVEL ESITATAVAD MIINIMUMANDMED**

1.1. Järgmine põhiteave esitatakse lõpptarbija arvel hästi märgatavalt ning muudest arve osadest selgelt eraldi:

- a) lõpphind ja hinna jaotus komponentideks, kui see on võimalik, koos selge teabega selle kohta, et kõigi energiaallikate puhul võidakse ühtlasi kohaldada stiimuleid, mida ei rahastatud komponentideks jaotatud hinnas esitatud lõivudest;
- b) makse tähtaeg.

1.2. Järgmine põhiteave esitatakse lõpptarbija arvel ja neile esitatavas teabes hästi märgatavalt ning muudest arve ja esitatava teabe osadest selgelt eraldi:

- a) arveldusperioodil tarbitud gaas;
- b) tarnija nimi ja kontaktandmed, sealhulgas tarbijateeninduse abitelefon ja e-posti aadress;
- c) tasu nimetus;
- d) lepingu lõppkuupäev, kui see on kohaldatav;
- e) teave teenuseosutaja vahetamise võimaluste ja kasutegurite kohta;
- f) lõpptarbija vahetamise viitenumber või lõpptarbija tarnimiskoha kordumatu tunnuscode;
- g) teave lõpptarbija selliste õiguste kohta, mis seonduvad vaidluste kohtuvälise lahendamise, sealhulgas vaidluste lahendamise eest artikli [...] 24 kohaselt vastutava üksuse kontaktandmed;
- h) artiklis [...] 23 osutatud ühtne kontaktpunkt;
- i) üksnes maagaasi puhul, link või viide artiklis [...] 12 osutatud võrdlusvahendi leidmiseks.

1.3. Kui arved põhinevad tegelikul tarbimisel või kauglugemisel, tehakse lõpptarbijale tema arvetel ja perioodi tasaarveldusarvetel, koos selliste arvetega või neil arvetel viidatud kohas kättesaadavaks järgmine teave:

- a) lõpptarbija jooksva gaasitarbimise võrdlus lõpptarbija eelmise aasta sama perioodi tarbimisega graafiku kujul;
- b) tarbijaorganisatsioonide, energiaagentuuride või sarnaste asutuste kontaktandmed, sealhulgas veebisaidid, kust on võimalik saada teavet selle kohta, milliste võtetega on võimalik energiat tarbivate seadmete energiatõhusust parandada;
- c) võrdlus samasse kasutajakategooriasse kuuluva keskmise norm- või võrdluslõpptarbijaga.

2. ARVEL ESITATAVA TEABE JA ARVETE ESITAMISE SAGEDUS:

- a) arveid esitatakse tegelikust tarbimisest lähtuvalt vähemalt üks kord aastas;
- b) kui lõpptarbijal ei ole ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldavat arvestit või kui lõpptarbija on teadlikult lülitanud kauglugemise vastavalt liikmesriigi õigusele välja, tehakse arvel esitatav täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave lõpptarbijale kättesaadavaks vähemalt iga kuue kuu tagant, või iga kolme kuu tagant taotluse korral või kui lõpptarbija on valinud elektroonilised arved;

- c) kui lõpptarbijal ei ole ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldavat arvestit või kui lõpptarbija on teadlikult lülitanud kauglugemise vastavalt liikmesriigi õigusele välja, võib punktides a ja b sätestatud kohustusi täita süsteemi kaudu, mille puhul lõpptarbija loeb arvesti näite korrapäraselt ise ja edastab need ettevõtjale; arve või arvel esitatav teave võivad põhineda hinnangulisel tarbimisel või üksnes ühtsel määral, kui lõpptarbija ei ole teatava arveperioodi kohta arvesti näitu teatanud;
- d) kui lõpptarbijal on ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldav arvesti, esitatakse lõpptarbijale arvel esitatav täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave vähemalt kord kuus; kõnealuse teabe võib teha kättesaadavaks ka interneti kaudu ja seda ajakohastatakse nii sageli, kui kasutatavad mõõtmisseadmed ja -süsteemid võimaldavad.

3. LÖPPTARBIJALE KOHALDATAVA HINNA komponendid

Tarbijahind koosneb kolmest komponendist: energia- ja tarnekomponent, võrgukomponent (ülekandmine, jaotamine, transport) ning lisanduvad maksud, tasud ja lõivud.

Kui lõpptarbijale kohaldatav hind on arvetel komponentideks jaotatud, kasutatakse kogu liidus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/1952 kohase kolme komponendi ühtseid määratlusi.

4. Juurdepääs lisateabele varasema tarbimise kohta

Liikmesriigid nõuavad, et sel määral, kui lisateave varasema tarbimise kohta on kättesaadav, tehtaks see lõpptarbijataotluse alusel kättesaadavaks lõpptarbijamääratud tarnijale või teenuseosutajale.

Kui lõpptarbijal on arvesti, mis võimaldab ettevõtjapoolset kauglugemist, peab lõpptarbijal olema kerge juurde pääseda lisateabele varasema tarbimise kohta, et ta saaks neid andmeid ise üksikasjalikult kontrollida.

Varasemat tarbimist käsitlev täiendav teave sisaldab:

- a) koondandmeid vähemalt eelneva kolme aasta kohta või ajavahemiku kohta alates [...] gaasitarnelepingu algusest, kui see on lühem. Andmed on vastavuses ajavahemikega, mille kohta on arvete esitamisega seotud teavet sagedasti koostatud; ning
- b) üksikasjalikke andmeid kasutamise aja järgi päeva, nädala, kuu ja aasta kohta, mis tehakse lõpptarbijale põhjendamatult viivitusega kättesaadavaks interneti või arvesti liidese kaudu vähemalt eelneva 24 kuu kohta või ajavahemiku kohta alates [...] gaasitarnelepingu algusest, kui see on lühem.

5. Energiaallikate avalikustamine

Tarnijad avalikustavad arvetel lõpptarbijaja ostetud, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja eraldi vähese CO₂ heitega gaasi osakaalu kooskõlas gaaside tarnimise lepinguga (avalikustamine toote tasandil). Segu korral esitab tarnija eraldi sama teabe eri gaaside kategooriate kaupa, sh taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja eraldi vähese CO₂ heitega gaasi kohta.

Lõpptarbijatele tehakse arvel ja arvel esitatavas teabes, nendega koos või neis viidatud kohas kättesaadavaks järgmine teave:

- a) taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ja vähese CO₂ heitega gaasi iga energiaallika osa tarnija üldises energiaallikate jaotuses eelneval aastal (riigi tasandil, nimelt selles liikmesriigis, kus gaasidega varustamise leping on sõlmitud, ning tarnija tasandil, kui tarnija tegutseb mitmes liikmesriigis) mõistetaval ja selgelt võrreldaval viisil;
- b) teave keskkonnamõju kohta, vähemalt CO₂ heide, mis tuleneb tarnija poolt eelneval aastal tarnitud gaasidest.

Teise lõigu punkti a kohaldamisel gaasibörsilt või väljaspool liitu asuva ettevõtja käest imporditud gaaside puhul võib kasutada gaasibörsilt või kõnealuselt ettevõtjalt eelneva aasta kohta saadud koondandmeid.

Lõpptarbijaja poolt ostetud, taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi osakaalu avalikustamisel kasutatakse **direktiivil (EL) 2018/2001 põhinevaid** päritolutagatise. **Kui tarbijad tarbivad gaasi vesiniku- või maagaasivõrgust, tuleb tagada, et tühistatud päritolutagatised vastavad asjakohastele võrgu omadustele.**

Reguleeriv asutus või muu pädev ametiasutus võtab vajalikud meetmed tagamaks, et tarnijad esitavad käesoleva punkti alusel lõpptarbijatele riigi tasandil usaldusväärset teavet, tehes seda selgelt ja võrreldaval viisil.

II LISA**MAAGAASI JA VESINIKU NUTIARVESTISÜSTEEMID**

[...]1. Liikmesriigid tagavad nutiarvestisüsteemide [...] kasutuselevõtu oma territooriumil, mis võib sõltuda turu ja kodutarbija kõikide pikaajaliste kulude ja tulude majanduslikust hindamisest või sellest, milline nutiarvesti on majanduslikult mõistlik ja kulutõhus ning milline ajavahemik on nende jagamiseks teostatav.

2. Sellise hindamise puhul võetakse arvesse kulude-tulude analüüsi meetodit ja nutiarvestisüsteemide miinimumfunktsioone, mis on esitatud komisjoni soovitus 2012/148/EL,³⁰ kuivõrd need on kohaldatavad maagaasi *ja vesiniku* suhtes; ka võetakse arvesse parimat võimalikku tehnikat, et tagada küberturvalisuse ja andmekaitse kõrgeim tase.

Kõnealuse hindamise puhul võetakse ka nõuetekohaselt arvesse võimalikku sünergiat juba kasutusele võetud nutiarvestitaristuga või valikulise kasutuselevõtu võimalustega juhul, kui oleks võimalik saada netokasu, et kulusid kontrolli all hoida.

³⁰ Komisjoni 9. märtsi 2012. aasta soovitus 2012/148/EL arukate mõõtmissüsteemide arendamiseks ettevalmistumise kohta (ELT L 73, 13.3.2012, lk 9).

3. Hindamise alusel valmistavad liikmesriigid ette nutiarvestisüsteemide [...] kasutuselevõtuajakava kuni kümneks aastaks. Kui nutiarvestisüsteemi kasutuselevõttule antakse positiivne hinnang, paigaldatakse vähemalt 80 %-le lõpptarbijatest nutiarvestid seitsme aasta jooksul alates positiivsest hinnangust.

III LISA

A osa

Kehtetuks tunnistatud direktiiv koos hilisemate muudatustega (osutatud artiklis 90)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/73/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94)	
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1999 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1)	Üksnes artikkel 51
Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/692/EL (ELT L 117, 3.5.2019, lk 1)	

B osa

Liikmesriigi õigusesse ülevõtmise ja kohaldamise tähtpäevad

(osutatud artiklis 90)

Direktiiv	Ülevõtmise tähtpäev	Kohaldamise alguskuupäev
Direktiiv 2009/73/EÜ	3. märts 2011	3. märts 2011, välja arvatud artikkel 11
Direktiiv (EL) 2019/692	24. veebruar 2020	3. märts 2013 artikli 11 puhul

IV LISA

VASTAVUSTABEL

Direktiiv 2009/73/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikkel 1, lõige 1	Artikkel 1, lõige 1
Artikkel 1, lõige 2	–
–	Artikkel 1, lõiked 2, 3 ja 4
Artikkel 2, sissejuhatav osa	Artikkel 2, sissejuhatav osa
–	Artikkel 2, punktid 1–13
Artikkel 2, punkt 1	Artikkel 2, punkt 14
Artikkel 2, punkt 2	Artikkel 2, punkt 15
Artikkel 2, punkt 3	Artikkel 2, punkt 16
Artikkel 2, punkt 4	Artikkel 2, punkt 17
Artikkel 2, punkt 5	Artikkel 2, punkt 18
Artikkel 2, punkt 6	Artikkel 2, punkt 19
–	Artikkel 2, punktid 20–22
Artikkel 2, punkt 7	Artikkel 2, punkt 23
Artikkel 2, punkt 8	Artikkel 2, punkt 24
Artikkel 2, punkt 9	Artikkel 2, punkt 25
Artikkel 2, punkt 10	Artikkel 2, punkt 26
Artikkel 2, punkt 11	Artikkel 2, punkt 27
Artikkel 2, punkt 12	Artikkel 2, punkt 28
Artikkel 2, punkt 13	Artikkel 2, punkt 29

Artikkel 2, punkt 14	Artikkel 2, punkt 30
Artikkel 2, punkt 15	Artikkel 2, punkt 31
Artikkel 2, punkt 16	Artikkel 2, punkt 32
Artikkel 2, punkt 17	Artikkel 2, punkt 33
–	Artikkel 2, punkt 34
Artikkel 2, punkt 18	Artikkel 2, punkt 35
Artikkel 2, punkt 19	Artikkel 2, punkt 36
Artikkel 2, punkt 20	Artikkel 2, punkt 37
Artikkel 2, punkt 21	Artikkel 2, punkt 38
Artikkel 2, punkt 22	Artikkel 2, punkt 39
Artikkel 2, punkt 23	Artikkel 2, punkt 40
Artikkel 2, punkt 24	Artikkel 2, punkt 41
Artikkel 2, punkt 25	Artikkel 2, punkt 42
Artikkel 2, punkt 26	Artikkel 2, punkt 43
Artikkel 2, punkt 27	Artikkel 2, punkt 44
Artikkel 2, punkt 28	Artikkel 2, punkt 45
–	Artikkel 2, punkt 46–47
Artikkel 2, punkt 32	Artikkel 2, punkt 48
Artikkel 2, punkt 34	Artikkel 2, punkt 49
Artikkel 2, punkt 35	Artikkel 2, punkt 50
Artikkel 2, punkt 36	Artikkel 2, punkt 51

–	Artikkel 2, punktid 52–71
Artikkel 37	Artikkel 3
–	Artikkel 4
Artikkel 3	Artikkel 5, lõiked 1 ja 2
–	Artikkel 5, lõiked 3 ja 4
Artikkel 5, lõige 11	Artikkel 5, lõige 5
Artikkel 7	Artikkel 6
Artikkel 4, lõige 1	Artikkel 7, lõige 1
–	Artikkel 7, lõige 2
Artikkel 4, lõige 2	Artikkel 7, lõige 3
–	Artikkel 7, lõige 4
–	Artikkel 7, lõiked 5–9
Artikkel 4, lõige 3	Artikkel 7, lõige 10
Artikkel 4, lõige 4	Artikkel 7, lõige 11
–	Artikkel 8
Artikkel 8	Artikkel 9
–	Artikkel 10
–	Artikkel 11
–	Artikkel 12
–	Artikkel 13
–	Artikkel 14

–	Artikkel 15
–	Artikkel 16
–	Artikkel 17
–	Artikkel 18
–	Artikkel 19
–	Artikkel 20
–	Artikkel 21
–	Artikkel 22
–	Artikkel 23
–	Artikkel 24
–	Artikkel 25
–	Artikkel 26
Artikkel 32	Artikkel 27
–	Artikkel 27, lõige 3
Artikkel 34	Artikkel 28
Artikkel 33	Artikkel 29
Artikkel 38	Artikkel 30
–	Artikkel 31
–	Artikkel 32
–	Artikkel 33
Artikkel 35	Artikkel 34

–	Artikkel 34, lõige 3
Artikkel 13, lõiked 1–2	Artikkel 35, lõiked 1–2
–	Artikkel 35, lõiked 3–4
Artikkel 13, lõige 3	Artikkel 35, lõige 5
–	Artikkel 35, lõiked 7–9
Artikkel 13, lõige 5	Artikkel 35, lõige 10
Artikkel 16	Artikkel 36
–	Artikkel 37
Artikkel 23	Artikkel 38
Artikkel 24	Artikkel 39
Artikkel 25, lõige 1	Artikkel 40, lõige 1
–	Artikkel 40, lõige 2
Artikkel 25, lõige 2	Artikkel 40, lõige 3
Artikkel 25, lõige 3	Artikkel 40, lõige 4
Artikkel 25, lõige 4	Artikkel 40, lõige 5
Artikkel 25, lõige 5	Artikkel 40, lõige 6
–	Artikkel 40, lõiked 7–9
–	Artikkel 41
Artikkel 26	Artikkel 42
Artikkel 27	Artikkel 43
Artikkel 28, lõiked 1–4	Artikkel 44, lõiked 1–4

–	Artikkel 44, lõige 5
Artikkel 29	Artikkel 45
–	Artikkel 46
–	Artikkel 47
–	Artikkel 48
–	Artikkel 49
–	Artikkel 50
Artikkel 22	Artikkel 51
–	Artikkel 52
–	Artikkel 53
Artikkel 9	Artikkel 54
Artikkel 14	Artikkel 55
Artikkel 15	Artikkel 56
Artikkel 17	Artikkel 57
Artikkel 18, lõiked 1–10	Artikkel 58, lõiked 1–10
–	Artikkel 58, lõige 11
Artikkel 19	Artikkel 59
Artikkel 20	Artikkel 60
Artikkel 21	Artikkel 61
–	Artikkel 62
–	Artikkel 63

–	Artikkel 64
Artikkel 10	Artikkel 65
Artikkel 11	Artikkel 66
Artikkel 12	Artikkel 67
Artikkel 30	Artikkel 68
Artikkel 31	Artikkel 69
Artikkel 39	Artikkel 70, lõiked 1–5
–	Artikkel 70, lõige 6
Artikkel 40	Artikkel 71
Artikkel 41	Artikkel 72
–	Artikkel 72, lõige 5
Artikkel 41, lõiked 5–9	Artikkel 72, lõiked 6–10
Artikkel 41, lõiked 10–17	Artikkel 73, lõiked 1–8
Artikkel 42, lõiked 1–4	Artikkel 74, lõiked 1–4
–	Artikkel 74, lõige 5
Artikkel 42, lõige 6	Artikkel 74, lõige 6
Artikkel 43	Artikkel 75
Artikkel 44	Artikkel 76
Artikkel 46	Artikkel 77
Artikkel 47	Artikkel 78
Artikkel 48a	Artikkel 79

–	Artikkel 80
Artikkel 49a	Artikkel 81
Artikkel 49b	Artikkel 82
–	Artikkel 83
–	Artikkel 84
–	Artikkel 85
–	Artikkel 86
Artikkel 54	Artikkel 87
Artikkel 53	Artikkel 88
Artikkel 55	Artikkel 89
Artikkel 56	Artikkel 90
I Lisa	I Lisa
–	II lisa
–	III lisa
II lisa	IV lisa